

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 29

7 ΛΟΓΟΙ

Κείμενον: B. Montheison

Εισαγωγή - Μετάφρασις - Σχόλια
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
πτυχιούχου
Θεολογίας, Φιλολογίας, Ιστορίας - Αρχαιολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Διατί βέν ἀφανίζεται ὁ διάβολος	11 (113)*
Εἰς τόν παραλυτικόν	25 (125)
Ὅτε ἦλθεν ἀπό τῆς ἐξορίας	51 (150)
Ἐπανελθόντος ἀπό τῆς προτέρας ἐξορίας	57 (155)
Περί τῶν Μαρτύρων	67 (164)
Εἰς τόν Μακάριον Ἀδραᾶμ	81 (179)
Πάτερ ἐάν εἶναι δυνατόν.....	95 (195)

* Ἡ ἐνταῦθα παρενθέσις ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχούσας σελίδας τοῦ ἑαυτοῦ βιβλίου.

Εἰσαγωγή

Εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν ὁμιλίαν τοῦ ὁ ἱερός Χρυσόστομος διαπραγματεύεται τὰ κάτωθι θέματα:

Ἐν πρώτοις ἐπαιεῖ τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας Φλαβιανόν, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου, ὡς γνωστόν, εἶχε προχειρισθῆ εἰς πρεσβύτερον.

Ἐν συνεχείᾳ δίδει ἀπάντησιν εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κατηγοροῦν τὸν Θεόν, ἐπειδὴ βέν ἐξαφανίζει ὀλοκληρωτικὰ τὸν διάβολον ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὥστε νά μή παρασύρυνται οἱ ἄνθρωποι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὰ κακὰ. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Χρυσοστόμου συνοψίζεται εἰς τὰς ἐξῆς ἀκρίβεις: Ὁ διάβολος ἔχει δύναμιν, ἀλλὰ ὄχι τόσην, ὅσην θά ἐχρειάζετο διὰ νά μᾶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς βίας, καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ πτώσις νά θεωρῆται ἀναπόφευκτος καὶ ὑποχρεωτική. Βέβαια, εἶναι γεγονός, ὅτι χρησιμοποεῖ πολλά τεχνάσματα καὶ ἀπάτας εἰς ἄραος μᾶς. Ὅλα αὐτὰ ὄμως δυνάμεθα νά τὰ ἀποφύγωμεν καὶ νά τὸν νικήσωμεν. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐξαφάνισις τοῦ διαδόλου βέν θά ὠφελῆσῃ τοὺς ψυχροὺς καὶ ἀδιαφόρους —οἱ ὅποιοι καὶ αἰτιῶνται τὸν Θεόν— ἀλλὰ τοὺς ἀγωνιστὰς καὶ ἐνθέρμιους πιστοὺς, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν θά ἀστερηθοῦν ἐνὸς ἀντιπάλου ἰσχυροῦ καὶ ἴσως χάσουν τὴν ἀγωνιστικότητάν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ὀκνηροὶ θά ἐπηρεάσουν τοὺς πιστοὺς. Συνεπῶς, ὄχι ἐξαφάνισις τοῦ διαδόλου ἀπαιτεῖται, ἀλλὰ ἰδική μᾶς ἐγρήγορις, προσπάθεια, δραστηριότης καὶ προσοχή, μὲ τὰς ὁποίας θά θέσωμεν ἐκτός μάχης τὸν ἀντίπαλον διάβολον, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα πολλῶν ἁγίων ἀνδρῶν. Ἐξ αὐτῶν καταφαίνεται, ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς θέλου βοήθειαν τὴν ἰδικήν μᾶς διαθέσειν καὶ ἄς μὴ μεταθέτωμεν τὰς εὐθύνας εἰς τὸν διάβολον. Χαρακτηριστικὰ δὲ προσθέτει ὁ Χρυσόστομος, ὅτι ὁ διάβολος εἶναι χρήσιμος ἐάν τὸν ἀντιμετωπίζωμεν δεόντως.

Τέλος, θίγεται τὸ θέμα τῆς μετανοίας. Ὅλοι μᾶς εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ καὶ ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μετανοίας. Ἡ ἡ-

λικία δὲν πρέπει νὰ μᾶς παρασύρῃ εἰς ἀναβολὴν τοῦ χρόνου τῆς μετανοίας, διότι ἀγνωστός εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου μας. Καὶ εἰς ἐπιστάγειαν ὑποδεικνύει ὠρισμένους τρόπους μετανοίας, ὡς εἶναι: ἡ αὐτογνωσία καὶ ἡ κατάδικη τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἡ συγχώρησις τῶν συνανθρώπων μας, ἡ θερμὴ προσευχὴ, ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ ταπεινοφρασύνη.

Εὐνόητον καθίσταται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ παραύσα ὁμιλία ἀποτελεῖ ἀρίστην ἐνίσχυσιν παντὸς πιστοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, δεδομένου ὅτι πληροφορεῖται τὸ πῶς ἠμπορεῖ καὶ ἐκ τοῦ ἀντιπάλου διαβόλου νὰ ἐπιωφεληθῇ καὶ πῶς ἐκ τῆς πτώσεως εἰς τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν προτέραν καθαρότητα νὰ ἐπανέλθῃ διὰ τῆς μετανοίας.

ΡΟΥΜΠΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ
Καθηγητὴς

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ Α'

ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ,
ΔΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΞΑΦΑΝΙΖΕΙ ΤΟΝ ΔΙΑΒΟΛΟΝ· ΚΑΙ ΟΤΙ
ΔΕΝ ΜΑΣ ΒΛΑΠΤΕΙ ΚΑΘΟΛΟΥ Η ΠΟΝΗΡΙΑ ΤΟΥ, ΑΝ
ΠΡΟΣΕΧΘΕΜΕΝ, Ω ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

Ὁ Ἰσαάκ ἐπεθύμησε κάποτε γεῦμα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ του καὶ τὸν ἔστειλε διὰ κυνήγιον μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκίαν.¹ Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἰσαάκ, ὅταν ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ γεῦμα ἀπὸ τὰς ἰδικὰς μας χεῖρας, δὲν μᾶς ἔστειλε ἔξω, μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ ἔστρεψεν ὁ ἴδιος πρὸς τὴν ἰδικὴν μας τράπεζαν. Τί φιλοστοργότερον λοιπὸν ἀπὸ αὐτό, τί ταπεινότερον, ἀφοῦ ἠξιώθη νὰ καταβῇ τόσον πολὺ χαμηλά; Ἐ διὰ τοῦτο ἀκριδῶς καὶ ἡμεῖς, ἂν καὶ μὲ τὴν πρῶτὴν μας ὁμιλίαν ἐκουράσαμε καὶ τὸν τόνον τῆς φωνῆς καὶ τὴν δύναμιν τῶν ποδῶν μας, εὐθὺς ὡς ἀντικρύσαμε τὸ πατρικὸν πρόσωπον, ἀμέσως ἐλησημονήσαμε τὴν ἀδυναμίαν, ἀπεθάλαμε τὸν διαταγμὸν, ἀνεπτερώθημεν ἀπὸ τὴν χαρὰν, εἶδαμε τὴν λαμπρὰν πολίαν² καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ φωσὸς ἡ ψυχὴ μας. Διὰ τοῦτο καὶ μὲ μεγάλην προθυμίαν παραθέτομεν τὴν τράπεζαν, διὰ νὰ φάγῃ καὶ μᾶς· εὐλόγησεν.²⁶¹ Ἄ ἔβω δὲν ὑπάρχει οὔτε κλοπὴ οὔτε δόλος, ὅπως τότε. Διότι ἐκεῖ ἄλλος διετάχθη νὰ φέρῃ γεῦμα καὶ ἄλλος ἔφερε. Ἀλλὰ ἐγὼ καὶ διετάχην νὰ παραβέω καὶ παρέβσα γεῦμα. Εὐλόγησέ μας, λοιπὸν, πατέρα, μὲ πνευματικὴν εὐλογία, τὴν ὁποῖαν ἄλλως τε πάντοτε εὐχόμεθα νὰ λάβωμεν, αὐτὴν τὴν εὐλογίαν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι μόνον ἀφέλιμος εἰς σέ, ἀλλὰ καὶ εἰς

1. Γενεα 27, 3 εἰ.

2. Ἐννοεῖται ἐννοεῖ τὸν γέννημα ἐπίσκοπον Ἀντιόχειας Φλαβιανόν, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀπερρονήθη πρεσβύτερος. Περὶ αὐτοῦ παρῆκε περισημείως πληροφορία εἰς τὰς ὁμιλίαις εἰς τοὺς ἄδελφους. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ «λαμπρὰ πολία» ἀναρτῶναι τὸ προσχωρητικὸν τῆς ἡλικίας τοῦ ἐπισκόπου καὶ τὴν κατὰ συνέθειαν λεύκανσιν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ εἶσαι ἐκπρᾶξις τοῦ ἀπέραντου οὐρανοῦ τοῦ ἁγίου Πατρὸς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ

ἐμὲ καὶ εἰς ἄλλους τούτους. Παρακάλεσε τὸν κρινὸν Δεσπότην ἄνω μὴ νὰ παρατείνῃ τὴν ζωὴν σου εἰς τὸ θαθὺ γήρας τοῦ Ἰσαάκ.³ Αὐτὸ καὶ δι' ἐμὲ καὶ δι' αὐτοὺς εἶναι πολυτιμότερον καὶ ἀναγκαϊότερον καὶ ἀπὸ τὴν θρόσασιν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τὴν γονιμότητα τῆς γῆς. Ἀλλὰ εἶναι ὥρα νὰ παραβῶμεν τὴν τράπεζαν. Ποία εἶναι αὕτη λοιπὸν; Τὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ εἶπε προηγουμένως εἰς τὴν ἀγάπην σου. Β' Ἀκόμη ἔγλ', ἀκόμη ὁ λόγος μας ἔχει θέμα τὸν διάβολον, διὰ τὸν ὁποῖον πρὸ δύο ἡμερῶν ἤρχισαμε νὰ ὀμιλῶμεν. Τὸν λόγον αὐτὸν εἴπαμε καὶ τὴν πρῶτην πρὸς τοὺς μυσταγωγουμένους, τότε ποὺ ὀμιλοῦσαμε εἰς αὐτοὺς περὶ ἀποτάξεως (τοῦ σατανᾶ) καὶ συντάξεως (μὲ τὸν Χριστόν).⁴ Καὶ αὐτὸ τὸ κάμνομεν ἄχι διότι ὁ λόγος διὰ τὸν διάβολον μᾶς εἶναι εὐχάριστος, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι δι' ἡμᾶς ἀσφαλὲς ἐφόδιον ἢ διδασκαλία περὶ αὐτοῦ. Διότι ὁ διάβολος εἶναι ἀσπονδὸς ἐχθρὸς. Καὶ εἶναι μεγάλη ἀσφάλεια νὰ γνωρίζῃς σαφῶς τὰ πράγματα τῶν ἐχθρῶν! Ἐχομεν εἶπει εἰς προηγουμένην ὀμιλίαν, ὅτι δὲν ἐπικρατεῖ διὰ τῆς θείας, οὔτε μὴ τὴν τυραννίαν, τὸν καταναγκασμὸν ἢ τὴν ὤμην ἐπιβολήν. Διότι ἐάν συνέβαινε τοῦτο, θὰ μᾶς εἶχε καταστρέψῃ ἄλλως. C Καὶ εἰς ἀπόδειξιν αὐτοῦ, ἐφέρομεν ὡς παράδειγμα τοὺς χοίρους, ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ νὰ τοὺς καταστρέψουν προτοῦ λάθουν τὴν ὄθειαν ἀπὸ τὸν Κύριον.⁵ Ἐπίσης ἐφέρομε ὡς παράδειγμα τὰ δοκίλια καὶ τὰ ποιμνία τοῦ Ἰωβ. Διότι καὶ αὐτὰ δὲν ἐτόλμησαν ὁ διάβολος νὰ τὰ καταστρέψῃ παρὰ μόνον, ὅταν ἔλαθεν ἐκώθεν τὴν ἐξουσίαν.⁶ Τὸ πρῶτον λοιπὸν ποὺ ἐβάδισα εἶναι ὅτι ὁ διάβολος δὲν μᾶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς θείας οὔτε ἀπὸ καμμία ἀναγκαϊότητα. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ, ἕνα δεύτερον ποὺ ἐπροσέσαμε εἶναι ὅτι, ἂν καὶ νικᾷ μὲ ἀπάτην, δὲν καταρτῶναι καὶ ἔτσι νὰ τοὺς νικήσῃ ἄλλως. Καὶ πάλιν ἔφεραμε ὡς παράδειγμα τὸν ἀγωνιστικὸν Ἰωβ, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐχρησιμοποίησαν ἀμέτρητα τεχνάσματα καὶ οὔτε ἔτσι κατάρβασε νὰ τὸν νικήσῃ, ἀλλὰ ἀπεσύρθη ἠττημένος.

3. Πρὸλ. Γεν. 25, 28, ἡ. 190 κτθ.

4. Πρόκειται μὲλλον διὰ τοὺς κατηχομένους, οἱ ὁποῖοι ἐπιβόητε ἐσθμισίας εἰς τὰ ἄρθρα τῆς αἰτίας. Πρὸλ. καὶ τὰς αἰτίας εἰς τὸν ἐκτοστὸν ἡμέραν. Ἐνθα, μετὰ τὸν Γ' ἀποκακοῦν, ἀπευθύνει ὁ ἱερεὺς τὰς γυναικὰς ἐρωτήσας πρὸς τὸν μέλλοντα νὰ βαπτισθῇ, ἡ. 1. ἀπὸ τῶν μὲν ἄποστολῶν τῶ Στανᾶ; καὶ πᾶς τὰς ἑργαίας αὐτοῦ; κλπ., ἀπὸ ἑτέρου δὲ Ἐνωσασθί τοῦ Χριστοῦ; καὶ ποταμὸν αὐτοῦ. Ὅρα σχετικῶς εἰς Ἐσολόγιον.

5. Πρὸλ. Ματθ. 6, 31.

6. Πρὸλ. Ἰακ. 1, 12.

D Ὑπολείπεται ἀκόμη ἕνα ζήτημα. Ποῖον εἶναι αὐτὸ λοιπὸν; Ὅτι, καὶ ἂν δὲν ἐπιβάλλεται διὰ τῆς θείας, ἀλλὰ μὲ ἀπάτην, καὶ πάλιν, ὑποστηρίζουν, ἦσαν προτιμότερον νὰ ἀφανισθῇ. Διότι καὶ ἂν τὸν ἐνίκησεν ὁ Ἰωβ, ἠπατήθη ὅμως ὁ Ἄδάμ καὶ ἐνίκηθη ἀπὸ τὸν διάβολον. Ἐάν ὅμως εἶχεν ἐξαφανισθῇ διὰ παντὸς μίαν φοράν, οὔτε ὁ Ἄδάμ θὰ εἶχε νικήσῃ ποτέ. Καὶ τώρα παραίτων ἠττᾶται ἀπὸ ἕνα, νικᾷ ὅμως πολλούς. Δέκα τὸν νικοῦν, ἀλλὰ μυρίους αὐτὸς νικᾷ καὶ τοὺς καταβάλλει. Ἐάν ὁ Θεὸς τὸν ἠφάνιζεν ἀπὸ τὸ μέσον, τότε καὶ οἱ μύριοι δὲν θὰ ἐχάνοντο. Τί θὰ ἀπαντήσωμεν λοιπὸν εἰς αὐτὸ τὸ ἐπίχειρμα; Ὅτι αὐτοὶ ποὺ νικοῦν εἶναι πολυτιμότεροι ἀπὸ ἐκεῖνους ποὺ ἠττῶνται. E Καὶ ἄς εἶναι οἱ δεῦτεροι περισσότεροι καὶ οἱ πρῶτοι ὀλιγώτεροι. Διότι, λέγει, εἶναι προτιμότερος ἕνας ποὺ κάμνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ παρὰ μύριοι ἄδικοι.⁷ Δεύτερον, θὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι, ἂν θανατωθῇ ὁ ἀνταγωνιστής, ὁ ἴσιος ὁ νικητὴς παραδίδεται ἀπὸ τὴν ἐξαιρῶσιν ἐκείνου. Διότι ἂν ἀφῆρῃς τὸν ἀντίπαλον νὰ ὑπάρχῃ, οἱ πῶ ἀκνηροὶ παραδίδονται ἄχι ἀπὸ τοὺς σπουδαίους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν ἀδιαφορίων. Ἐάν ὅμως φονεύσῃς⁸ τὸν ἀνταγωνιστήν, τότε οἱ σπουδαῖοι ὀνομαζοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀκνηροὺς καὶ δὲν ἐπιδεικνύουν πλέον τὴν δύναμιν τῶν οὔτε στεφανώνονται.

Ἴσως δὲν ἐννοήσατε ἀκόμη τοὺς λόγους μου. Λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ ἐπαναλάβω καθαρώτερα. Ἄς ὑποθέσωμεν, ὅτι ἔχομεν ἕνα ἀνταγωνιστήν. Ἐπίσης ἔχομεν καὶ δύο ἀθλητὰς οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ παλαίσουν πρὸς ἐκεῖνον. Ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ἄς δεχθῶμεν ὅτι εἶναι διαβρωμένος ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν, ἔχει παραμελήσει τὸν ἑαυτὸν του. εἶναι ἐξησθενημένος καὶ ἀπνευρωμένος, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐπιδίδεται εἰς συστηματικὴν ἄσκησιν, ἔχει εὐξίαν, περὶ τὸν καιρὸν του εἰς τὴν παλαίστραν καὶ τὰ γυμναστήρια ὅπου ἀσκεῖται ἐντατικῶς B ἐπιδιδόμενος εἰς τὸν ἀθλητισμὸν. Ἐάν λοιπὸν φονεύσῃς τὸν ἀνταγωνιστήν, ποῖον ἀπὸ τοὺς δύο ἐβλάψῃ; Ἄρα γὰρ τὸν ἀκνηρὸν καὶ ἀμελεῖ ἢ τὸν σπουδαῖον, ὁ ὁποῖος κατέβαλε τόσους μόχθους; Εἶναι σαφὲρον ὅτι ἐβλάψῃς τὸν σπουδαῖον. Διότι αὐτὸς ἐξ αἰτίας τοῦ ἀκνηροῦ ζημιώνεται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνταγωνιστοῦ. Ἐνῶ ὁ ἀκνηρὸς, καὶ ὅταν μὲν ὁ ἀνταγωνιστής, δὲν βλάπτεται ἐξ αἰτίας τοῦ σπουδαίου. Διότι συνήθως καταπίπτει ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν ἀδιαφορίων. Θὰ ἀναφέρω καὶ

7. Πρὸλ. Σοφ. Σαράφ. 16, 1-4.

μιαν άλλην απάντησιν εἰς τὸ ζήτημα αὐτό, διὰ τὴν κατανοήσιν, ὅτι δὲν εἶναι ὁ διάβολος ποῦ μᾶς ἀδικεῖ καὶ μᾶς ζημιώνει, ἀλλὰ ἡ ἰδική των ἀδιαφορία εἰς κάθε περίπτωσιν ἀνατρέπει καὶ ὑποσκελίζει αὐτοὺς ποῦ δὲν προσέχουν.

Ἐὰν ἀφήσωμεν λοιπὸν τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖός εἶναι πολὺ πονηρός, ὅχι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ψυχικὴν του διάθεσιν καὶ τὴν γνώμην του. Ὅτι ὁ διάβολος δὲν εἶναι ἐκ φύσεως πονηρός, δύνασαι νὰ τὸ ἐνοήσῃς καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας τὰς ἐνομασίας του. Πραγματικῶς, ὀνομάζεται διάβολος, ἀπὸ τὸ «διαβάλλειν». Ὁ Διότι διέβαλε τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεὸν λέγων: «Δὲν εἶ λατρεύει δωρεάν ὁ Ἰωδ. Ἄλλὰ στείλε τὴν χεῖρα σου καὶ ψάσε αὐτὸ ποῦ ἔχει. Εἰ δὲ μὴ, θὰ σὲ θλασφύμησῃ κατὰ πρόσωπον». Διέβαλε πάλιν τὸν Θεὸν πρὸς τὸν ἄνθρωπον λέγων: «Πῶρ ἔπρεσ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν καὶ κατέκαυσε τὰ πρόβατα». Ὁ Διότι ἐπροσπαθοῦσε νὰ πείσῃ αὐτόν, ὅτι ὁ πόλεμος αὐτός ἐξαπελύθη ἀπὸ ἔπάνω, ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔφερε εἰς σύγκρουσιν τὸν δοῦλον πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὸν Κύριον πρὸς τὸν δοῦλον. Μᾶλλον ἐπέχειρσε νὰ τοὺς φέρῃ εἰς σύγκρουσιν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη, ὥστε, ὅταν ἴδῃς ἄλλον δοῦλον συγκρουόμενον πρὸς τὸν κύριον, Ὁ δηλαδὴ, τὸν Ἀδὰμ πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖός Ἄδὰμ ἐπίστευεν εἰς τὴν διαβολήν, νὰ κατανοήσῃς, ὅτι ὁ διάβολος ἠγλήρησε τὴν δύναμιν του ὅχι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν ἐκεῖνου. Διὰ τοῦτο ὀνομάσθη διάβολος. Τὸ «διαβάλλειν», ὁμοίως, καὶ «μὴ διαβάλλειν» δὲν ἀποτελεῖ στοιχεῖον τῆς φύσεως, ἀλλὰ εἶναι πράξις ποῦ γίνεται καὶ ἀπαγίνεται, ποῦ συμβαίνει καὶ παύει νὰ συμβαίνει. Καὶ εἰ αὐτὰ δὲν κατέχουν θέσιν φύσεως ὅσπερ οὐσίας.⁷ Γνωρίζω ὅτι ἡ ἀνάλυσις αὐτὴ περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῶν «συμβεθετότων»⁸ εἶναι δυσνόητος εἰς πολλούς. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ αὐτοὶ ποῦ δύναται νὰ παρακολουθοῦν λεπτομερεῖς

7. Ἰδὲ 1, 8, 11.

8. Ἐνθ' ἑνκε. 16.

9. Οὐσία καὶ φύσις. Ἀμφότεραι εἰ λέξις χρησιμοποιοῦνται ἐν ἰσοκαίρῳ μὲλλον ἢ παρόντων. Ἐνταῦθα καὶ κολοσημίται οἱ ἄρα, ἐνισθῆκε θείας χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἐκδόσιν τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸν μόνιμον φορῆ τῶν διαφόρων ἰδιότητων, αἱ ὁποῖαι εἶναι μεταδιδυκαί. Ἀγλαδὴ, αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν ἑκὼς ὄντα.

10. Συμβεθετότης: Διττὴ εἶναι ἡ σημασία τῶν ἄρα, ἄρ' ἑκὼς μὲν, ἐν σχέσει μὲ τὴν οὐσίαν (φύσιν), δηλοῖ τὸ μὴ ἀυτοτελὲς, τὴν ἰδιότητα, ἢ μίαν κατέστασιν τῆς οὐσίας, ἄρ' ἑτέρου δὲ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μόνιμον καὶ τὸν ὄντα, δηλοῖ τὸ δευτερεύον, τὸ ἐποικουδὲς, τὸ ταχέον.

ἀναλύσεις. Δι' αὐτὸ τὰ εἶπαμε αὐτά.¹¹

Θέλετε Ἐ τώρα νὰ ἐλθωμεν καὶ εἰς μίαν ἄλλην ὀνομασίαν καὶ θὰ ἴβετε, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ὀνομασία δὲν ἀναφέρεται ὅσπερ εἰς τὴν οὐσίαν ὅσπερ εἰς τὴν φύσιν τοῦ διαβόλου; Ὀνομάζεται, ὡς γνωστόν, ὁ διάβολος πονηρός, καὶ ἡ πονηρία δὲν εἶναι στοιχεῖον τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Διότι ἄλλοτε γίνεται καὶ ἄλλοτε παύει νὰ ὑπάρχη. Ὅσπερ, θέβαια νὰ μοῦ ἰσχυρισθῆς ὅτι αὐτὴ παραμένει εἰς ἐκεῖνον διὰ παντός. Διότι δὲν ἦτο ἐξ ἀρχῆς εἰς ἐκεῖνον, ἀλλὰ προσετέθη ἀργότερον, δι' αὐτὸ ὀνομάζεται καὶ ἀποσπότης. Καὶ ὁμοίως, ἐνῶ πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι πονηροί,²⁰⁹ Ἄ μόνον ἐκεῖνος ὀνομάζεται κατ' ἐξοχὴν πονηρός. Διὰ τὸ τέλος πάντων ὀνομάζεται ἔτσι; Διότι ἐνῶ δὲν ἠδύνηθη καθόλου ἀπὸ ἡμᾶς, ἐνῶ δὲν εἶχε αὐτὴ μικρὰν οὐτε μεγάλην κατηγορίαν νὰ διατυπώσῃ ἐναντίον μας, ὅταν εἶδε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐτιμήθη, ἀμέως τὸν ἐφθόνησε διὰ τὰ ἀγαθὰ. Καὶ τί χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν πονηρίαν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, κατὰ τὴν ὁποῖαν γεννᾶται: ἔχθρα καὶ κηρύσσεται πόλεμος χωρὶς καμμίαν εὐλογον αἰτίαν;

Ἐὰν ἀφήσωμεν λοιπὸν κατὰ μέρος τὸν διάβολον καὶ ἄς φέρωμεν πρὸς συζήτησιν τὴν κτίσιν, διὰ τὴν κατανοήσῃς, ὅτι αἴτιος τῶν κακῶν εἰς ἡμᾶς δὲν εἶναι ὁ διάβολος, ἐάν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ προσέχωμεν. Διὰ τὸ μᾶθῃς, ὅτι ὁ ἔχων ἀσθενὴ θέλησιν καὶ ὁ ἀμελής καὶ ὁ ἀδιάφορος, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχη ὁ διάβολος, καταπίπτει καὶ κηρυμνίζεται εἰς μεγάλα ἀράθρα κακίας. Ὁ διάβολος εἶναι πονηρός. Ἐ Τὸ γνωρίζω καὶ ὁμολογῶται ἀπὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προσέχε μὲ μεγάλην προσήλωσιν αὐτὰ ποῦ πρόκειται νὰ εἶπω τώρα. Διότι δὲν εἶναι συνθησιμὸς, ἀλλὰ εἶναι θέματα διὰ τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλοῦς πολλὰς φορές καὶ σὲ πολλὰ μέρη γίνονται συζητήσεις. Διὰ τὰ ὁποῖα διεξάγεται μεγάλη μάχη καὶ πόλεμος ὅχι μόνον μεταξὺ τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἰδίων τῶν πιστῶν. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἄδυνάτον.

Διὰ τὸν διάβολον λοιπὸν ὄλοι συμφωνοῦν, καθὼς εἶπα, ὅτι εἶναι πονηρός. Τί θὰ εἴπωμεν ὁμοίως διὰ τὴν δημιουργίαν, τὴν ὥραν καὶ θαυμαστήν; Μήπως Ἐ καὶ ἡ δημιουργία εἶναι πονηρὰ; Καὶ ποῖος εἶναι τὸσον μισρός, ποῖος τὸσον

11. Παρὰ τὰ ἐπὶ πολλῶν ὑποστηριζόμενα περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅτι εἶναι τῆς φύσεως φιλοσοφικῆς καὶ θεολογικῆς, ἐλέησαν οἱ ἄδελφοί μου τυχάνει ἔμοιρος καὶ ἡμεῖς καὶ μόνον διὰ τὴν κατὰ τὴν ἐκδοσὴν τῶν ἐπισημάτων τῶν ἐπισημάτων ἀποφύγει τὸν κτῆμα φιλοσοφικῶν ἔργων καὶ ἀσέβων.

άνοητος και παρανοικός, ώστε να κατηγορησή την κτίσιν; Τί θά εἰπωμεν λοιπὸν δι' αὐτήν; Διότι δὲν εἶναι πονηρά, ἀλλὰ εἶναι καὶ ὠραία καὶ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς φιλανθρωπίας του. "Ἄκουσε λοιπὸν πᾶς τὴν θαυμάζει ὁ προφήτης, δταν λέγη: «Πόσον ἐμεγαλύνθησαν τὰ ἔργα σοῦ, Κύριε, δὲα τὰ ἔκαμες μὲ σοφίαν».¹² Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ καθένα χωριστά, ἀλλὰ ὑποχωρεῖ ἐμπρὸς εἰς τὸ ἀκατάληπτον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. "Ὅτι τὴν ἔπλασε τόσον ὠραίαν καὶ μεγάλην ἐπιφελῶς, ἄκουσε κάποιον ποὺ τὸ λέγει: «Ἄπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὁμορφίαν τῶν κτισμάτων φαίνεται ἀναλόγως καὶ ὁ δημιουργὸς των».¹³ Ἄκουσε καὶ τὸν Παῦλον D ποὺ λέγει: «Διότι τὰ ἀόρατα στοιχεῖα τῆς θεότητος ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου φαίνονται καθαρά μὲ τὴν σκέψιν μέσα εἰς τὰ δημιουργήματα».¹⁴ Καθένας λοιπὸν ἀπὸ αὐτούς, μὲ δσα εἶπε ἄφησε νὰ ἐνοηθῆ, ὅτι ἡ κτίσις ἢ ἴδια μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν Θεογνωσίαν. "Ὅτι αὐτὴ συντελεῖ ὥστε νὰ γνωρίσωμεν τὸν Κύριον. Τί λοιπὸν; Ἐὰν ἴδωμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ὠραία καὶ θαυμαστὴ κτίσις ὕπηρεσεν διὰ πολλὰς αἰτίας ἀσεθείας, θά κατηγορησωμεν αὐτήν; Καθόλου, ἀλλὰ θά κατηγορήσωμεν ἐκείνους ποὺ δὲν ἐχρησιμοποίησαν ὅπως πρέπει τὸ φάρμακον. Μὲ ποῖον τρόπον λοιπὸν γίνεται αἰτία ἀσεθείας αὐτῆ, ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν Θεογνωσίαν; «Ἐσκοτίσθη», λέγει, «ἡ σκέψις τῶν φιλοσόφων, καὶ ὡπὺς ἐσεδόσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν Ἐ τὴν κτίσιν ἀντὶ τοῦ δημιουργοῦ».¹⁵ Ἐδῶ πούθεν δὲν ὑπάρχει διάβολος, πούθεν δαίμων ἐδῶ, ἀλλὰ ἐνώπιον ὄλων ἀπλώνεται ἡ κτίσις μόνη καὶ γίνεται διδασκαλὸς τῆς θεογνωσίας. Πᾶς λοιπὸν ἐγίνε αἰτία ἀσεθείας; "Ὅχι ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν ἐκείνων ποὺ δὲν ἐνεδύθησαν εἰς αὐτήν. Τί λοιπὸν, εἶπέ μου, θά ἀφανίσωμεν καὶ τὴν κτίσιν; Καὶ τί ὀμιλῶ διὰ τὴν κτίσιν; "Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὰ ἴδικά μας μέλη τοῦ σώματος. Διότι, ἐὰν δὲν προσέχωμεν, θά ἔδωμεν ὅτι καὶ αὐτὰ γίνονται αἰτία τῆς ἀπωλείας μας, ὅχι ³⁶⁴ Α ἀπὸ τὴν φύσιν των, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἴδωμν μας ἀμέλειαν. Σκέψου, σὲ παρακαλῶ. Ὁ ὀφθαλμὸς σοῦ ἐδόθη διὰ νὰ βλέπῃς τὴν κτίσιν καὶ νὰ δοξάζῃς τὸν Κύριον. Ἄλλὰ ἐὰν δὲν κάμῃς καλὴν χρῆσιν τοῦ ὀφθαλμοῦ, σοῦ γίνεται πρόξενος μοιχείας.¹⁶ Ἡ γλῶσσα

12. Φιλπ. 108, 24.
13. Σπρ. Σολομ. 13, 6.
14. Ρωμ. 1, 20.
15. Ρωμ. 1, 21, 25.
16. Πρῶτ. Ματθ. 5, 28.

σοῦ ἐδόθη διὰ νὰ δοξάζῃς καὶ νὰ ὀμνῇς τὸν δημιουργόν. Ἄλλὰ ἐὰν δὲν προσέχῃς, αὐτὴ σοῦ γίνεται αἰτία βλασφημίας.¹⁷ Αἱ χεῖρες σοῦ ἐδόθησαν διὰ νὰ τὰς ὀψώνῃς, δταν προσεύχεσαι. Ἄλλὰ ἐὰν δὲν εἶσαι νηφάλιος, τὰς ἀπλώνεις εἰς ἀσπαγνῆ. Οἱ πόδες σοῦ ἐδόθησαν διὰ νὰ τρέχῃς εἰς καλὰ ἔργα. Ἄλλὰ ἐὰν ἀμελήῃς, δι' αὐτῶν θά ὁδηγηθῆς εἰς κακὰ πράξεις. Βλέπεις, ὅτι τὸν ἀσθενῆ τὸν ἐλάπτουν τὰ πάντα; Βλέπεις, ὅτι τὸν ἀσθενῆ καὶ τὰ σωτήρια φάρμακα τὸν φέρουν εἰς τὸν θάνατον, ὅχι Β ἀπὸ τὴν φύσιν των, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνου; Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν, διὰ νὰ θαυμάσῃς τὸ ἔργον καὶ προσκυνήσῃς τὸν Κύριον. Ἄλλὰ ἄλλοι, ἐγκαταλείψαντες τὸν δημιουργόν, ἐλάτρευσαν τὸν ἴδιον τὸν οὐρανόν. Καὶ ταῦτα προήλθαν ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν μαρίαν των.

Ἄλλὰ τί ὀμιλῶ διὰ τὴν κτίσιν; Μήπως δύναται νὰ ὑπάρξῃ κάτι ἄλλο περισσότερο σωτήριον ἀπὸ τὸν σταυρόν; Ἄλλὰ αὐτὸς ὁ σταυρὸς ὑπῆρξε σκάνδαλον διὰ τοὺς ἀδυνάτους. «Διότι τὸ κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ διὰ τὰ τέκνα τῆς ἀπωλείας εἶναι μαρία, ἐνῶ διὰ τοὺς σωζομένους εἶναι δύναμις Θεοῦ».¹⁸ Καὶ πάλιν: «Κηρύσσόμεν τὸν Χριστὸν τὸν ἐσταυρωμένον, ὁ ὁποῖος εἶναι σκάνδαλον διὰ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τοὺς εἰδωλολάτρους δὲ μαρία».¹⁹ Καὶ ποῖα διδασκαλία περισσότερο φωτισμένη δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου καὶ τῶν ἀποστόλων; Ἄλλὰ οἱ C ἀπόστολοι αὐτοὶ διὰ πολλοὺς ὑπῆρξαν ὁσμὴ θανάτου. «Δι' ἄλλους ὁσμὴ θανάτου πρὸς τὸν θάνατον, δι' ἄλλους ὁσμὴ ζωῆς πρὸς τὴν ζωὴν».²⁰ Βλέπεις, ὅτι ὁ μὲν ἀδύνατος εἰς τὴν πίστιν ἐλάττεται καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον, ἐνῶ ὁ ἰσχυρὸς δὲν ἀδικεῖται ὄντε ἀπὸ τὸν διάβολον; Θέλεις τώρα νὰ φέρωμεν τὸν λόγον καὶ εἰς τὸν Χριστόν; Τί δύναται νὰ συγκριθῆ μὲ τὴν σωτηρίαν ἐκείνην; Τί ἄλλο ὑπῆρξε ὠφελιμώτερον ἀπὸ τὴν παρουσίαν ἐκείνην; Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ παρουσία ἢ σωτήριος, ἢ ὠφέλιμος, διὰ πολλοὺς ἐγίνε ἀφορμὴ κολάσεως. «Διότι», λέγει, «ἐγὼ ἤλθα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον πρὸς κρίσιν, ὥστε αὐτοὶ ποὺ δὲν ἐβλεπαν νὰ ἴδουν καὶ αὐτοὶ ποὺ ἐβλεπαν D νὰ γίνουν τυφλοὶ».²¹ Τί λέγεις; Τὸ φῶς ἐγίνε αἰτία τυφλώσεως; Δὲν ἐγίνε τὸ φῶς αἰτία τυφλώσεως, ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία τῶν ὀ-

17. Πρῶτ. Ἰακ. 3, 5—12.
18. Α' Κορινθ. 1, 18.
19. Α' Κορινθ. 1, 23.
20. Β' Κορινθ. 2, 16.
21. Ἰωάν. 9, 39.

φθαλμών τῆς ψυχῆς δὲν ἦδυνήθη νὰ δεχθῆ τὸ φῶς. Εἶδες, ὅτι ὁ ἀδύνατος βλάπτεται ἀπὸ παντοῦ, ὁ δὲ ἰσχυρὸς ὠφελεῖται ἀπὸ παντοῦ; Διότι παντοῦ αἰτία εἶναι ἡ ψυχικὴ διάθεσις, παντοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔχει ἡ γῶμη. Διότι ὁ διάβολος, ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς, εἶναι καὶ χρήσιμος εἰς ἡμᾶς, ἐὰν τὸν χρησιμοποιῶμεν δεόντως, καὶ μᾶς ὠφελεῖ τὰ μέγιστα καὶ ἐπιτυγχάνομεν ἐξ αὐτοῦ ὄχι μικρὰ κέρδη. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπεδείξαμε πολλές φορές καὶ ἀπὸ τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰωδ. Δυνάμεθα νὰ τὸ ἐννοήσωμεν καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον. Διότι αὐτὸς, γράφων διὰ τὸν ἐκδοτὸν εἰς τὰς παρνείας, ἔ λέγει τὰ ἑξῆς: «Παραδώσατε αὐτὸν εἰς τὸν σατανᾶν πρὸς δλεθρὸν τῆς σαρκὸς του, διὰ νὰ σωθῆ τὸ πνεῦμα του».²² Ἰσοῦ λοιπὸν, ὅτι ὁ διάβολος ἔγινε καὶ τῆς σωτηρίας αἰτίας, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὴν ἰδικὴν του θέλησιν, ἀλλὰ μὲ τὴν τέχνην τοῦ ἀποστόλου. Διότι ὅπως ἀκριδῶς οἱ ἱατροὶ λαμβάνουσι τὰς ἐχίδνας καὶ, ἀφοῦ ἀποκόψουσι τὰ δηλητηριώδη μέλη των, παρασκευάζουσι τὰ λεγόμενα θηριακὰ φάρμακα, ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος. Ἐλάθε, δηλαδὴ ἐκεῖνο πού ἦταν χρήσιμον ἀπὸ τὴν τιμωρίαν του παρὰ τοῦ διαβόλου καὶ τὸ ὑπόλοιπον τὸ ἄφησε. Διὰ νὰ μάθῃς, ἔδρασι, ὅτι δὲν εἶναι ὁ διάβολος αἰτίας τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ ἀπεναντίας αὐτὸς ἐδιέχετο νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ καταπῆ τὸν ἀνθρώπον, ἐνῶ ὁ ἀπόστολος²³ ἄ μὲ τὴν σοφίαν του τοῦ ἔκοψε τὸν λαμῶν. Ἄκουσε τί λέγει εἰς τὴν δευτέραν του ἐπιστολὴν πρὸς Κορινθίους δι' αὐτὸν τὸν πόνρον: Ἐνισχύσατε τὴν ἀγάπην σας πρὸς αὐτὸν μήπως ἀπὸ τὴν μεγάλην λύπην καταβροχθισθῆ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ νικηθῶμεν ἀπὸ τὸν σατανᾶν.²⁴ Ἄς ἀποστῶμεν, δηλαδὴ, τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν φάρυγγα τοῦ θηρίου, λέγει. Πράγματι ὁ ἀπόστολος πολλές φορές ἀντιμετώπισε τὸν διάβολον οὐν δῆμιον. Καὶ οἱ δῆμιοι τιμωροῦσι τοὺς καταδικούς, ὄχι ὅμως ὅσον θέλουσι αὐτοὶ, ἀλλὰ ὅσον ὀρίζουσι οἱ δικασταί. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ρόλος τοῦ δῆμιου, νὰ τιμωρῇ προσέχων τὸ νεῦμα τοῦ δικαστοῦ. Β Ἐἶδες εἰς ποῖον ὄχιον στοχασμοῦ καὶ δυνάμεως ἔφθασε ὁ ἀπόστολος; Αὐτὸς πού εἶχε σωματικὴν ὑπόστασιν ἀντιμετώπισε ὡς δῆμιον τὸν ἀσώματον διάβολον καὶ ἔκαμε τὸ ἴδιον πού εἶχε κάμει καὶ ὁ κοινὸς μας Κύριος. Οὗτος δηλ. εἶπε εἰς τὸν διάβολον διὰ τὸν Ἰωδ τοῦτο μόνον: «Ψάυσε τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν

²² Α' Κορινθ. ἦ, β.

²³ Ἠρβ. ἦ' Κορινθ. 2, 8, 7, 11.

νὰ τὴν ἀφήσῃς ἄθικτον».²⁴ Καθώρισε δηλ. ὄρια καὶ μέτρα τῶν τιμωρίων, ὥστε τὸ θηρίον πού εἶναι ἀσυγκράτητον νὰ μὴ ἐφορμῆσῃ ἐπάνω του ἀνελέητον. Τὸ ἴδιον κάνει καὶ ὁ ἀπόστολος, ἀφοῦ παρέδωκε τὸν πόνρον εἰς τὸν διάβολον, εἶπε: «εἰς ἀφανισμόν τῆς σαρκὸς του»,²⁵ δηλ. τοῦ παρήγγειλε νὰ μὴ θῆῃ τὴν ψυχὴν του. Εἶδες ἐξουσίαν διαβόλου; Μὴ φοβείσαι λοιπὸν τὸν διάβολον καὶ ἄς εἶναι ἀσώματος. Διότι συναντᾷ δυσχερείας. Καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀσθενέστερον ἀπὸ αὐτὸν πού διατελεῖ ὑπὸ περιορισμοῦς, Ὁ ἀκόμη καὶ ὁ δὲν ἔχη σωματικὴν ὑπόστασιν. Ὅπως ἀκριδῶς τίποτε δὲν εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἔχει παρηρσίαν, καὶ ἄς περιφέρῃ θητὸν σῶμα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ εἶπα, ὄχι διὰ νὰ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τὸν διάβολον, ἀλλὰ διὰ νὰ σας ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν ἀδιανομίαν. Καὶ πράγματι, ἐκεῖνος ἐπιθυμῆ σφόδρα νὰ ἐπιρρίπτωμεν εἰς αὐτὸν τὰς εὐθύναις τῶν ἰδικῶν μας ἀμαρτημάτων, ὥστε τραφεόμεν μὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα καὶ διαπράττοντες ὅλας τὰς κακίας, νὰ αὐξήσωμεν οἱ ἴδιοι τὴν εἰς ἡμᾶς μᾶς τιμωρίαν, διότι οὐδέλλως συγχωρούμεθα μὲ τὴν μετάθεσιν τῆς εὐθύνης διὰ τὰς ἀμαρτίας μας εἰς ἐκεῖνον. Ὅπως, ἔδρασι, δὲν Ὁ συνεχωρήθη καὶ ἡ Ἔβα. Ἀλλὰ ἡμεῖς νὰ μὴ κἀνωμεν αὐτὸ, ἀλλὰ νὰ μελετῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας, νὰ μελετῶμεν τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς μας. Διότι ἔτσι βὰ δυναθῶμεν νὰ ἐπιβῶμεν καὶ τὰ φάρμακα διὰ τὴν θεραπείαν. Διότι ἐκεῖνος πού ἀγνοεῖ τὴν νόσον του, δὲν βὰ προέλθῃ εἰς καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν θεραπείαν τῆς.

Ἐχομεν πολλὰς ἀμαρτίας. Ἦν γνωρίζω. Ὅλοι εἴμεθα ὑπὸ καλασμών. Ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀποκλεισθῆ ἀπὸ ἡμᾶς ἡ συγγνώμη οὔτε εὐρικόμεθα ἔξω ἀπὸ τὴν μετάνοιαν. Διότι ἰστώμεθα ἀκόμη εἰς τὸ σκάμμα, ἔτοιμοι διὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς μετάνοιας.²⁶ Εἶσαι γέρον καὶ ἔφθασες εἰς τὴν σαχάτην ἔξωδον ἀπὸ τὴν ζωὴν; Μὴ νομίσης δι' αὐτὸ, ὅτι ἔχασες τὴν εὐκαιρίαν νὰ μετανόησῃς, οὔτε νὰ ἀπελπισθῆς διὰ τὴν σωτηρίαν σου, Ἐ ἀλλὰ ἐνθυμήσου τὸν ἰηστήν, ὁ ὁποῖος ἐλυτρώθη ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν. Πραγματικά, ποῖον χρονικὸν διάστημα εἶναι συντομώτερον ἀπὸ τὴν στιγμήν ἐ-

²⁴ Ἰωδ 3, 8.

²⁵ Α' Κορινθ. 5, 8.

²⁶ Μεταφορικῶς, ὁ ἱερὸς Πιέτρὸς ἐκ τοῦ σκάμματος τῶν ἀλλοτῶν τοῦ σῶματος μὲς μεταφέρει εἰς τοὺς πνευματικὸς ἀγῶνας καὶ τὸ σκάμμα τοῦ καθημερινοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν υαλειώσιν μας ἐν Χριστῷ, ἡ ὁποία προῖσπεύει σκληρότερον καὶ τραχύτερον ἀγῶνα ἀπὸ ὅτι, ἐπιταίει ἡ σωματικὴ ἀσκησις.

κείνην κατά τὴν ὅποιαν ἐστεφανοῦτο: Ἄλλα δι' αὐτὸν ἦταν ἀρκετὴ αὐτὴ μὴν, διὰ τὴν σωθῆ. Εἶσαι νέος; Νὰ μὴ ἐποναι-
παύεσαι μὲ θάρρος εἰς τὴν νεότητά, οὔτε νὰ νομίξης ὅτι
ἔχεις μεγάλην προθεσίαν εἰς τὴν ζωὴν σου. «Διότι ἡ ἡμέ-
ρα τοῦ Κυρίου ἔρχεται ὡς κλέπτης μέσα εἰς τὴν νύκτα».²⁷
Διὰ τοῦτο καὶ δὲν μᾶς ἐγνωστοποίησε τὴν ἡμέραν τοῦ θα-
νάτου μας διὰ τὴν ἐπιδείξιμην ζῆλον καὶ φροντίδα. Δὲν
ὀλέπεις κάθε ἡμέραν νέους νὰ ἀποθνήσκουν; Διὰ τοῦτο
μᾶς προτρέπει κάποιος: «Μὴ βραδύνης νὰ ἐπιστρέψῃς
πρὸς τὸν Κύριον, μήτε νὰ ἀναβάλλῃς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡ-
μέραν»,²⁸ μήπως καθὼς βραδύνης, καταφθαρίῃς.²⁸ Ἄ Ὁ
γέρον λοιπὸν ἄς ἔχη ὑπ' ἑμὲν τοῦ κείνην τὴν παραινέσιν
καὶ ὁ νέος αὐτὴν ἐδῶ τὴν νοθεύσιν. Ἄλλα εἶσαι ἀσφα-
λῆς, ἔχεις πλοῦτη καὶ καυχᾶσαι διὰ τὰ χρήματά σου, καὶ
δὲν σοῦ συμβαίνει κανένα κακόν; Ἄκουσε ὁμως τί λέγει
ὁ Παῦλος: «Ὅταν λέγουν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε ἐ-
πέρχεται εἰς αὐτοὺς αἰφνίδιος ὀλεθρός».²⁹ Διότι αἱ κατα-
στάσεις ὑπόκεινται εἰς διαρκῆ μεταβολήν. Ὁ θάνατος δὲν
ἐναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. Ἄς γίνωμεν κύριοι τῆς ἀρετῆς.
Διότι ὁ Κύριός μας ὁ Χριστός ἐναι φιλόνηρωτος.

Θέλετε νὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ ὁδοὺς τῆς μετανοίας;
Αὐταὶ ἐναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι μὲ διαφορὰν μετὰ τῶν,
ὅλαι ὁμως ὁδηγοῦν εἰς τὸν οὐρανόν. Β Πρώτῃ μεθόδῳ με-
τανοίας ἐναι ἡ καταδικὴ τῶν ἁμαρτημάτων μας. «Λέγε
δηλ. σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου διὰ τὴν δικαιοσύνην».³⁰ Δι'
αὐτὸ εἶπε καὶ ὁ προφήτης: «Εἶπα, θὰ καταδικάσω τὸν
ἑαυτὸν μου διὰ τὴν ἀνομίαν μου πρὸς τὸν Κύριον, καὶ οὐ
ἐσυγχώρησες τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου».³¹ Καταδικά-
σε λοιπὸν καὶ σὺ τὰς ἁμαρτίας σου. Φθάνει αὐτὸ ὡς ἀπο-
λογία εἰς τὸν Κύριον. Διότι αὐτὸς ποὺ καταδικάσε τὰς ἁ-
μαρτίας του, ἐναι πῶς διστακτικός νὰ περιπέτῃ πάλιν εἰς
τὰ ἴδια παραπτώματα. Ὑψωσε τὴν συνείδησιν ποὺ ἔχεις
μέσα σου εἰς κατηγοροῦν, διὰ τὴν μὴ ἔχῃς ἐκεῖ ἄλλον κατή-
γορον ἐπὶ τοῦ θήματος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Αὕτη ἐναι
μία ἀρίστη μέθοδος μετανοίας. Ὑπάρχει καὶ ἄλλη, ποὺ
δὲν ἐναι κατωτέρα ἀπὸ αὐτήν, Ὁ τὸ νὰ μὴ μησικακῆς ἐ-
ναντίον τῶν ἐχθρῶν, νὰ συγκρατῆς τὴν ὀργὴν σου, νὰ συγ-

χωρῆς τὰ ἁμαρτήματα τῶν συνδούλων σου. Διότι ἐταὶ θὰ
μᾶς συγχωρηθῶν καὶ αἱ ἁμαρτίαι μας, τὰς ὁποίας ἐπρά-
ξαμε πρὸς τὸν Κύριον. Ἴδου λοιπὸν καὶ δευτέρος τρόπος
ἐξαγνισμού ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μας. Ἐάν, λέγει, «συγχω-
ρήσητε τοὺς ὀφειλέτας σας καὶ ὁ οὐράνιος Πατήρ σας θὰ
σᾶς συγχωρήσῃ».³²

Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ μίαν τρίτην μέθοδον μετανοίας;
Αὐτὸ νὰ κάνῃς προσευχὴν θερμὴν καὶ εὐκρινῆ, ποὺ νὰ
πηγάῃ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδίας. Δὲν εἶδες ἐκείνην τὴν
χίρην πὺς ἐξευμένισε τὸν ἀναίσχυντον ἐκείνου δικαστήν;³³
Ἐνὸς αὐ ἔχεις Κύριον ἡμερον καὶ προσήνη καὶ φιλόνηρω-
τον. Ἐκείνη ἐζητεῖ ἐναντίον ἐχθρῶν, ἐνὸς σὺ δὲν ζητεῖς ἐ-
ναντίον ἐχθρῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδικὴν σου σωτηρίαν. Δ Ἄν
βέλῃς νὰ μάθῃς καὶ τετάρτην μέθοδον μετανοίας, θὰ σοῦ
εἶπω τὴν ἐλεημοσύνην. Διότι αὕτη ἔχει μεγάλην καὶ ἀνέκ-
φραστον δύναμιν. Καὶ πραγματικῶς, ὅταν ὁ Ναβουχοδονό-
σορ ἐφθάσεν εἰς κάθε λογῆς κακίαν καὶ διέπραξε κάθε ἀσε-
βειαν, ὁ Δάνηλ τοῦ εἶπε: «Βασίλει, νὰ εἰσκούσης τῆς συμ-
βουλῆν μου. Λυτρώσου ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σου μὲ τὴν ἐλε-
ημοσύνας καὶ ἀπὸ τὰς ἀνομίας σου λυτρώσου μὲ τὴν ἐυ-
σπλαγγίαν σου διὰ τοὺς πτωχοὺς».³⁴ Ποῖον πρῆγμα ἡμ-
πορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτὴν τὴν φιλόνηρωτιαν; Ὑστερα
ἀπὸ ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα, ὀστερα ἀπὸ τόσας παρανο-
μίας ὑπόσεται νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν δράστη ὄλων αὐτῶν, μὴν
καὶ αὐτὸς δευτῆρ φιλόνηρωτος πρὸς τοὺς συνδούλους του.
Καὶ ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη ἐκμηδενίζουν
τὴν φύσιν τῶν ἁμαρτημάτων ἄχι ὀλιγοτερον ἀπὸ τοὺς ἄλ-
λους τρόπους ποὺ ἀνεφέραμε. Ε Καὶ μάρτυς ὁ τελώνης,
ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε νὰ ἀναφέρῃ λαμπρὰ ἔργα, ἀλλὰ προσέ-
φερε ἀντὶ ὄλων αὐτῶν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἀπηλλάγη
ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων του.³⁵

Ἴδου λοιπὸν εἰδείξαμε πέντε ὁδοὺς μετανοίας, πρῶ-
την τὴν καταδικὴν τῶν ἁμαρτιῶν μας, δευτέραν τὴν συγ-
χώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ πλησίον, τρίτην τὴν προερχο-
μένην ἀπὸ τὴν προσευχὴν, τετάρτην τὴν προερχομένην
ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ πέμπτην ἀπὸ τὴν ταπεινοφρο-
σύνην. Μὴ βραδύνης λοιπὸν,³⁶ Ἄ ἄλλα θάδιξε κάθε ἡμέ-
ραν ὄλας αὐτὰς τὰς ὁδοὺς. Καὶ πράγματι, ἐναι ὁδοὶ ἐδ-

27. Ἄ' Θεσσαλ. 5, 2.

28. Σαμ. 22, 5, 7.

29. Ἄ' Θεσσαλ. 5, 3.

30. Π' 48, 26.

31. Γαλιμ. 31, 6.

32. Ματθ. 6, 14.

33. Π' 2, 1, 2.

34. Δαν. 4, 24.

35. Δαν. 10, 18.

καλοὶ καὶ δὲν δύνασαι νὰ προβάλης ὡς πρόχημα τὴν πενίαν. Ἀλλὰ, καὶ ἂν ζῆς πτωχότερα ἀπὸ δούλους, καὶ τὴν ὄργην θὰ δυνήθης νὰ ἀφήσῃς κατὰ μέρος, καὶ νὰ εἶσαι ταπεινότερος, καὶ νὰ προσευχηθῇς ἐπαρκῶς, καὶ νὰ καταδικάσῃς τὰ ἁμαρτήματά σου καὶ εἰς τίποτε δὲν γίνεται ἔμπόδιον ἢ πενία σου. Καὶ τί λέγω ἐδῶ, ἀφοῦ οὔτε δι' ἐκείνην τὴν μέθοδον τῆς μετανοίας ποῦ ἀπαιτεῖ τὴν καταβολὴν χρημάτων (ἐννοῶ τὴν ἐλεημοσύνην) ἢ πενία δὲν ἀποτελεῖ καθόλου ἔμπόδιον, ὥστε νὰ τὴν συστήσωμεν. Καὶ ἀπέδειξίς ἢ χηρὰ, ποῦ κατέβαλε τὰ δύο λεπτά.*

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐδιδάχθημεν τὴν θεραπείαν τῶν τραυμάτων μας, ἅς ἐπιθέτωμεν συνεχῶς εἰς αὐτὰ τὰ φάρμακα αὐτὰ, ὥστε, ἀφοῦ ἀνακτήσωμεν τὴν πραγματικὴν ὑγείαν, νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἱερὰν τράπεζαν μετὰ παρηγορίας καὶ μετὰ μεγάλην δόξαν νὰ συναντήσωμεν τὸν βασιλεῖα τῆς δόξης Χριστοῦ καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν καὶ τοὺς οἰκτιρισμοὺς καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου δόξα καὶ δύναμις καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα μαζί καὶ εἰς τὸ Πανάγιον καὶ ἀγαθὸν καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἀνὰ χεῖρας ὀμίλια τοῦ Χρυσοστόμου ἀναφέρεται εἰς τὸν παράλυτον, τὸν ὁποῖον ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, δὲ τὸν κατεβίβασαν ἐμπροσθέν του, ἀφοῦ ἤνοιξαν τὴν στέγην. Ἐπίσης, κάνει διακρίσιν μεταξὺ τοῦ παραλύτου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἄλλου, ὁ ὁποῖος κατέκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη. Τέλος, ὀμιλεῖ διὰ τὴν ἰσότητά τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ διὰ τὰς μεγίστας ὠφελείας, τὰς ὁποίας ἀποκομίζει ὁ πιστὸς ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν τῶν κηρυγμάτων καὶ τὴν φοίτησιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ δὴ ὀμίλια διακρίνεται εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸν παραλυτικὸν τὸν ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἐν 5, 1-15, δηλαδὴ τὸν ἐπὶ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη κατακειμένον καὶ θεραπευθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ παρὰ τὴν καλυμθῆσαν Βηθεσδα. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, ἐξετάζει τὸν ἄλλον παραλυτικόν, περὶ τοῦ ὁποίου ὀμιλοῦσιν οἱ Εὐαγγελισταί. Ματθαῖος, 9, 1-8, Μάρκ. 2, 1-12 καὶ Λουκ. 5, 17-26. Ἰδιαιτέρην καταβάλλει φροντίδα ὁ ἱερός πατήρ διὰ τὰ ἀποδείξει ὅτι οἱ ἰσθύντες παραλυτικοὶ εἶναι δύο καὶ ὄχι ἓνας. Ἐκπλήσσει ἐνταῦθα ἡ παρατηρητικότης καὶ ἡ διεισδυτικότης τοῦ ὀμιλητοῦ. Ἐπιπλέον, μεγάλην ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ μεγάλη ψυχολογικὴ ἐμβάθυνσις τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παραλυτικοῦ, ὁ παραλληλισμὸς τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας ἐκάστου τούτων καὶ ἡ δογματικὴ διδασκαλία περὶ τῆς ἰσότητος τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

Γενικῶς, ἡ ὡς ἔνω ὀμίλια δὲν ἔχει ἀπλοῦν χαρακτήρα, ἀλλὰ ἐνῶ εἶναι κατὰ βάσιν ἐρμηνευτικῶς περιεχομένου, ἐν τούτοις διακρίνεται διὰ τὸν ἐποικοδομητικὸν - ἠθικὸν χαρακτήρα τῆς καὶ ἐπὶ πλέον τὸ δογματικὸν καὶ ἐν μέρει ἀπολογητικὸν περιεχόμενον αὐτῆς.

ΟΜΙΛΙΑ Β'

Β ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΥΤΙΚΟΝ, ΤΟΝ ΟΠΟΙΟΝ ΚΑΤΕΒΙΒΑΣΑΝ, ΑΦΟΥ ΗΝΘΙΞΑΝ ΤΗΝ ΣΤΕΓΗΝ, ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΔΙ' ΕΚΕΙΝΟΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΤΕΡΑ

“Όταν προηγουμένως συνητήσαμεν τὸν παραλυτικόν, κατέκοιτον ἐπὶ τῆς κλίνης του παρὰ τὴν καλυμμένην, εὗρομεν πολὺν καὶ μέγαν θησαυρὸν, χωρὶς νὰ σκάψωμεν τὴν γῆν, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐσκάψαμε θεθῶς εἰς τὴν ψυχὴν του. Εὗρομεν λοιπὸν θησαυρὸν περιέχοντα ὄχι ἀργυροὺς καὶ χρυσὸν καὶ παυτιμίους λίθους, ἀλλὰ καρτερίαν καὶ φωτεινὴν σκέψιν καὶ ὁποιοὴν καὶ μεγάλην ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ὁποία εἶναι παυτιμιότερα ἀπὸ ὅλο τὸ χρυσάφι καὶ ὅλα τὰ πλοῦτη. Διότι τὰ ὀλίκα πλοῦτη ³³ ἄ εἶναι ἐκτεθειμένα καὶ εἰς τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ληστῶν καὶ εἰς τὰ στόματα τῶν συκοφαντῶν καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν διαρρηκτῶν καὶ εἰς τὰς κακοουργίας τῶν δούλων τῆς οἰκίας.” Ἀλλὰ καὶ ὅταν γλυτώσουν ἀπὸ ὄλους αὐτῶν τοὺς κινδύνους, προκαλοῦν πολλὰκις εἰς τοὺς κατόχους τῶν τῶν δλεθρῶν, διότι προσελκύουν τὰ θλίμματα τῶν φθονερῶν καὶ δημιουργοῦν ἐξ αὐτοῦ μυρίας ὄσας συμφορὰς. Ἐνῶ ὁ πνευματικὸς πλοῦτος συνήθως διαφεύγει ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τοιαύτου εἰδους ζημιῶν καὶ καταγελᾷ καὶ τοὺς ληστὰς καὶ τοὺς διαρρηκτὰς καὶ τοὺς φθονεροὺς καὶ τοὺς συκοφάντας καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον.³⁴ Διότι δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὸν κάτοχόν του αὐτὸ μὲ τὸν θάνατον, ἀλλὰ τότε κυρίως γίνεται ἀσφαλεστέρα ἡ κτῆσις του διὰ τοὺς κατόχους αὐτοῦ τοῦ Β πνευματικοῦ θησαυροῦ. Καὶ ἀκολουθεῖ τὸν κάτοχόν του εἰς τὴν ἀποδημίαν του ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ μεταβαίνει μαζί

1. Πρὸς. Ἰωάν. 5, 1- 15.
2. Πρὸς. Ματθ. 6, 19.
3. Ἀποβ. 6, 30.

του εις την μέλλουσαν ζωήν, και γίνεται αξιοθαύμαστος συνήγορος αυτών με τους οποίους συναπέρχεται και καθιστά εύμενη τον δικαστήν των.

Αυτών τον πλούτον εύραμεν και ημείς άφρονον, καταχωμένον εις την ψυχήν του παραλυτικού. Και μάρτυρες είσθε σεις, οι οποίοι τον άντλήσατε με μεγάλην προθυμίαν, χωρίς όμως να τον έξαντλήσατε. Πραγματικά τοιαύτη είναι ή φύσις του πνευματικού πλούτου. Μιμείται την ροήν του ύδατος και μάλλον υπερβαίνει και την αφανίαν του ύδατος και γίνεται τόσοσ πλουσιώτερος, όσον περισσότεροι άντλούν από αυτόν. Διότι εισερχόμενος εις την ψυχήν εκάστου C δεν τεμαχίζεται ούτε ολιγοστεύει, αλλά όλόκληρος φθάνει εις τον καθένα και μένει πάντοτε ανεξάντλητος, χωρίς να μειώνεται ποτέ. Πράγμα που συνέβαινε και τότε. Διότι, ενώ τόσοσ πολλοί επέπεσαν εις τον θησαυρόν, και όλοι ήγνιλον από αυτόν τό κατά δύναμιν... Μά, διατί άναφέρω μόνον έσας άφοι, δέβαια, από την εποχήν εκείνην μέχρι σήμεραν άναριθμήτους κατέστησε πλουσιούς και όμως διατηρεί την άρχικην του άκραιότητας; "Άς μη κουραζώμεθα λοιπόν διά την άπόκτησιν του πνευματικού αυτού πλούτου, αλλά και τώρα, όσον δυναμέθα, άς άντλήσωμεν και άς ίδωμεν φιλόανθρωπον κύριον, άς ίδωμεν καρτερικόν δούλου.

Τριάκοντα όκτώ έτη, ως γνωστόν, έπέλασε με άδεράπευτον άσθενείαν D και έμαστίζετο συνεχώς χωρίς να δυσανασχετήσει, χωρίς να προφέρει διάσπλημον λόγον, χωρίς να κατηγορήση τον δημιουργόν, αλλά όπέμενε την συμφοράν εκείνην με γενναιότητα και καρτερίαν. Και από που φαίνεται ταύτα, θα είπη κανείς: Διότι ή Γραφή δεν μάς διδάσκει σαφώς τίποτε διά την προτέραν ζωήν του, αλλά άναφέρει μόνον ότι επί τριάκοντα όκτώ έτη όπέφερε από την άσθενείαν του. Και δεν προσέθεσε καθόλου, ότι δεν δυσανασχέτησε, ούτε ήγανάκτησε, ούτε άπεθαρύνθη. Και όμως κατέστησε φανερόν και τούτο, άν κανείς μελετήση με προσοχήν και όχι επιπολαιώς την Γραφήν. E Διότι όταν άκούσης, ότι συνητήθη με τον Χριστόν ό οποίος του ήτο άγνωστος και έθεωρείτο ως άπλοος άνθρωπος, και συζητεί με αυτόν με τόσοσν μετριοφροσύνην. θα δυνηθής να κατανοήσης και την προτέραν του αγαθότητα. Διότι, όταν του είπεν ό Χριστός «θέλεις να

4. Πρβλ. Ίωάν. 5, 6.

γίνης υγιής», δεν άπήντησεν, όπως θα ήτο ίσως έδλονον, «με θέλεις παράλυτον και κατάκοιτον επί τόσοσν χρόνον και με έρωτάς άν θέλω να γίνω υγιής; "Ήλθεσ να μου άναξείσης την πληγήν, να με όνειδίσης, να με χλευάσης, να διασκεδάσης με την συμφοράν μου;» 24 A Τίποτε άπ' όλα αυτά ούτε είπε, ούτε έσκέφθη, αλλά άπάντησε με απλότητα. «Ναι, κύριε». Έάν λοιπόν μετά τριάκοντα όκτώ έτη ήτο τόσοσ πρως, τόσοσ ήπιος, δεδαμένον ότι είχε καταβληθή βλη ή εύρωστία του και ή δύναμις των λογισμών του, σκέψου όποιος είναι φυσικόν να ήτο αυτός κατά την άρχην των συμφορών του. Γνωρίζετε θεδαίως όλοι, ότι δεν είναι έξ Ισου ένοχλητικοί οι άρρωστοι κατά την άρχην της άσθενείας των και μετά πάροδον πολλού χρόνου. Διότι τότε κυρίως οι άρρωστοι γίνονται πολύ δύσκολοι, όταν παρατείνεται επί πολύ και έπιδεινείται τό νόσημα. Τότε γίνονται άνομόφοροι. Ό άνθρωπος αυτός που άστερον από τόσοσ έτη δεκνύει τόσοσν στωϊκότητα και άπαντά με τόσοσν άνεγκλικίαν, είναι φανερόν ότι και τον προηγούμενον χρόνον όπέμενε την συμφοράν εκείνην με μεγάλην γενναιοψυχίαν.

B Αυτό λοιπόν και ημείς σκεπτόμενοι άς μιμούμεθα την ύπομονήν αυτού του συνδούλου. Διότι ή παράλυσις του είναι ίκανή να στερεώσει καλά τάς ψυχάς μας. Και κανείς δεν είναι τόσοσ κωθρός και διαλυμένος, ώστε παρατηρών τό μέγεθος εκείνης της συμφοράς να μη ύπομένη γενναίως όλα τά δεινά που είναι δυνατόν να τον εύρουσ, άκόμη και άν είναι τά πλέον άφόρητα. "Όχι μόνον δηλ. ή ύγεια του, αλλά και ή νόσος του ύπήρξε δι' ημάς αίτία μεγίστης ώφελείας. Διότι και ή θεραπεία του έκίνησε τάς ψυχάς των άκούόντων να δοξολογήσουν τον Κύριον. Άλλά και ή νόσος και ή έξάντλησις του σάς προητόμασε προς την ύπομονήν και σάς παρώτρυνε εις άνάλογον άμύλλαν. C Άλλά άκόμη έφανέρωσε περισσότερον την φιλόανθρωπίαν του Θεού. Και πράγματι, τό γεγονός ότι τον έρριψεν εις τοιαύτην νόσον και παρείπειν επί τόσοσν πολύ την άσθενείαν του, είναι έργον μεγίστης πασσίας του Θεού. "Όπως άκριβώς ό χρυσογόος που έβαλε χρυσόν εις τό χωνευτήριον έπιτρέπει να δοκιμάζεται εις τό πυρ μέχρι του σημείου που θα τον ίδη να γίνεται καθαρώτερος, κατά τον ίδιον τρόπον και ό Θεός άφίνει τάς ψυχάς των ανθρώπων να δοκιμάζωνται εις τά δεινά μέχρι

δ. Ίωάν. 5, 7.

τοῦ σημείου νά γίνουν καθαροί καί διαφανεῖς καί νά ἀποκαμίσουν μεγάλην ὠφέλειαν ἀπό τήν δοκιμασίαν αὐτήν. Ὡστε καί αὐτό εἶναι ἕνα μέγιστον εἶδος εὐεργεσίας.

Β Ἄς μὴ θορυβοῦμεθα λοιπόν, μήτε νά ἀδημονοῦμε, ὅταν πίπτου κατ' ἐπάνω μας οἱ πειρασμοί. Διότι, ἐάν γνωρίζῃ ὁ χρυσοκόμος πόσον χρόνον πρέπει νά ἀφήσῃ τόν χρυσόν εἰς τήν κάμινον καί τότε νά τόν ἀνασύρῃ, καί δέν τόν ἀφίνει νά μένῃ εἰς τὸ πῦρ μέχρι νά καταστραφῇ καί νά κατακαῖ, πολὺ περισσότερο ὁ Θεός τὸ γνωρίζει αὐτό καί, ὅταν ἴδῃ ὅτι ἐγίναμε καθαρώτεροι, μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τούτους πειρασμούς, ὥστε νά μὴ νικηθῶμε καί καταπέσωμεν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν συμφορῶν. Ἄς μὴ δυσανασχετοῦμε λοιπόν, μήτε νά γινώμεθα μικρόψυχοι, ὅταν μᾶς εὕρῃ κάποιο ἀπροσδόκητον κακόν. Ἐ ἀλλὰ ἄς ἀφίνωμεν αὐτὸν ποῦ γνωρίζει ταῦτα μὲ ἀκρίθειαν νά δοκιμάσῃ τὴν ψυχὴν μας εἰς τὸ πῦρ, ὅσον ἐκεῖνος θέλει. Διότι πράττει τοῦτο ἐπιμελῶς, διὰ νά κερδίσωμεν ἀπὸ τῶν πειρασμῶν. Διὰ τοῦτο ἕνας σοφὸς συμβουλεύει λέγων: «Γέκνον, ἀν προσέλογσαι νά ὑπηρετήσῃς τὸν Θεόν, ἐτοίμασε τὴν ψυχὴν σου διὰ δοκιμασίαν, κατεῖχεν τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καί κάμῃ ὑπομονὴν καί μὴ ἐπιδείξῃς σπουδὴν εἰς ἐποχὴν δοκιμασίας.» Ἄφησε, λέγει, τὸ πᾶν εἰς αὐτόν. Διότι γνωρίζει μὲ ἀκρίθειαν πότε πρέπει νά μᾶς ἀνασύρῃ ἀπὸ τὴν κάμινον τῶν δεινῶν. Πρέπει λοιπόν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις νά ἀφίνωμεν τὸ πρᾶγμα εἰς αὐτὸν καί νά τὸν εὐχαριστοῦμε πάντοτε ³⁵ Ἄ καί νά ὑπομένωμεν τὰ πάντα μὲ εὐγνωμοσύνην, καί ὅταν μᾶς εὐεργετῇ, καί ὅταν μᾶς τιμωρῇ, διότι καί αὐτό εἶναι μιά μορφή εὐεργεσίας. Διότι καί ὁ ἰατρός δέν εἶναι ἰατρός μόνον, ὅταν συνιστῇ λουτρά εἰς τὸν ἀσθενῆ καί καλὴν τροφήν καί περιπάτου εἰς τοὺς κήπους, ἀλλὰ καί ὅταν τὸν καυτηριάξῃ, καί τὸν χειρουργῇ, εἶναι τὸ ἴδιον ἰατρός. Καί ὁ πατὴρ ἐπίσης, ὅχι μόνον ὅταν περιποιῆται τὸν υἱόν του, ἀλλὰ καί ὅταν τὸν ἐκδιώκῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν, καί ὅταν τὸν ἐπιπλήτῃ καί τὸν μαστιγώῃ, εἶναι τὸ ἴδιον πατήρ καί δέν εἶναι ὀλιγώτερον πατήρ ἀπὸ ὅ, τι εἶναι, ὅταν τὸν ἐπαινῇ.

Ἐπειδὴ λοιπόν γνωρίζεις, ὅτι ὁ Θεός εἶναι φιλοστοργότερος καί ἀπὸ ὅλους τούτους ἰατρούς, μὴ ἀνεκρινᾷς, μήτε νά ζητῆς ἀπὸ αὐτὸν λόγον διὰ τὴν θεραπείαν. Ἀλλὰ εἰτε θέλει νά μᾶς ἀνακουφίσῃ εἴτε νά μᾶς τιμωρῇ, ἄς πα-

6. Σοφ. Σειρά, β. 1 β.

ρῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἐξ Ἰesu δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Β Διότι καί μὲ τὴν μίαν καί μὲ τὴν ἑλλην μέθοδον μᾶς ἐπαυφέρει εἰς τὴν ὑγίαν καί μᾶς καθιστᾷ ἀξίους νά γίνωμεν αἰκείου του. Καί γνωρίζει τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔχει καθέναν ἀπὸ ἡμᾶς, καί τι συμφέρει εἰς τὸν καθένα καί πῶς καί μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νά σωθῶμεν, καί μᾶς ὀδηγεῖ εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον. Ἄς τὸν ἀκολουθῶμεν λοιπόν ἐκεῖ ποῦ μᾶς διατάσσει καί νά μὴ λεπτολογῶμε, ἀν μᾶς διατάσῃ νά δοῦν ὁμαλὸν καί εὐκόλον δρόμον ἢ τὸν τραχὺν καί δύσκολον. Ὅπως ἀκριβῶς καί αὐτὸν τὸν παράλυτον. Αὐτὸ ἦτο μιά μορφή εὐεργεσίας, τὸ ὅτι καθάριζε τὴν ψυχὴν του ἐπὶ τόσον χρόνον, ἀφοῦ τὴν παρέδωκεν εἰς τὴν φωτιὰ τῶν δοκιμασιῶν, σὺν μέσῃ εἰς καμῆνι. Ἄλλη μορφή εὐεργεσίας, ὅχι μικρότερα τῆς πρώτης, εἶναι ὅτι καί μέσα εἰς τὰς δοκιμασίας ἦτο παρὼν ὁ Θεός C καί τοῦ παρεῖχε παρηγορίαν. Αὐτὸς τὸν ἐστήριξε καί τὸν ἐσυκρατοῦσε καί τοῦ ἤπλωνε τὴν χεῖρα καί δέν τὸν ἄφινε νά καταπέσῃ. Ὅταν ὁμως ἀκούσῃς, ὅτι ἦτο συμπαροσάτης τοῦ ὁ Θεός, μὴ ἀποστερήσῃς τὸν παράλυτον ἀπὸ τὰ ἐγκώμια, οὔτε αὐτόν, οὔτε κανένα ἄλλον ἐνθρονον ποῦ δοκιμάζεται καί ὑπομένει καρτερικῶς. Διότι καί ἀν εἴμεθα ἀπειρώς δαδυστοχαστοί, καί ἀν εἴμεθα οἱ ἰσχυρότεροι ἀπὸ ὅλους, ὅταν λείπῃ ἡ ἰσχύς του συμπαροσάτης, δέν θά δυναθῶμεν νά ἀντισταθῶμεν οὔτε εἰς τὸν πρῶτον ἀσθέναντον ποῦ θά συναντήσωμεν πειρασμόν. Καί τί λέγω δι' ἡμᾶς τοὺς ἀστέλεις καί μηδαμιῶς; Β Ἀκόμα καί Παῦλος ἀν εἶναι κανεῖς, καί Πέτρος, καί Ἰάκωβος, καί Ἰωάννης, ἀν ἀποστερηθῇ ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, εὐκόλως ὑπακούνται καί ὑποσκελίζονται καί καταπίπτει.

Καί δι' αὐτὰ θά σὰς ἀναγνώσῃ λόγον τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ. Διότι λέγει εἰς τὸν Πέτρον: «Ἰδοὺ ἐξήτησεν ὁ σατανᾶς διὰ νά σὰς κοσκίνισῃ ὡσάν τὸν σίτου. Καί ἐδεήθη διὰ σέ νά μὴ σέ ἐγκαταλείψῃ ἡ πίστις σου.» Τί σημαίνει νά σὰς κοσκίνισῃ; Νά σὰς φέρῃ ἀπὸ ἐδῶ, νά σὰς φέρῃ ἀπὸ ἐκεῖ, νά σὰς σαλεύσῃ, νά σὰς κινήσῃ, νά σὰς κάμῃ ἀνω κάτω, νά σὰς βασανίσῃ, ὅπως γίνεται μὲ τὸ κοσκίνισμα τῶν καρπῶν. Ἀλλὰ ἐγὼ λέγει, ἐπενέβην, διότι ἐγνωρίζα, ὅτι δέν δύνασθε νά ὑπομείνητε τὸν πειρασμόν. Διότι τὸ νά εἴπῃ «διὰ νά μὴ σέ ἐγκαταλείψῃ ἡ πίστις σου» σημαίνει, ὅτι, ἐάν τὸν ἄφινε, θά ἐχάνετο ἡ πίστις του. Ἐ Ἐάν δὲ ὁ Πέτρος, ὁ θερμὸς ἑραστής τοῦ Χριστοῦ

7. Λουκ. 22. 31. 32.

ὁ ὁποῖος ἀπείρους φορές προσέφερε καὶ τὴν ψυχὴν του, ποῦ πάντοτε εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὸν δμίον τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐμακαρίζετο ἀπὸ τὸν διδάσκαλον καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπεκλήθη Πέτρος, ἐπειδὴ εἶχε ἀκλόνητον καὶ ἀμετάβλητον τὴν πίστιν του,⁸ ἐν λοιπὸν ὁ Πέτρος θὰ ἐκάμπτετο καὶ θὰ ἐξέπιπτεν ἀπὸ τὴν ὁμολογίαν, ἂν ὁ Χριστὸς ἐπέτρεπεν εἰς τὸν διάβολον νὰ τὸν πεφάρῃ ὅσον ἤθελεν, τότε ποῖος ἄλλος θὰ δυνηθῆ νὰ σταθῆ ἀκλόνητος χωρὶς τὴν ἰσικὴν του δοξῆσιαν;⁹ Ἄ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ὁ Θεὸς εἶναι ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀφήσῃ νὰ δοκιμασθῆτε πέραν τῶν δυνάμεών σας, ἀλλὰ μαζί με τὴν δοκιμασίαν θὰ δοθῆσῃ διὰ τὴν ἔκθεσιν, ὥστε νὰ δυνηθῆτε νὰ ὑπομεινῆτε αὐτὴν.»¹⁰ Διότι, λέγει, ἔχι μόνον δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ ὑποστούμε πειρασμὸν ποῦ ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις μας ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δεχόμεθα πειρασμὸν ἀνάλογον μετὰ τὰς δυνάμεις μας εἶναι κοντὰ μας καὶ μᾶς στηρίζει καὶ μᾶς ἐνισχύει, ὅταν ἡμεῖς πρῶτα εἰσφέρωμεν τὰς ἰδικὰς μας δυνάμεις, ὅπως π.χ. τὴν προθυμίαν, τὴν ἐλπίδα πρὸς αὐτόν, τὴν εὐχαριστίαν, τὴν καρτερίαν, τὴν ὑπομονήν. Διότι ἔχι μόνον εἰς τοὺς κινδύνους ποῦ ὑπερβαίνουν τὴν δυνάμιν μας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς ποῦ εὐρίσκονται εἰς τὰ ὅρια τῶν δυνάμεών μας, χρειάζομεθα τὴν δοξῆσιαν τοῦ Θεοῦ, ἂν πρόκειται νὰ σταθῶμεν μετὰ γενναϊότητα. Ἐ Διότι καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει: «Καθὼς περισσεύουν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ δι' ἡμᾶς, ἔτσι περισσεύει καὶ ἡ στήριξις καὶ ἡ παρηγορία δι' ἡμᾶς, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ στηρίζωμεν καὶ παρηγοροῦμεν αὐτοὺς ποῦ εὐρίσκονται μέσα εἰς ὅλας τὰς θλίψεις, μετὰ τὴν παρηγορίαν τὴν ὁποίαν δεχόμεθα ἡμεῖς ἀπὸ τὸν Θεόν.»¹¹ Ὅστε καὶ αὐτὸς ποῦ παρηγόρησε τοῦτον εἶναι ὁ ἴδιος ποῦ ἐπέτρεψε εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἔλθῃ κατ' ἐπάκου του. Κοίταξε πόσῃ φροντίδᾳ δευκεῖται καὶ μετὰ τὴν θεραπείαν. Διότι δὲν τὸν ἀφισε αὐτὸν καὶ ἔφυγε, ἀλλὰ καθὼς τὸν εἶδεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ λέγει: «Κοίταξε, ἔγινες καλὰ, καὶ νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερον.»¹² Διότι, ἐὰν εἶχε ἐπιτρέψῃ τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ, δὲν θὰ τὸν ἀπήλλαξε, Ἐ καὶ δὲν θὰ τὸν ἐξασφάλιζε

8. Ἠρβλ. Ἰωάν. 1, 48, Ματθ. 16, 18.

9. Α' Κορινθ. 10, 18.

10. Β' Κορινθ. 1, 5, 4.

11. Ἰωάν. 9, 14.

καὶ διὰ τὸ μέλλον. Διότι ὅταν λέγῃ «διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερον» εἶναι ὥσῃ νὰ περιορίσῃ ἔκ τῶν προτέρων τὰ μελλοντικὰ δευνά. Κατήργησε τὴν νόσον, ἀλλὰ δὲν κατήργησε τὴν ἀγωνίαν. Ἀπεμάκρυνε τὸν ἀσθενεὶν του ἀλλὰ δὲν ἀπεμάκρυνε τὸν φόβον, ὥστε νὰ μείνῃ ἀμετακίνητος ἡ εὐεργεσία του. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον ἰατροῦ προνοητικοῦ, νὰ μὴ θεραπεύῃ τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ τὰ μέλλοντα, πράγμα τὸ ὁποῖον ἔκαμε καὶ ὁ Χριστὸς ἐνισχύων μετὰ τὴν ὑπενθύμισιν τῶν παρελθόντων τὴν ψυχὴν ἐκείνου. Ἐπειδὴ συνήθως, ὅταν παρέρχονται τὰ δευνά ποῦ μᾶς βασανίζουν, παρέρχεται καὶ ἡ ἀνάνησις των, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ κρατήσῃ τὴν μνημὴν ἀγρυπνῶν εἰς τὸ διηκεές, λέγει: «Μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερον.»

Ἐ Ὅχι μόνον ἀπὸ αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ διαπιστώσωμεν τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν καλωσύνην του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φαινομενικὴν ἐπιτήμησιν. Διότι δὲν ἔφεραν εἰς τὴν δημοσιότητα τὰ ἀμαρτήματά του, ἀλλὰ εἶπε μόνον, ὅτι αὐτὰ ποῦ ἔπαθε, τὰ ἔπαθεν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας του. Δὲν ἐφανέρωσεν ὅμως τὰς ἀμαρτίας του καὶ δὲν εἶπε ἔκαμες αὐτὴν κ' αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν ἢ αὐτὸ κ' αὐτὸ τὸ πλημμέλημα, ἀλλὰ τὸ ἔδειξεν αὐτὸ μετὰ μίαν ἀπλήν φράσιν ἡνὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον, καὶ τόσα εἶπεν, ὅσα ἐχρειάζοντο διὰ νὰ τοῦ ὑπενθύμισῃ τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς του. Καὶ ἔτσι τὸν κατέστησε προσεκτικώτερον εἰς τὰ μέλλον καὶ ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς τὴν ὑπομονὴν του καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ ὅλην τὴν ψυχικὴν του συγκρότησιν, Ἐ διότι τὸν ἠνάγκασε νὰ διεκτραγωδῆσῃ ὅλην τὴν συμφορὰν του καὶ νὰ δείξῃ ὅλην τὴν μεγάλῃν του ἐπιθυμίαν: «Ἐνψ», λέγει, ἐγὼ ἔρχομαι, ἄλλος καταβαίνει πρὶν ἀπὸ ἐμέ.»¹³ ἀλλὰ δὲν ἔφεραν εἰς φῶς τὰ ἀμαρτήματά του. Ὅπως δηλ. ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμε νὰ συγκαλύπτωμε τὰ ἰδικὰ μας ἀμαρτήματα, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς πολὺ περισσώτερον ἀπὸ ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο τὴν μὲν θεραπεῖαν τὴν ἔκαμε ἐνώπιον ὄλων, τὴν δὲ συμβουλήν τὴν εἶδε κατ' ἴδιον. Διότι ποτὲ δὲν ἀποκαλύπτει δημοσίᾳ τὰ ἀμαρτήματά μας, ἐκτὸς ἐὰν ἴδῃ ὅτι εἴμεθα ἐντελῶς ἀνοσιόητοι ἀπέναντί των.¹⁴ Ἄ Καὶ πράγματι, ὅταν λέγῃ μετ' εἴβατε νὰ πεινῶ καὶ δὲν μοῦ ἐδώσατε νὰ φάγω, καὶ μετ' εἴβατε διψασμένον καὶ δὲν με ἐποίησατε,¹⁵ τὰ λέγει ἀκριβῶς δι' αὐτὸν ἐδῶ τὸν καιρὸν, διὰ νὰ μὴ ἀ-

13. Ἰωάν. 5, 7.

14. Ματθ. 25, 42.

κούσωμεν εἰς τὸ μέλλον αὐτὰς τὰς λέξεις. Ἄπειλε, ἀποκαλύπτει ἐδῶ, διὰ τὴν μὴ ἀποκαλύψῃ ἐκεῖ. Ἔτσι ἀκριβῶς ἠπειλίησε τὴν καταστροφήν καὶ τὴν πόλιν τῶν Νινευιτῶν, διὰ τὴν μὴ τὴν καταστρέψῃ.¹⁴ Διότι ἐὰν ἤθελε νὰ φέρῃ εἰς τὴν δημοσιότητα τὰ ἁμαρτήματά μας, δὲν θὰ ἔλεγεν ἀπὸ πρῶν, ὅτι θὰ τὰ ἀποκαλύψῃ. Καὶ τώρα διὰ τοῦτο ἀκριβῶς προλέγει, διὰ τὴν ἀποπλύνωμεν ὅλας τὰς ἁμαρτίας μας, ἀφοῦ σωφρονισθῶμεν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἀποκαλύψεως ἐκείνης, ἂν ὄχι καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας.

Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μὲ τὸ βάπτισμα. Διότι ὁ Θεὸς ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν καλυμθῆσαν τῶν ὕδατων, ὅχι χωρὶς νὰ φανερώσῃ εἰς κανένα τὰ ἁμαρτήματά του, ἀλλὰ τὴν μὲν δωρῶν τὴν καθιστῆ φανερὰν εἰς ὅλους, ἐνῶ τὰ ἁμαρτήματά του δὲν τὰ γνωρίζῃ οὐδεὶς ἄλλος ἐκτός ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὸν λαβόντα τὴν ἄφεσιν. Τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ἐπὶ τοῦ παραλυτικοῦ, καὶ τὸν ἐλέγχει ἄνευ μαρτύρων, ἢ μᾶλλον αὐτὸ ποῦ ἐλέχθη δὲν εἶναι μόνον ἔλεγχος, ἀλλὰ καὶ ἀπολογία, εἶναι ὡσάν νὰ ἀπολογητῆ τὸν τρόπον τινὰ διὰ τὸν μέγαν βασανισμόν του καὶ νὰ λέγῃ εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ ἀποδεικνύῃ, ὅτι τὸν ἄφησε νὰ βασανισθῇ τὸσον χρόνον ὅχι ματαιῶς οὔτε ἄνευ λόγου, δι' αὐτὸ τοῦ ὑπενθύμισε τὰς ἁμαρτίας του καὶ τοῦ ἐξήγησε τὴν αἰτίαν τῆς ἀσθενείας του. C «Διότι ὅταν τὸν εὔρεε, λέγει, «εἰς τὸ ἱερὸν, τοῦ εἶπε: Νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον, διὰ τὴν μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον».¹⁵

Ἄφοῦ λοιπὸν τόσα διδάγματα ἐπήραμε ἀπὸ τὸν προηγούμενον παράλυτον, ὡς ἔλαθωμεν τώρα καὶ εἰς τὸν ἄλλον, ποῦ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ματθαίου.¹⁶ Διότι καὶ εἰς τὰ ὄρυχεῖα, ὅπου εὗρισκον χρυσὸν ἐκεῖ ἀνασκάπτουν πάλιν μὲ μεγαλύτεραν προσοχὴν τὸ μέρος. Καὶ γνωρίζω, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοῦς ποῦ διαβάζουσι τὰ κείμενα ἐπιπολαίως, νομίζουσι ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος παραλυτικός, αὐτὸς ποῦ ἀναφέρεται καὶ ἀπὸ τοῦς τέσσαρος εὐαγγελιστάς.¹⁷ Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἕνας. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἐνεργήτε τὴν προσοχὴν

14. Ἠρῶλ. σχετικῶς τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ.

15. Ἰωάν. 5, 14.

16. Ἠρῶλ. 3, 1-8.

17. Διὰ τὴν παραλυτικὸν τὸν καταθεσθαι ἀπὸ τὴν στήρην ἐνόησαν οἱ ἑσχατοὶ ἡμεῶν ὁ Μετθεῖος, ἐν τῷ ἀνωτέρω, ὁ Μάρκος ἐν 9, 1-19 καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν 5, 17-26. Διὰ τὸν ἑσχατοῦ παραλυτικὸν τὸν καταθεσθαι ἐπὶ τῷ Ἰησῷ ἐπὶ τῆς κλίμας, τὸν ἐμαρτύρησε ὁ ἀποστόλος Πέτρος ἐν 5, 1-15. Ἐν τῆς ἑλπίδος ἀναγνώσεως προκύπτει ὅτι ὁ δὲν τὸν πρῶτον ἀρτίον εὐαγγελιστῶν ἀναφερόμενος εἶναι: τὸ ἴδιον πρόσωπον, ἐνῶ ὁ παρὰ τῆ Ἰωάννη μνημονοῦμενος εἶναι διάφορος αὐτοῦ.

σας καὶ νὰ παρακολουθήσητε μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον. Διότι ἡ ἔρευνά μας δὲν εἶναι δι' ἀσήμαντον θέμα, ἀλλὰ ἡ ἀναζητήσις μας, ἂν λάβῃ τὴν προσήκουσαν λύσιν, θὰ ἀποτελέσῃ ἕνα χρῆσιμον ὄπλον καὶ ἐναντίον τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐναντίον πολλῶν ἄλλων ἀπ' τοὺς αἰρετικούς. D Διότι ὅλοι αὐτοὶ μὲ ἕνα στόμα κατηγοροῦν τοὺς εὐαγγελιστάς, ὅτι ἀντιφάσκουσι καὶ διαφωνοῦν μεταξὺ τῶν. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τοιοῦτόν τι, μὴ γένοιτο, διότι ἂν καὶ τὰ πρόσωπα εἶναι διάφορα ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος, ποῦ ἐμπνέει τὴν ψυχὴν καθενός, εἶναι μία. Καὶ ὅπου ὑπάρχει ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἐκεῖ ὑπάρχει ἀγάπη, χαρὰ καὶ εἰρήνη. Καὶ δὲν ὑπάρχει οὔτε πόλεμος οὔτε καμία ἀμφισβήτησις, οὔτε μάχη καὶ φιλονικία.

Πῶς λοιπὸν θὰ καταστήσωμεν φανερὸν, ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος παράλυτος, ἀλλὰ πρόκειται δι' ἕνα ἄλλον; E Ἀπὸ πολλὰς ἐνδείξεις, καὶ ἀπὸ τὸν τόπον καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον, καὶ ἀπὸ τὰς περιστάσεις, καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν, καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας, καὶ ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰσραῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ἐρημίαν τοῦ θεραπευθέντος. Καὶ τί σημασίαν ἔχουν ὅλ' αὐτὰ; θὰ εἴπῃς. Μήπως μερικὸ ἀπὸ τοῦς εὐαγγελιστάς δὲν ἀναφέρουσι ἄλλα σημεῖα κατὰ τὸν τρόπον διάφορον; Ἀλλὰ εἶναι ἄλλο νὰ τὰ λέγουσι διαφορετικὰ καὶ ἄλλο νὰ τὰ λέγουσι ἀντιθέτως. Τὸ πρῶτον δὲν συνιστᾷ διαφωνίαν οὔτε ἀντίφασιν. Τοῦτο ὅμως τὸ προκείμενον ἀποτελεῖ μεγάλην ἀντίφασιν, ἂν δὲν ἀποδειχθῇ ὅτι εἶναι ἄλλος ὁ παραλυτικός ποῦ ἦτο εἰς τὴν καλυμθῆσαν ἀπὸ ἐκείνον ποῦ ἀναφέρουσι οἱ τρεῖς ἄλλοι εὐαγγελισταί. Καὶ, διὰ τὴν ἐνοήσαστε τί σημαίνει νὰ εἴπῃς κάτι κατὰ τὸν τρόπον διάφορον καὶ τί νὰ τὸ εἴπῃς κατὰ τὸν ἀντίθετον, ἀπὸ τοῦς εὐαγγελιστάς ὁ μὲν ἕνας γράφει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐβάσταξε τὸν σταυρὸν,¹⁸ ὁ ἄλλος γράφει, ὅτι τὸν ἐβάσταξε ὁ Σίμων ὁ Κυρηνάιος.¹⁹ Αὐτὸ δὲν δημιουργεῖ καμίαν ἐναντιώσιν οὔτε διαμάχην. Καὶ πῶς, θὰ εἴπῃ τις, δὲν εἶναι ἀντίθετον τὸ «βάσταξεν» πρὸς τὸ «μὴ βάσταξεν»; Διότι ἐγγίναν καὶ τὰ δύο. Καὶ ὅταν ἐξῆλθαν ἀπὸ τὸ πραιτώριον, τὸν ἐβάσταξεν ὁ Χριστὸς, καθὼς ὅμως ἐπροχώρουσι, τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἐβάσταξεν ὁ Σίμων. Ἐπίσης διὰ τοῦς ληστὰς, ὁ μὲν ἕνας εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι οἱ δύο τὸν ἐβάσταξον,²⁰ ἐνῶ ὁ ἄλλος λέγει, ὅτι ὁ ἕνας ἀπε-

18. Ἠρῶλ. Ματθ. 27, 32. Μάρκ. 15, 21. Λουκ. 23, 26.

19. Ἠρῶλ. Ἰωάν. 19, 17.

20. Ἠρῶλ. Ματθ. 27, 31 καὶ Μάρκ. 15, 22.

στόμωμε τον άλλον πού βλασφημοῦσεν.²¹ Ἄλλὰ οὔτε αὐτό εἶναι πάλιν ἀντίθετον. Διὰ τί; Διότι καί ἐδῶ συνέδησαν καί τὰ δύο, καί εἰς τήν ἀρχήν καί οἱ δύο ἐφέροντο μέθλασφμηον τρόπον. Ἄλλὰ ἔπειτα, ὅταν συνέδησαν ἀσυνήθιστα πράγματα, καί ἡ γῆ ἐσειέτο, καί οἱ ὄρακοί ἐσχιζόντο, καί ὁ ἥλιος ἐκρύπτετο, ὁ ἕνας ἀπό τῶν δύο ἤλλαξε συμπεριφοράν καί ἔγινε σωφρονέστερος καί ἀνεγνώρισε τήν θείαν φύσιν τοῦ ἐσταυρωμένου καί ὠμολόγησε τήν βασιλείαν του. Καί διὰ τὴν μὴ νομίσης ὅτι ἀπὸ κάποια ἀνάγκη ἢ ἀπὸ τῆν ὄψιν μίας ἐσωτερικῆς δυνάμεως γίνεται αὐτό, καί διὰ τὴν μὴ ἀμφιδάλλης, σοῦ παρουσιάζει τὸν ἄλλου ληστήν νὰ διατηρῆ καί ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν τὴν προηγουμένην πονηρίαν του, διὰ τὴν μάθησ, ὅτι μόνος του μέ τὰς ἰδικάς του δυνάμεις μετεδλήθη καί ἀφοῦ ἀπῆλθε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἔγινε ἔτσι καλύτερος.

Εἶναι δυνατόν νὰ συλλέξῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ εὐαγγέλια πολλὰς παρομοίας περιπτώσεις, πού δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπάρχει ἀντίθεσις, Ἐ εἰς τὴν πραγματικότητά ὁμοῦ δὲν ὑπάρχει ἀντίθεσις, ἀλλὰ ἔχουν γίνε καί ἐκεῖνα πού ἀναφέρει ὁ ἕνας καί ἐκεῖνα πού ἀναφέρει ὁ ἄλλος. Μόνου πού δὲν συνέδησαν ταυτοχρόνως, ἀλλὰ ὁ μὲν ἕνας ἀναφέρει τὸ πρότερον, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἀναφέρει τὸ ὕστερον. Ὅμοῦ ἐδῶ δὲν συμβαίνει κατὰ παρόμοιον. Ἄλλὰ οἱ αἱ ἐνδείξεις μαρτυροῦν δι' ἐκείνους πού μελετοῦν μέ προσοχήν, ὅτι ἄλλος εἶναι αὐτός ὁ παραλυτικός καί ἄλλος ἐκεῖνος. Καί τοῦτο δὲν θά ἦταν μικρὰ ἀποδείξεις διὰ τὸ ὅτι οἱ εὐαγγελιστὰι συμφωνοῦν μεταξὺ των καί ὅτι δὲν ἀλληλοσυγκρούονται. Διότι ἂν εἶναι ὁ ἴδιος, τότε δημιουργεῖται μεγάλη μάχη, ἂν ὁμοῦ εἶναι ἄλλος ἐκεῖνος, τότε λυτεταί κάδε ἀμφισβήτησις.

Ἐλο, λοιπὸν, καὶ ἀναφέρωμεν τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἰσχυρίζομεθα, ὅτι αὐτός δὲν εἶναι ἐκεῖνος. Ποῖαι λοιπὸν εἶναι αὐτοὶ οἱ λόγοι; Ὁ μὲν ἕνας θεραπεύεται εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, ἐνῶ ὁ ἄλλος εἰς τὴν Καπερναοὺμ, καί ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν ὕδατων, ἐνῶ αὐτός ἐδῶ εἰς ἕνα σπῆτι. Ἰσοῦ λοιπὸν ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν τόπον. Ἐπειτα ἐκεῖνος ἐθεραπεύθη εἰς μίαν ἑορτήν. Ἀποδεικνύεται καί ἀπὸ τὴν περίστασιν. Καί ἐκεῖνος ἦτο ἀσθενὴς ἐπὶ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη. Διὰ τοῦτο ὁμοῦ δὲν ἀναφέρει τίποτε σχετικὸν ὁ εὐαγγελιστής. Ἰσοῦ λοιπὸν ἢ ἀποδείξεις καί ἀπὸ τὸν χρόνον. Καί ἐκεῖνος μὲν ἐθεραπεύθη ἡ-

21. Πρῆ1. Ἀποκ. 28, 30-48.

μέραν Σάββατον. Ἰσοῦ καί ἀπὸ τὴν ἡμέραν. Διότι ἐὰν ἐθεραπεύθη καί οὗτος Σάββατον, δὲν θά τὸ παρεσιῶπα αὐτὸ ὁ Ματθαῖος, οὔτε θά ἔμεναν ἄουχοι οἱ Ἰουδαῖοι πού ἦσαν παρόντες. Ἐ αὐτοὶ πού, ἂν καί δὲν ἐθεραπεύθη τὸ Σάββατον, ἐξεργασθήσαν δι' ἄλλην αἰτίαν, πολὺ περισσότερον, ἐὰν τοὺς εἶδοτο ἀφορμὴ καί ἀπὸ τὴν ἡμέραν, δὲν θά παρέλειπαν νὰ κατηγορήσουν δι' αὐτὸ τὸν Χριστόν. Ἐπειτα αὐτὸς μὲν μεταφέρεται πρὸς τὸν Χριστόν, ἐνῶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἄλλου ἐρχεται ὁ ἴδιος ὁ Χριστός πρὸς ἐκεῖνον. Καί ἐκεῖνος δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Διότι λέγει: «Κύριε, δὲν ἔχω ἄνθρωπον». Ἐνῶ οὗτος εἶχε πολλοὺς ἰδικούς του, οἱ ὅποιοι ἀνοίξαν τὴν στέγην καί τὸν κατεβίβασαν. Καί ἐκεῖνος μὲν ἀπακατέστησε τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος πρὶν ἀπὸ τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς. Ἐ Διότι ἀφοῦ ἐσπερέωσε πρῶτα τὸ σῶμα του ἀπὸ τὴν παράλυσιν, τότε εἶπε: «Κοίταξ, ἔγινες καλὸς, νὰ μὴ ἀμαρτάνης πλέον». Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν συνέδη τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἀφοῦ πρῶτα ἐθεράπευσε τὴν ψυχὴν του (διότι τοῦ λέγει: «ἔχε θάρρος τέκνον, σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίαι»), μετὰ ἐθεράπευσε καί τὴν παράλυσιν.

ἘΤι λοιπὸν πρόκειται διὰ δύο παραλυτικούς, νομίζω, ὅτι μέ τὰ ἀνωτέρω τὸ ἀπεδείξαμε σαφῶς. Πρέπει ὁμοῦ τώρα νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως καί νὰ ἴδωμεν πῶς ὁ Χριστός ἐθεράπευσε τοῦτον καί πῶς ἐθεράπευσε ἐκεῖνον, καί διὰ τί τοὺς ἐθεράπευσε κατὰ πρόπον διαφορετικῶν. Διὰ τί τὸν μὲν ἕνα Σάββατον καί τὸν ἄλλον ὄχι Σάββατον, καί πρὸς τὸν ἕνα προσήλθεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, Ἐ ἐνῶ τὸν ἄλλον ἐπερίμενε νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς αὐτόν, καί διὰ τί τοῦ ἐνός μὲν ἐθεράπευσε πρῶτα τὸ σῶμα, ἐνῶ τοῦ ἄλλου πρῶτα τὴν ψυχὴν. Διότι αὐτὰ δὲν τὰ κάμνει τυχαίως καί ἄνευ λόγου, ἀφοῦ εἶναι σοφὸς καί προνοητικός. Ἐς προσέξωμεν λοιπὸν καί ἄς τὸν παρακαλοῦθωμεν νὰ θεραπεύῃ. Ἐν λοιπὸν εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἱατρῶν, ὅταν χειρουργοῦν ἢ καυτηριοῦσιν ἢ καί μέ ἄλλον τρόπον ἀνατέμνουν τὸν ἀρρωστον καί ἐξησθενημένον καί τοῦ ἀποκόπτουν ἕνα μέλος, περιοριζοῦν πολλοὶ καί τὸν ἀσθενῆ καί τὸν ἱατρὸν πού ἐνεργεῖ τὴν ἐπέμβασιν, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ κόμωμεν αὐτὸ ἡμεῖς, ὅπου καί ὁ ἱατρὸς εἶναι σπουδαιότερος καί τὸ νόσημα βαρύτερον, καί θεραπεύεται ὄχι μέ ἀνθρωπίνην τέχνην, ἀλλὰ μέ θείαν χά-

22. Ἰωάν. 5, 7.
23. Ματθ. 9, 2.

ριν, C Και εκεί μὲν εἶναι δυνατόν νά βῆς και δέρμα νά κόπτεται και πῶν νά τρέχη και σῆψιν νά ἐκπίπτῃ και νά αἰσθανθῆς μεγάλην ἀγῖαν προκαλούμένη ἀπὸ τὸ θέαμα αὐτὸ και μεγάλην λύπην και ψυχικὸν πόνον, προερχόμενον ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν θέαν τῶν τραυμάτων, ἀλλὰ και ἀπὸ τοὺς πόνους ποὺ προκαλεῖ ἡ καυτηρίασις ἢ ἡ ἔκτομη. Διότι κανεὶς δὲν εἶναι ἀπὸ πέτραν, ὥστε, παριστάμενος εἰς ἀσθενεῖς ποὺ ὑφίστανται ὅλα αὐτὰ και ἀκούων τοὺς θρήνους των, νά μὴ κλαύσῃ και νά μὴ ταραχθῇ και νά μὴ δοκιμάσῃ εἰς τὴν ψυχὴν του μεγάλην λύπην. Ἀλλὰ τὰ ὑπομένομεν ὅλα αὐτὰ κινούμενοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νά μάθωμεν.

Ἐδῶ ὁμοῦ δὲν πρόκειται νά ἴδωμεν τίποτε παρόμοιον, οὔτε πῦρ νά προσάγεται, οὔτε χειρουργικὴν μάχαιραν νά θυβίθεται εἰς τὴν σάρκα, οὔτε αἷμα νά ρέῃ, οὔτε τὸν ἀσθενῆ νά πονᾷ και νά κραυγάζῃ. D Και αἰτία τούτου εἶναι ἡ σοφία τοῦ ἱατροῦ, ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ κανένα ἐξωτερικὸν μέσον, ἀλλὰ εἶναι ἀπολύτως αὐτάρκης. Ἀρκεῖ μόνον νά προσάγῃ και ὅλα τὰ θεινὰ ἐφαρμίζονται. Και τὸ θαυμαστόν στοιχεῖον εἰς τὴν ὑπόθεσιν δὲν εἶναι τὸ ὅτι μὲ τὴν εὐκαλίαν ἐπιτυγχάνει τὴν θεραπείαν, ἀλλὰ και διότι τὴν ἐπιτυγχάνει και ἀνωδύτως, χωρὶς νά ταλαιπωρῇ καθόλου τοὺς θεραπευομένους. Ἐπειδὴ λοιπὸν και τὸ θέαμα εἶναι θαυμαστότερον και ἡ θεραπεία ριζικὴ και ἡ χαρὰ τῶν θεατῶν εἶναι καθαρὰ ἀπὸ πᾶσαν λυπηρὰν διάθεσιν, ἄς παρατηρήσωμεν μὲ προσοχὴν τὸν Χριστὸν νά θεραπεύῃ. «Και εἰσηλθὼν εἰς πλοῖον και ἐπέρασε εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην και ἦλθεν εἰς τὴν ἰδικὴν του πόλιν. E Και ἰδοὺ ἔφεραν πρὸς αὐτὸν ἓνα παραλυτικὸν τοποθετημένον ἐπάνω εἰς κλίνην. Και ὁ Ἰησοῦς, ὅταν εἶδε τὴν πίστιν ποὺ εἶχαν και ὁ παραλυτικὸς και ἐκεῖνοι ποὺ τὸν ἔφεραν, εἶπεν εἰς τὸν παραλυτικόν: «Ἐχε θάρρος, τέκνον μου. Σοὺ εὐσυχωρήθησαν αἱ ἀμαρτίαι.»²⁸ Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι κατώτεροι ἀπὸ τὸν ἑκατόνταρχον²⁹ εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ εἶναι ἰσχυρότεροι ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἦταν κοντὰ εἰς τὴν κολυμβήθραν. Διότι ἐκεῖνος³⁰ οὔτε τὸν ἱατρὸν ἔσπευε πρὸς τὸν ἀσθενῆ, οὔτε τὸν ἀσθενῆ τὸν ἔφερε πρὸς τὸν ἱατρὸν. Ἀλλὰ προσῆλθε ὡσάν νά παρουσιάζετο εἰς θεόν και λέγει: «Εἰπέ μόνον ἓνα λόγον και θά γίνῃ καλά ὁ δούλος μου.»³¹ Αὐτοὶ μὲν οἱ ἄνθρω-

28. Ματθ. 9, 1—2.

29. Πρὸς. Ματθ. 8, 5—18. Λουκ. 7, 1—10. Ἰωάν. 1, 16—59.

30. Ἀηλεθῆ, ὁ ἑκατόνταρχος

27. Λουκ. 7, 8.

ποι δὲν προσεκέλευσαν και δὲν ἔφεραν τὸν ἱατρὸν εἰς τὴν οἰκίαν και ὡς πρὸς τούτο εἶναι ἴσοι πρὸς τὸν ἑκατόνταρχον, ἀλλὰ ἔφεραν τὸν ἄρρωστον πρὸς τὸν ἱατρὸν, και κατὰ τούτο εἶναι κατώτεροι. Διότι δὲν εἶπαν «εἰπέ μόνον ἓνα λόγον». 49 A Και αὐτοὶ ἦταν πολὺ καλύτεροι ἀπὸ τὸν κατώτατον δίπλα εἰς τὴν κολυμβήθραν. Διότι ἐκεῖνος λέγει: «Κύριε, δὲν ἔχω ἓναν ἄνθρωπον, διὰ νά μὲ βάλῃ μέσα εἰς τὴν κολυμβήθραν, ὅταν παραγῇ τὸ ὕδωρ.»³² Αὐτοὶ ὁμοῦ ἐγνώριζαν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε ἀπὸ ὕδατος, οὔτε ἀπὸ κολυμβήθραν, οὔτε ἀπὸ ἄλλο παρόμοιον. Ὁ Χριστὸς ὁμοῦ ὄχι μόνον τὸν δούλον τοῦ ἑκατόνταρχου, ἀλλὰ και τούτον και ἐκεῖνον τοὺς ἀπέληξε ἀπὸ τὴν νόσον και δὲν εἶπε: Ἐπειδὴ ἐπέδειξες μικροτέραν πίστιν, ἢ ἔχῃς ἀνάλογον και τὴν θεραπείαν. Ἀλλὰ τὸν ἄλλον, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε μεγαλυτέραν πίστιν, τὸν ἀπέπεμψε μὲ ἑγκώμια και στεφάνους, διότι τοῦ εἶπε: «Τόσην μεγάλην πίστιν δὲν εἶδον οὔτε εἰς τὸν Ἰσραὴλ.»³³ Αὐτὸν δὲ ποὺ ἐπέδειξε μικροτέραν πίστιν ἀπὸ ἐκεῖνον, δὲν τὸν ἐπήνεσε καθόλου, B ἀλλὰ και δὲν τὸν ἀπεστέρησε ἀπὸ τὴν ὑγίαν του, και ὄχι μόνον αὐτὸν ἀλλὰ οὔτε ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἐπέδειξε καμμίαν πίστιν. Και ὅπως οἱ ἱατροὶ, ἐνῶ θεραπεύουν τὴν ἴβαν πάθῃσιν, ἀπὸ τοὺς μὲν λαμβάνουν ἑκατὸν χρυσὰ νομίσματα, ἀπὸ τοὺς δὲ τὰ ἥμισυ, ἀπὸ ἄλλους ὀλιγώτερον και ἀπὸ μερικοὺς τίποτε, ἔτσι και ὁ Χριστὸς ἀπὸ μὲν τὸν ἑκατόνταρχον ἐδέχθη πολλὴν και ἄσπαστην πίστιν, ἀπὸ αὐτὸν ὀλιγώτερον, ἀπὸ ἐκεῖνον οὔτε τὴν στοιχειώδη. Και ὁμοῦ ὀλιγώτερον, ἀπὸ ἐκεῖνον δὲν τὴν ἐπεδείξε, ἀλλὰ οὔτε ἀδιαφορίαν οὔτε ἀπὸ ἀναισθησίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ διότι ἠγνώσει τὸν Χριστὸν C και δὲν εἶχε ἀκούσει ποτέ δι' αὐτὸν κανένα θαῦμα, οὔτε μικρὸν οὔτε μεγάλο. Διὰ τούτου και ἐδέχθη τὴν συγχώρησιν. Πρῶτον ποὺ ὑπηνίσαστο και ὁ εὐαγγελιστῆς, ὅταν εἶπεν: «Διότι δὲν ἐγνώριζε ποῖος ἦτο»³⁴ ἀλλὰ τὸν ἀνεγνώρισε μόνον ἀπὸ τὴν ὄψιν, ὅταν τὸν συνήντησε διὰ δευτέραν φοράν.

Μερικοὶ λέγουν, ὅτι αὐτὸς ἔθεραπεύθη, ἐπειδὴ ἐπίστευσαν ἐκεῖνοι ποὺ τὸν ἔφεραν. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι ὀρθόν. «Ὅταν λέγῃ «ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν» δὲν ἔννοει μέ-

28. Ἰωάν. 5, 7.

29. Λουκ. 7, 10.

30. Ἰωάν. 5, 13.

31. Ματθ. 9, 2.

νον αὐτοῦς ποῦ τὸν μετέφεραν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποῦ μετέφερθη. Τί λοιπόν; Θά ἔλεγε κάποιος, ἄλλος ἐπίστευσε καὶ ἄλλος θεραπεύεται; Δ Ἐγὼ τουλάχιστον δὲν τὸ πιστεύω, ἐκτός μόνον ἂν κανεὶς διὰ τὴν μικράν του ἡλικίαν ἢ τὴν ὑπερβολικὴν του ἐξάντλησιν εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν ἀδυναμίας νὰ πιστεύσῃ. Ἄλλὰ θὰ εἴπῃς, τότε πῶς εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Χαναάνας³⁵ ἐπίστευσε μὲν ἡ μήτηρ, ἀλλὰ ἐθεραπεύθη ἡ θυγάτηρ. Καὶ ἂν ὁ ἑκατόνταρχος δὲν ἐπίστευε, πῶς θὰ εἶχεν ἀναστήθῃ καὶ θὰ εἶχε σωθῆ ὁ δοῦλος του; Διότι οἱ ἄρρωστοὶ δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ πιστεῦσουν. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει ἡ Χαναάνα: «Ἡ θυγάτηρ μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ δοκιμάζεται φορτὰ»³⁶ καὶ ἄλλοτε πίπτει εἰς τὸ ὕδωρ, ἄλλοτε εἰς τὸ πῦρ. Ἐκείνη δέ, μὲ ἀπόλειαν συνειδήσεως, κατεγομένη ἀπὸ τὸν δαίμονα καὶ μὴ δυναμένη νὰ συνέλθῃ ποτέ,³⁷ οὕτε νὰ ἔχη ὕγιαν, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσῃ; Ὅπως λοιπὸν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Χαναάνας, ἔτσι συνέβη καὶ μὲ τὸν ἑκατόνταρχον. Ἐ Ὁ δοῦλος ἦτο κατάκοπος εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν στιγμήν ποῦ ὁ ἴδιος δὲν ἐγνώριζε τὸν Χριστόν, οὕτε ποῖς ἦτο τέλος πάντων, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσῃ εἰς ἕνα ἀγνωστον, τοῦ ὁποίου ποτέ δὲν εἶχε λάβει πείραν; Ἄλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τοῦτο εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, διότι ὁ παράλυτος ἐπίστευσε. Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν τοῦτο; Ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν τρόπον ποῦ τὸν προσεκόμισαν εἰς τὸν Χριστόν. Αὐτὸ δὲν εἶπε τὸν κατεβίβασαν ἀπὸ τὴν στέγην, μὴ τὸ ἀκούσης ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐπέφου τί σημαίνει δι' ἕνα ἄρρωστον νὰ ὑπομείνῃ μίαν τοιαύτην ταλαιπωρίαν. ⁴¹ Α Ἐχετε θεδαίως ὅτι ὄψιν, ὅτι οἱ ἄρρωστοὶ εἶναι τόσοι εὐερέθιστοι καὶ στενόχωροι, ὥστε πολλὰς φορές ἀποκρούουν καὶ τὴν ἱατρικὴν τῶν περιθαλφῶν εἰς τὴν κλίνην καὶ προτιμοῦν νὰ ὑπαμένουν τοὺς πόνοὺς ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν των παρὰ νὰ δεχθοῦν τὸ θάρος τῆς ἱατρικῆς ἀρωγῆς. Ἐνῶ αὐτὸς ἠνέχθη καὶ νὰ τὸν μεταφέρουν ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ περάσῃ βασταζόμενος μέσῳ ἀπὸ τὴν ἀγορὰν, καὶ νὰ φανερώσῃ τὴν ἄλλαν του κατάστασιν ἐνώπιον τόσοῦ πλήθους. Ἐνῶ οἱ ἄρρωστοὶ ἔχουν τὴν τάσιν νὰ προτιμοῦν νὰ ἀποθάνωσιν παρὰ νὰ ἀποκαλύπτουν τὰς συμφορὰς των. Ἄλλὰ ὁ ἄρρωστος αὐτὸς δὲν συμπεριφέρθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ ὅταν εἶδε

³⁵ Πρβλ. Ματθ. 15, 21-28, Μάρκ. 7, 24-31.

³⁶ Μάρκ. 16, 23.

³⁷ Πρβλ. Μάρκ. 17, 14, 15.

τὸ θέατρον γεμάτων, τὰς εἰσοδοῦς φραγμένας, τὰς λιμένας ἀποκλεισμένους, ἐδέχθη νὰ τὸν καταβιδάσῃ ἀπὸ τὴν στέγην. Β Τόσον ἐπισηπτικὰς εἶναι ὁ πόθος, καὶ τόσον πολυδύναμος ἡ ἀγάπη. Καὶ πράγματι, ὅποιος ζητεῖ εὐρίσκει, καὶ ἀνοίγουν τὴν θύραν εἰς ἐκεῖνον ποῦ τὴν κτυπᾷ.⁴² Δὲν εἶπε πρὸς τοὺς ἰδικούς του: Τί συμβαίνει τέλος πάντων; Διατί θορυβεῖσθε; Διατί διάξεσθε; Ἄς περιμένωμεν νὰ ἀδείασῃ τὸ δωμάτιον, νὰ διαλυθῇ τὸ πλήθος. Θὰ ἀναχωρήσουν οἱ συγκεντρωμένοι καὶ θὰ δυνηθῶμεν νὰ προσέλθωμεν εἰς αὐτὸν κατ' ἴδιον καὶ νὰ τοῦ ἀνακαινώσωμεν τὸ ζήτημά μας, Ποία ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐκθέσω τὰς συμφορὰς μου ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια τόσοῦ πλήθους καὶ νὰ κατέλθω ἀπὸ τὴν στέγην καὶ νὰ παρουσιάσω ἕνα ἄσημον θέμα;⁴³ Τίποτε ἄπ' ὅλα αὐτὰ δὲν εἶπε πρὸς τὸν αὐτὸν τοῦ ἐκείνου οὔτε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ποῦ τὸν μετέφεραν, ἀλλὰ ἐνόμιζε ὅτι εἶναι στολισμὸς νὰ καταστήθῃ μάρτυρας τῆς θεραπείας τοῦ τόσοῦ ἀνθρώπου. C Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἴδωμεν τὴν πίστιν του ἀπὸ αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὅταν τὸν κατεβίβασαν καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸν Χριστόν, τοῦ λέγει: «Ἐχε θάρος, τέκνον μου, σοῦ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι».⁴⁴ Καὶ ὅταν ἤκουσε αὐτὰ, δὲν ἠγαπάνκτησε, δὲν ἐδυσσασχέτησε, δὲν εἶπε πρὸς τὸν ἱστανόν: Τί εἶναι αὐτὸ πάλιν; Ἐγὼ ἤλαθ νὰ θεραπευθῶ ἀπὸ ἄλλην πάθσιν καὶ αὐτὸς μοῦ θεραπεύει; Ἄλλη; Αὐτὰ εἶναι δικαιολογία καὶ πούθεσσις καὶ προκαλύμματα ἀδυναμίας. Συγχωρῶσις τὰς ἁμαρτίας ποῦ δὲν φαίνονται; Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπε, οὕτε ἐσκέφθη. Ἄλλὰ ἐπερίμενε καὶ ἔσπινε τὸν ἱστανόν νὰ ἀκολουθῆσθ τὴν μέθοδον θεραπείας, ποῦ ἔκρινον ἤθελε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἐπίγε προτὸν αὐτόν B ἀλλὰ ἐπερίμενε νὰ ἔλθῃ αὐτός, διὰ νὰ ἐπιβίβῃ εἰς ὄλως τὴν πίστιν του. Μήπως δὲν ἠδύνατο νὰ διευκολίῃ τὴν εἰσοδὸν του; Ἄλλὰ δὲν ἔκαμε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Διὰ νὰ βεῖθ εἰς ὄλως τὴν προθυμίαν του καὶ τὴν φλογερὰν του πίστιν.

Καθὼς δηλ. ἐπίγγεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄλλον, ποῦ ἦτο πασάλυτος ἐπὶ τοιαυτακτῶς ἔτη, διότι δὲν εἶνε κανίνα νὰ τοῦ συμπαρασταθῇ, ἔτσι καὶ αὐτὸν ἐβδ, ἐπειδὴ εἶχε πολ-

⁴² Πρβλ. Λουκ. 11, 10.

⁴³ Τὰ ἐνδεῆ λατῶμενα πρὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς χρονοῦσιν θεδαίαν γνώσιν τῆς πασάσης ἀνωκοῦσῆς φησὶ καὶ εἰσὶν ἐσπινῶσιν τὴν μακάσταν τοῦ ἐμμελῶστος εἰς τὴν θέαν τοῦ πασάλυτου, τοῦ ὁποῦ ἔγινε σῶμα καὶ ἐκφράσῃ: τὰς πλῶν ἀνωκοῦσῆς σφῆρας του.

⁴⁴ Ματθ. 9, 2.

λους ιδικούς του, τὸν ἐπερίμενε νὰ ἐλθῆ πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ καταστήσῃ καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ φανερὴν μὲ τὸ γεγονός, ὅτι τὸν ἔφεραν πρὸς αὐτόν, καὶ διὰ νὰ μᾶς ὑπογραμμίσῃ τὴν ἐρημίαν τοῦ ἄλλου μὲ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἴδιος ἐπῆγε πρὸς αὐτόν, καὶ νὰ φανερώσῃ εἰς δλους καὶ τοῦ ἑνὸς τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ὑπακομὴν τοῦ ἄλλου, πρὸ παντός εἰς δλους πού ἦταν τότε παρόντες. Ἐ Διότι οἱ Ἰουδαῖοι συνήθως, μερικοὶ φθονεροὶ καὶ μισάνθρωποι, φθονοῦσαν τοὺς συναυθρώπους των πού εὐηγητοῦντο, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀπὸ καιρὸν ἐπετίθεντο ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ διὰ τὰ θαύματα λέγοντες, ὅτι θεραπεύει ἡμῶν Σάββατον καὶ τώρα ἐπεκαλοῦντο τὸν δῖον τὸν εὐεργετούμενον καὶ ἔλεγον: «Ἐάν αὐτὸς ἦτο προφήτης, δὲ ἐγνώριζε ποῖα ἦτο ἡ γυνὴ πού τὸν ἐγγίλει».³⁸ Καὶ τοῦτο διότι δὲν ἐγνώριζον, ὅτι ἔργον τοῦ ἱατροῦ εἶναι τοῦτο κυρίως, νὰ εὐρίσκειται μεταξύ τῶν ἀσθεῶν καὶ νὰ ἐμφανίζεται πάντοτε παρὰ τὸ πλεῖρον των, καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀπαφύγῃ ὅτε ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτοῦ.³⁹ Ἀ Πράγμα τὸ ὅποιον ἔλεγε καὶ ὁ ἴδιος ἀποτεινόμενος πρὸς ἐκείνους: «Δὲν εἶναι οἱ ὕγιεις πού ἔχουν ἀνάγκη ἱατροῦ, ἀλλὰ οἱ ἀσθεῖς».⁴⁰ Διὰ νὰ μὴ τοῦ ἀπευθύνουν λοιπὸν πάλιν τὰς ἰδίας κατηγορίας, ἀδείκνυε πρῶτα ὅτι εἶναι δξιοὶ τῆς θεραπείας ὅσοι προσήρχοντο διὰ τὴν πίστιν των. Διὰ τοῦτο ἐφανέρωσε καὶ τὴν ἐρημίαν ἐκείνου, καὶ τὴν φλογερὰν πίστιν καὶ προθυμίαν τούτου. Διὰ τοῦτο ἐκείνον μὲν τὸν ἐθεράπευσεν ἡμέραν Σάββατον, ἐνῶ τοῦτον ὄχι Σάββατον, ὥστε, ὅταν ἴδῃς νὰ κατηγοροῦν καὶ νὰ ἐπιτιμοῦν τὸν Χριστόν, ὅταν ἐθεράπευε καὶ ἄλλας ἡμέρας, νὰ μάθῃς, ὅτι καὶ τότε δὲν τὸν κατηγοροῦν διὰ τὴν παραδίασιν τοῦ νόμου, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο νὰ συγκρατήσουν τὸν φθόνον των.

Ἐ Διὰ τὸ δὲν ἐπροχώρησε εἰς τὴν ἐξάλειψιν τῆς παραλύσεως πρῶτα, ἀλλὰ λέγει «ἔχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι»: Καὶ αὐτὸ τὸ ἔπραξε μὲ μεγάλην σοφίαν. Διότι οἱ ἱατροὶ συνηθίζουν νὰ μὴ ἐξαλείφουν πρῶτον τὰ νοσήματα, ἀλλὰ νὰ ἐξουθετερώσουν πρῶτον τὰς πηγὰς τῆς νόσου. Ἐτοί π.χ. ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ πάσχουν ἀπὸ ὀφθαλμίας καὶ μολυσμένην σοφῶν, ὁ ἱατρός ἀφίνει συνήθως κατὰ μέρος τὸ νοσῶν ὄργανον καὶ στρέφει τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν κεφαλὴν, ὅπου εὐρίσκειται ἡ πηγὴ καὶ ἡ ρίζα τῆς ἀρρώστιας. Ἐτοί λοιπὸν ἔκαμε

38. Λουκ. 7, 39.
39. Ματθ. 9, 12.

καὶ ὁ Χριστός, ἐξουθετερώσει πρῶτον τὴν πηγὴν τῶν κακῶν. Διότι πηγὴ καὶ ρίζα καὶ μήτηρ δλων τῶν δεινῶν εἶναι ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας. Ἐ Αὐτὴ παραλύει τὰ σώματά μας. Αὐτὴ προκαλεῖ τὰς νόσους. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδὼ λέγει «ἔχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι» καὶ ἐκεῖ λέγει «Ἰδοὺ, ἔγιμες καλά, νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σοὺ συμβῆ κάτι χειρότερον», διότι ἤθελε νὰ φανερώσῃ καὶ εἰς τοὺς δύο, ὅτι αἱ νόσοι αὐτὰ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Ἐ Αὐτὰ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἡ νόσος ἐπέπεσεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κάιν ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας. Καὶ πράγματι, ἐκείνος μετὰ τὴν ἀδελφοκτονίαν, μετὰ δηλ. ἀπὸ τὴν παρανομίαν ἐκείνην, ἔπαθε παράλυσιν εἰς τὸ σῶμα.⁴¹ Διότι ὁ τρόμος δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο ἀπὸ παράλυσιν. Διότι, ὅταν ἡ ζωικὴ δύναμις πού συγκρατεῖ τὸν ζωντανὸν ὄργανισμὸν ἐξασθενήσῃ καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ στηρίξῃ τὰ μέλη εἰς τὴν θέσιν καὶ τὴν λειτουργίαν των, τότε αὐτὰ ἐξέρχονται ἀπὸ τὸν ἔλεγχόν τῆς, Ἐ χαλαρῶνονται καὶ τρέμουν καὶ περιφέρονται.

Αὐτὸ τὸ ἔβειξε καὶ ὁ Παῦλος, Κατηγορῶν δηλ. τοὺς Κορινθίους διὰ κάποιαν ἁμαρτίαν λέγει: «Δι' αὐτὸ ὑπάρχουν μεταξύ σας πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ δρωσται».⁴² Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐξουθετερώσει πρῶτα τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν καὶ ὅταν εἴπε «ἔχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι» ἐξυψώνει τὸ φρόνημά του, διεγείρει τὴν ψυχὴν του πού ἦτο καταβεβλημένη. Ὁ λόγος του ἔγινε ἔργον καὶ, ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν συνείδησιν, ἔβουσε τὴν ἴδιαν τὴν ψυχὴν καὶ ἀπέδωκε πᾶσαν ἀγωνίαν ἐξ αὐτῆς. Διότι τίποτε δὲν φέρνει τόσην χαρὰν καὶ παρέχει θάρρος, ὅσον τὸ νὰ ἔχῃς τὴν συνείδησιν καθαρὰν ἀπὸ πᾶσαν κατηγορίαν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου. Ἐ «ἔχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι», διότι ὅπου ὑπάρχει συγχώρησις ἁμαρτημάτων, ἐκεῖ ὑπάρχει υιοθεσία. Ἐτοί λοιπὸν καὶ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα προσηγομένως νὰ τὸν καλέσωμεν Πατέρα. Ἐως ὅτου ἀποπλύνωμεν τὰ ἁμαρτήματα εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν ἁγίων ὑδάτων. Ὅταν λοιπὸν ἀναδυθῶμε ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν, ἀφοῦ ἀποβάλλωμεν ἐκείνο τὸ ἐπαχθὲς φορτίον, τότε λέγομεν «ἴτερον ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ἐ Αὐτὰ διὰ ποῖον λόγον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παραλυτικοῦ, πού ἦτο κατάκοιτος τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη, δὲν ἐ-

40. Πρβλ. Γεν. 4, 9—15.
41. Ἀ Κορινθ. 11, 30.

νήγησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ ἐθεράπευσε πρῶτον τὸ σῶμα του.⁴² Ἀδιότι τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ αἱ ἁμαρτίαι εἶχαν ἐξαντληθῆ ἀπὸ τὸ μήκος τοῦ χρόνου. Διότι δύνανται τὸ μέγεθος τῆς δοκιμασίας νὰ καταστήσῃ ελαφρότερον τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων. Ὅπως ἀκριβῶς λέγει καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν τοῦ Λαζάρου, ὅτι ἐδοκίμασε ὅλας τὰς συμφορὰς του εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐδῶ παρηγορεῖται. Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει. «Παρηγορεῖτε τὸν λαόν μου, ἀμιλήσατε εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτι ἐδέχθη ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Κυρίου διπλὰ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς». ⁴³ Καὶ πάλιν ὁ προφήτης λέγει: «Κύριε, δώσε μας εἰρήνην, διότι ἀπέθωσες εἰς ἡμᾶς ὄλας»⁴⁴ ἐννοῶν, ὅτι αἱ τιμωρίαι καὶ οἱ κόλασμοὶ τῶν ἁμαρτιῶν φέρουν συγχώρησιν καὶ δυνάμειαν νὰ τὸ ἀποδείξωμεν ἀπὸ πολλὰ σημεῖα. **Β** Ἐγὼ λοιπὸν νομίζω, ὅτι δὲν τοῦ ἀνέφερε τίποτε περὶ συγχώρησεως, ἀλλὰ τὸν ἠσφάλισε διὰ τὸ μέλλον, διότι τὰ ἁμαρτήματα ποῦ εἶχε πράξει ἕως τότε εἶχαν ἐξαντληθῆ ἀπὸ τὸ μήκος τῆς ἀσπύρας. Ἡ, ἂν δὲν συμβαίη αὐτῷ, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν εἶχε ἀκόμη πιστεῖσαι τίποτε τὸ μεγάλο διὰ τὸν Χριστὸν, διὰ τοῦτο ἦλθε πρῶτα εἰς τὸ μικρότερον καὶ φανερόν καὶ ἐξώρθαζον, δηλαδὴ εἰς τὴν ὑγίαν τοῦ σώματος. Ἀλλὰ εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτοῦ ἐδῶ δὲν ἐνήγησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶχε περισσότεραν πίστιν εἶχε καὶ ὑψηλότερον φρόνημα, διὰ τοῦτο τοῦ ἀμίλησε πρῶτα διὰ τὴν σοβαριώτερον νόσον. Καὶ ἐπὶ πλέον ὄλων αὐτῶν, διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν ἰσοτιμίαν του μετὰ τὸν Πατέρα. **Γ** Ὅπως δηλ. ἐκεῖ ἐθεράπευσε ἡμέραν Σάββατον διότι ἦθελε νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν παράθεσιν καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας τὰς κατηγορίας νὰ λάβῃ ἀφορμὴν καὶ νὰ φανερώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁμοτίμου πρὸς τὸν Πατέρα, ἔτσι καὶ ἐδῶ, ἐπειδὴ ἐγνωρίζεν ἐκ τῶν προτέρων τί θὰ ἔλεγον, εἶπε αὐτοὺς τοὺς λόγους διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁμοτίμου πρὸς τὸν πατέρα λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ ἐκεῖ. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα, ἐνῷ κρῆναι δὲν τὸν κατηγορεῖ ὅσπερ τὸν φέγει, αὐτὸς μόνος πρὶν νὰ φέρῃ τὸν λόγον εἰς αὐτὸ τὸ θέμα, μετὰ τὸ νὰ βίβῃ τὸ θέμα αὐτὸ ὑπὸ μορφῆν ἀπολογίας, ὅταν ἄλλοι ἔδωσαν τὴν ἀφορμὴν. Διότι ὁ πρῶτος τρόπος τῆς ἀποδείξεως θὰ προσέκρουε εἰς τοὺς ἀκοαστάς, ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ ἦτο ἀνώδυνος καὶ εὐκολώτερον παραβηκτὸς καὶ παντοῦ τὸν ἐλέητομε νὰ κάμῃ αὐτὸ **Δ** καὶ ὄχι

42. Ἰωάν. 40. 1-11
43. Ἰωάν. 26. 12.

τόσον μετὰ λόγους, ὅσον μετὰ ἔργα ἐπεδίωκε νὰ προβάλλῃ τὴν ἰσότητά.

Αὐτὸ ὀνηρίαστο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς⁴⁴ καὶ ἔλεγεν, ὅτι κατεδίωκον αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ὄχι μόνον διότι κατήργει τὸ Σάββατον, ἀλλὰ καὶ διότι ἠνόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα του, παριστῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου πρὸς τὸν Θεόν, πράγμα ποῦ εἶναι πολὺ μεγαλύτερον. Διὰ τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων λοιπὸν ἀποδείξεως, ἐπρόβαλλε τὸ ἴδιον πράγμα. Τὶ ἔκαμαν λοιπὸν οἱ φθονεῖοι καὶ κακόψυχοι, οἱ ὅποιοι ἐφορμακάνοντο ἀπὸ τὰ ἔξνα καλὰ καὶ ἐξήτουν ἀπὸ παντοῦ νὰ λάθουν ἀφορμὰς; Τὶ θλασθημεῖ αὐτός, ἔλεγον; «Διότι κρῆναι δὲν δύναται νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίαν, παρὰ μόνον ὁ Θεός». ⁴⁵ Ἐ Ὅπως ἐκεῖ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι κατήργει τὸ Σάββατον, καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας τὰς κατηγορίας λαβὼν ἀφορμὴν ἐφανέρωσεν ὑπὸ μορφῆν ἀπολογίας τὴν ἰσότητά πρὸς τὸν Πατέρα λέγων «ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»,⁴⁶ ἔτσι καὶ ἐδῶ, μετὰ ἀφετηρίαν καὶ ἀφορμὴν τὰς κατηγορίας προβάλλει τὴν ἰσότητά τοῦ ἀπαρραλλάκτου πρὸς τὸν Πατέρα. Τὶ λέγουν δηλαδὴ; «Κρῆναι δὲν δύναται νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίαν, παρὰ μόνον ὁ Θεός». Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ ἴδιοι ἔθεσαν τὸν θρον αὐτὸν, οἱ ἴδιοι εἰσήγαγον τὸν κανόνα, οἱ ἴδιοι ἐθέτισαν τὸν νόμον, ⁴⁷ Ἀ τοὺς ἀπαστομῶναι μετὰ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους των, Σεῖς, τοὺς λέγει, ἠμολογήσατε ὅτι εἶναι ἀποκλειστικῶς ἔργον τοῦ Θεοῦ νὰ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας. Εἶναι λοιπὸν ἡ ἰσότης ἀμαφισθητή. Καὶ δὲν τὸ λέγουσιν αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης ὡς ἐξῆς: «Ποῖος ἄλλος Θεός εἶναι, ὅπως σὺ»; ⁴⁸ Ἐπειτα δεικνύων τὸ ἰσώτερον γνώρισμα αὐτοῦ, προσέθεσε: «Ζὺ τοῦ συγχωρεῖ τὰς ἀμαρτίας καὶ ἀντιπαρέχεσθαι μετὰ μακροθυμίαν τὰς ἀδικίας». ⁴⁹ Ἄν λοιπὸν φανῇ ἄλλος, ὁ ὅποιος κἀμνει καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιον, αὐτὸς καὶ Θεός εἶναι, καὶ Θεὸς ὁμοιος μετὰ ἐκεῖνον. Ἀλλὰ ὅς ἴσῳμεν μετὰ ποῖα ἐπιχειρήματα τοὺς ἀντιμετωπίζει ὁ Χριστὸς, μετὰ πόσον πραότητα καὶ ἐπιείκειαν καὶ μετὰ κατὰ φροντίδα. «Καὶ ἰσοῦ μερικὸν ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς εἶπαν μέσα των: **Β** Αὐτὸς θλασθημεῖ σφετεριζόμενος δικαίωμα, τὸ ὅποιον ἔχει μόνον ὁ Θεός». ⁴⁸ Δὲν ἐπρόφεραν τὰς λέξεις, δὲν τὸ ἐξέφρασαν τὸ πράγμα μετὰ τὴν

44. Πρὸβλ. Ἰωάν. 5, 16.
45. Ματθ. 2, 7.
46. Ἰωάν. 5, 17.
47. Ματθ. 2, 14.
48. Ματθ. 2, 18.
49. Ματθ. 9, 5.

γλώσσα», αλλά τὰ ἐσκέπτοντο εἰς τὸ δάθος τῆς ψυχῆς των. Τί ἔκαμε λοιπὸν ὁ Χριστός; Ἐπεκάλυψε τὰς μυστικὰς σκέψεις ἐκείνων πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπαλιτικῶς, διότι ἤθελε νὰ τούς δείξῃ τὴν δύναμιν τῆς θεότητός του. Διότι ὁ Θεὸς μόνου δύναται νὰ φανερώσῃ τὰ ἀπόρητα τοῦ νοῦ μετὰ τὴν θεότητά του. «Σὺ», λέγει, «μόνον σὺ γινώριζεις τὰς καρδί-
 ας».⁵⁰ Βλέπεις, ὅτι τὸ «μόνον σὺ» δὲν λέγεται πρὸς ἀντι-
 διαστολήν τοῦ Υἱοῦ; Διότι ἐὰν ὁ Πατὴρ, μόνον αὐτός, γνω-
 ρίζει τὰς καρδίας, τότε πῶς ὁ Υἱὸς γινώριζε τὰ ἀπόρητα
 τοῦ νοῦ; «Διότι ὁ Ἰδιος», λέγει, «ἐγνώριζε καλὰ τί εἶχε
 μέσα του ὁ κάθε ἄνθρωπος».⁵¹ Ἐ Καὶ ὁ Παῦλος δεικνύων,
 ὅτι εἶναι ἴδιον τοῦ Θεοῦ νὰ γινώριζῃ τὰ ἀπόρητα, λέγει:
 «Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐρευνᾷ καὶ αὐτὰς τὰς κρυφὰς διαθέσεις
 τῶν καρδιῶν»⁵² θέλων νὰ παραστήσῃ, ὅτι ἡ ἰδιότης αὐτῆ
 ἔχει τὴν ἴδιαν ἰσχύϊν μετὰ τὴν προσηγορίαν «Θεός». Ὅπως
 δηλ. ἂν εἶπω «ὁ θρέγων» δὲν ἐννοῶ κανένα ἄλλον, ποσὴ
 μόνον τὸν Θεόν, διότι αὐτὸς μόνου δύναται νὰ πράξῃ τοῦ-
 το. Ἐπίσης καὶ ἂν εἶπω «ὁ ἀνατέλλων τὸν ἥλιον καὶ δὲν
 προσβάσῃ τὴν λέξιν «Θεός», πάλιν αὐτὸν ἐννοῶ μετὰ τὸ
 πρᾶγμα. Τὸ ἴδιον λοιπὸν ἀποδεικνύει καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν
 λέγῃ «αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐρευνᾷ καὶ αὐτὰς τὰς κρυφὰς δια-
 θέσεις τῶν καρδιῶν», διότι αὐτὸς μόνου δύναται νὰ ἐρευ-
 νᾷ τὰς κρυφὰς διαθέσεις τῶν καρδιῶν. Ἐὰν ἡ φράσις αὐτῆ
 δὲν εἶχε τὴν ἴδιαν ἰσχύϊν μετὰ τὴν λέξιν «Θεός», δὲν θὰ ἐχρη-
 σιμοποιεῖ τὴν μίαν ἑκφρασιν ἀντὶ τῆς ἄλλης, διὰ νὰ μᾶς
 φανερώσῃ τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Καὶ πράγματι, ἂν ὄψῃτο κάτι
 κοινὸν εἰς αὐτὸν καὶ τὰ δημιουργήματά του, ἢ δὲν θὰ κα-
 τενοοῦμεν ποῖον ἐκ τῶν δύο ἐδήλωνε, διότι θὰ ἐπήρχετο
 σύγχυσις εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκροατῶν ἀπὸ τὴν κοινότητα
 αὐτῆν. Ὅταν λοιπὸν αὐτὸ φαίνεται ὡς γνώρισμα τοῦ Πα-
 τρός, φαίνεται καὶ ὡς γνώρισμα τοῦ Υἱοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον
 ἡ ἰσότης εἶναι ἀναμφισβήτητος, καὶ διὰ τοῦτο λέγει: «Διατί
 διαλογίζεσθε μέσα εἰς τὰς καρδίας σας σκέψεις κακοπροαι-
 ρέτους. Διότι, τί εἶναι εὐκολώτερον, νὰ εἴπῃ κανεὶς «εἶναι
 συγχωρημένα ἱ ἁμαρτία σου» ἢ νὰ εἴπῃ «σῆκω θρῆσις
 καὶ περιπάτει»;⁵³

⁵¹ Ἰβου παρέχει καὶ δευτέραν ἀπόδειξιν διὰ τὴν ἀφασιν

50) Ματθ. 1*, 8, 39.
 51) Ἰωάνν. 2, 25.
 52) Ρωμ. 8, 27.
 53) Ματθ. 9, 4-6.

τῶν ἁμαρτιῶν. Διότι ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι
 πολὺ σημαντικώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν θεραπείαν τοῦ
 σώματος, Ἐ καὶ εἶναι τόσοον σημαντικώτερον ὅσον εἶναι ἡ
 ψυχὴ ἀνωτέρα τοῦ σώματος. Ὅπως δηλ. ἡ παράλυσις εἶ-
 ναι νόσος τοῦ σώματος, ἔτσι καὶ ἡ ἁμαρτία εἶναι νόσος τῆς
 ψυχῆς. Ἀλλὰ αὐτῆ, ἂν καὶ ἦταν μεγαλύτερον νόσημα, δὲν
 ἦταν φανερὴ, ἐνῶ ἐκείνη, ἂν καὶ ἦταν μικρότερον, ἦταν
 φανερὴ. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρόκειται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ
 μικρότερον διὰ ν' ἀποδείξῃ τὸ μεγαλύτερον, δεκνύει ὅτι ἐ-
 νήργησε ἔτσι ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας ἐκείνων καὶ ἔκαμε
 μίαν συγκατάθεσιν πρὸς τὴν ταπεινότητά των. «Τί εἶναι
 εὐκολώτερον, νὰ εἴπῃ κανεὶς «εἶναι συγχωρημένα αἱ ἁμαρ-
 τία σου» ἢ νὰ εἴπῃ «σῆκω θρῆσις καὶ περιπάτει»;⁵⁴ Ἀ Διὰ
 ποῖον λόγον λοιπὸν ἔρχεσσι εἰς τὸ μικρότερον δι' αὐτούς,
 διότι τὸ φανερὸν παρέχει τραυτοτέραν ἀπόδειξιν παρὰ τὸ
 ἀφανές. Δι' αὐτὸ δὲν ἠρθοπόδισεν αὐτὸν πρὶν εἶπῃ εἰς αὐ-
 τούς: «Διὰ νὰ μάθετε, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξου-
 σίαν νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, τότε λέγει εἰς τὸν
 παραλιτικόν: σῆκω θρῆσις καὶ περιπάτει».⁵⁵ Ὅσον νὰ ἔλε-
 γε: Μεγαλύτερα μὲν ἀπόδειξις εἶναι ἡ ἀφασίς τῶν ἁμαρ-
 τιῶν, ἀλλὰ πρὸς χάριν σας προσέθω καὶ τὸ μικρότερον,
 ἐπειδὴ αὐτὸ φαίνεται εἰς σᾶς, ὅτι εἶναι ἀπόδειξις ἐκείνου.
 Εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν ἐπήνεσε τὸν ἑκατόνταρχον, ὁ-
 ταν τοῦ εἶπε: «Εἶπέ μόνον μετὰ ἀπλοῦν λόγον αὐτὸ πού θέ-
 λεις, καὶ θὰ ἰατρευθῇ ὁ δοῦλος μου. Ἐ Διότι καὶ ἐγὼ λέγω
 εἰς τὸν στρατιωτὴν «πήγαινε» καὶ πηγαίνει, καὶ εἰς ἄλλον
 λέγω «ἐλθέ» καὶ «έρχεται».⁵⁶ Καὶ ἐπεθεσάσκει τὴν γνώμην
 ταυ μετὰ τὸ ἐγκώμιον. Καὶ πάλιν, ὅταν κατηγόρησε τοὺς Ἰ-
 ουδαίους, πού τὸν εἶπον διὰ τὸ Σάββατον, ὅτι παραβαί-
 νει τὸν νόμον, ἀπέδειξεν ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλ-
 ῃ νόμους. Ἐτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ, ὅταν τοῦ εἶπον ὅτι
 κάμνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου μετὰ τὸν Θεόν, διότι ὁπόσχηται
 πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν μόνον, ἀφου
 τοὺς ἐμίμηθη καὶ τοὺς ἐκάκισε καὶ ἀπέδειξε μετὰ ἔργα ὅτι
 δὲν βλασφημεῖ, μᾶς προσέφερε μίαν ἀναμφισβήτητον ἀπό-
 δεῖξιν, ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πράξῃ ὅσα καὶ ὁ Πατὴρ του.
 Ἐ Πρόσχε λοιπὸν νὰ ἴδῃς πῶς θέλει νὰ τὸ υπογραμμίσῃ
 αὐτό, τὰ ὅτι δηλ. ὅσα ἀνήκουν μόνον εἰς τὸν Πατέρα, τὰ
 ἴδια εἶναι καὶ ἰδικὰ του. Δὲν ἐσῆκωσε ἀπλῶς εἰς τοὺς πό-
 δας του τὸν παραλιτικόν, ἀλλὰ ἀφου πρῶτα εἶπε «διὰ νὰ

54) Ματθ. 9, 6.
 55) Ματθ. 8, 8-9.

μάθετε, ότι ο Υιός του ανθρώπου έχει εξουσίαν να συχωρή ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς.⁵⁵ Αὐτὸ κυρίως τὸν ἐνδιέφερε καὶ αὐτὸ ἐπέδιωσε, νὰ ἀποδείξη κυρίως, ὅτι ἔχει τὴν ἴδιαν ἐξουσίαν μὲ τὸν Πατέρα.

Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ καὶ ὅσα χθὲς καὶ ὅσα κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἐλέχθησαν ἄς τὰ κρατῶμεν εἰς τὸν νοῦν μας μὲ ἀκριβείαν καὶ νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν νὰ μένουσιν ἀμετακίνητα εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ νὰ ἐπιδεικνύωμεν οἱ ἴδιοι ζωρῶν ἐνδιαφέρον δι' αὐτὰ καὶ ἄς συναντώμεθα ἐδῶ συχνά. Ὡ Διότι ἔτσι θὰ διατηρήσωμεν καὶ ὅσα προηγουμένως ἐλέχθησαν καὶ θ' ἀποκτήσωμεν καὶ ἄλλα ἐπιπλέον. Καὶ ἂν κάτι λησμοσῆθῃ μὲ τὸν καιρὸν, θὰ δυνηθῶμεν εὐκόλως νὰ τὸ ἀνακτήσωμεν μὲ τὴν συνεχεῖ διδασκαλίαν. Καὶ δὲν μένουσιν μόνου τὰ δόγματα ὕγιη καὶ ἀσφαλῆ, ἀλλὰ καὶ θὰ διδάγωμεν τὸν θῆον μας μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ θὰ δυνηθῶμεν νὰ διανύσωμεν τὴν παρούσαν ζωὴν μὲ χαρὰν καὶ εὐθυμίαν. Διότι ὅποιονδήποτε πάθος βασανίζει τὴν ψυχὴν, ὅταν ἐρχώμεθα ἐδῶ, εὐκόλως θὰ καταστή δυνατὸν νὰ ἐξαφανισθῇ. Διότι καὶ τώρα ὁ Χριστὸς παρίσταται καὶ ὅποιος προσέρχεται εἰς αὐτὸν μὲ πίστιν, θὰ δεχθῆ εὐκόλως τὴν θεραπείαν.

Ἐ Παλαίει κανεὶς διαρκῶς μὲ τὴν πένιαν, καὶ στερεΐται τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, καὶ συχνὰ κοιμᾶται πεινασμένος; Ὅταν ἔλθῃ ἐδῶ εἰς τὴν οὐναξίην μας καὶ ἀκούσῃ τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ, ὅτι ἔζη πεινασμένος καὶ διψασμένος καὶ γυμνός, καὶ ὄχι μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀλλὰ ὀπόμενε διαρκῶς αὐτὴν τὴν κατάστασιν (διότι αὐτὸ ἔδεικνυε, ὅταν ἔλεγε ἡμέρη τῆς ὄρας αὐτῆς πού σᾶς γράφω, καὶ πεινώμεν καὶ ὑποσέρομεν ἀπὸ δίψαν καὶ δὲν ἔχομεν ἀρκετὰ ρούχα⁵⁶), θὰ λάθῃ ἀρκετὴν παρηγορίαν. Διότι θὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτὰ πού ἐλέχθησαν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν πένιαν ὄχι διότι τὸν ἐμίση οὔτε διότι τὸν ἐγκατέλειψε.⁵⁷ Ἄ Διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμίση τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἦτο ὁ προσφιλέστερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἐπέτρεψε τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ ἐπέτρεψε ἀπὸ φροντίδα καὶ πρόνοιαν, ὀδῶν ὡτὼ εἰς μεγαλύτεραν ἀκόμη ἀρθοφροσύνην. Ἄλλως ἔχει τὸ σῶμα του κακοπαθόμενον ἀπὸ νόσον καὶ ἀπειρα ἄλλα δεινά; Θὰ εἶναι δι' αὐτὸν ἀρκετὴ παρηγορία τὰ σῶματα αὐτῶν τῶν παραλυτικῶν καὶ μαζί μὲ αὐτοὺς ὁ μακάριος καὶ γενναῖος μαθητὴς

55. Ματθ. 9, 6.
57. Α' Κορινθ. 4, 14.

τοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος ἦτο διαρκῶς ἀρρωστὸς καὶ οὐδέποτε ἀνέπνεε ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀσθένειαν, ἢ πρῶγμα πού ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος: «Χρησιμοποῖεὶ ὀλίγον κρασί διὰ τὸ στομάχι σου καὶ τὰς συχνὰς ἀσθενείας σου»⁵⁸ καὶ δὲν ἔλεγε ἀπλῶς «τὰς ἀσθενείας σου». Ἄλλως εὐσκοφαντῆθῆ ἀπὸ τοὺς παλλοὺς καὶ ἀπέκτησε κακὸν ὄνομα, καὶ αὐτὸ βασανίζει τὴν ψυχὴν του καὶ τὸν κατατρῶγει διαρκῶς; Ὅταν ἔλθῃ ἐδῶ καὶ ἀκούσῃ, ὅτι «μακάριοι γίνεσθε σᾶς οἱ μαθηταὶ μου, ὅταν σᾶς ὑβρίσουσιν οἱ ἀνθρώποι καὶ σᾶς διώξουσιν καὶ εἰπὼν ψευδόμενοι παντὸς εἶδους κακολογίας καὶ κατηγορίας ἐναντίον σας δι' ἐμέ. Χαίρετε καὶ ἐκδηλώσατε ζωηρὰ τὴν χαρὰν σας, διότι ἡ ἀνταμοιβὴ σας εἰς τοὺς οὐρανοὺς θὰ εἶναι μεγάλη»⁵⁹ τότε ἡ ψυχὴ σου θὰ ἀποβάλλῃ τὴν λύπην καὶ θὰ δεχθῆ κάθε χαρὰν. Σκιρτᾶτε καὶ ἀγαλλιάσθε, λέγει, ὅταν σᾶς δυσφημοῦν.⁶⁰ Καὶ αὐτοὺς πού κακολογοῦνται τοὺς παρηγορεῖ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐνῶ αὐτοὺς πού κακολογοῦν τοὺς φοβίζει κατ' ἄλλον τρόπον λέγων ὅτι C «διὰ κάθε λόγον περιττόν, τὸν ὁποῖον θὰ εἰπὼν τυχερὸν οἱ θνητοί, θὰ δώσῃν λόγον δι' αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἢτε καλὸς ἢτε κακὸς εἶναι αὐτός».⁶¹ Ἄλλως ἔχασε τὴν θυγατέρα του ἢ τὸν υἱὸν ἢ κάποιον στενὸν συγγενῆ, καὶ αὐτὸς ἂν ἔλθῃ ἐδῶ ὅπου θὰ ἴδῃ τὸν Παῦλον νὰ στενάξῃ διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἴδῃ τὴν μέλλουσαν καὶ νὰ θαρῶνται ἀπὸ τὴν παραμονὴν του ἐδῶ, καὶ αὐτὸς θὰ λάθῃ ὀπτελεσματικὸν φάρμακον καὶ θὰ ἀπέλθῃ, ἀφοῦ ἀκούσῃ δηλ. τὸν ὀπίστωλον νὰ λέγῃ: «Δὲν θέλω, ἀδελφοί μου, νὰ ἔχετε θῆνοιαν διὰ τοὺς «κεκοιμημένους», διὰ νὰ μὴ λυθῆσθε, καθὼς λυποῦνται: οἱ ἄλλοι πού δὲν ἔχουσιν ἐλπίδα».⁶² Δὲν εἶπε «περὶ τῶν ἀποθνησκόντων», ἀλλὰ εἶπε «περὶ τῶν κεκοιμημένων» δεικνύων, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ὕπνος. Ὡ Ὅπως ἀκριθὸς ἂν ἴδωμεν κάποιον νὰ κοιμᾶται, δὲν ταρασσόμεθα, οὔτε ἀδημονοῦμεν, διότι περιμένομεν ὅτι ὀπωθήποτε θὰ σηκωθῆ. Ἔτσι ὅταν ἴδωμεν κάποιον πού ἀπέθανε, νὰ μὴ ταρασσόμεθα, μήτε νὰ ἀπελπιζώμεθα. Διότι καὶ τοῦτο εἶναι ὕπνος, μακρότερος μὲν, πάντως ὁμοῦ ὕπνος. Μὲ τὸ ὄνομα λοιπὸν τῆς «κοιμήσεως» παρηγόρησε τοὺς πενθοῦντας, ἐνῶ ἀνέτρεψε τὴν κατηγορίαν τῶν ἀπίστων. Ἐάν πενθῆς, λέγει, ἀφορήτως αὐτὸν

58. Α' Τιμ. 5, 23.
59. Ματθ. 5, 11-12.
60. Πρῶτ. Κορινθ. 6, 23-26.
61. Ματθ. 12, 36.
62. Α' Θεσσαλ. 4, 13

πού απήλθε από τον κόσμο αυτόν, θά ομοιάζεις με εκείνον τον άπιστον, ό οποίος δέν έχει έλπίδα αναστάσεως. Έκείνος καλώς θρηνεί, διότι δέν δύναται νά σκεφθή άρθώς διά τά μέλλοντα. Ή Σύ όμως ό οποίος έλαβες τόσας αποδείξεις διά τήν μέλλουσαν ζωήν, διά ποιόν λόγον καταπίπτεις εϊς τήν ίδίαν άδυναμίαν με εκείνον; Διά τούτο λέγει: «Δέν θέλω νά έχετε άγνοιαν διά τούς «κεκοιμημένους», διά νά μή λυπησθε, καθώς λυπούνται οι άλλοι πού δέν έχουν έλπίδα».⁶³

Και όχι μόνον από τήν Καινήν Διαθήκην, άλλα και από τήν Παλαιάν δυναμέθα νά λάβωμεν αρκετήν παραγορίαν. Διότι όταν άκούσης διά τόν 'Ιωβ, μετά τήν άπώλειαν τών χρημάτων του, μετά τόν άφανισμόν τών παιμιών του, ότι έχασε όχι ένα ούτε δύο ούτε τρεις, άλλα όλόκληρον χορόν από υϊούς εϊς τό άθος τής ηλικίας των, ύστερα από τόσου μεγάλην άρετήν τής ψυχής,⁶⁴ Α και άν είσαι ό άσθενέστερος όλων, θά δυνήθης εύκόλως νά άνακτήσης τās δυνάμεις σου και νά συνέλθης. Διότι σύ, άνθρωπέ μου, και παρηκολούθησες τόν υϊόν σου όταν ήτο άρρωστος και τόν είδες νά κατακλίνεται και τόν ήκουσες νά προφέρει τās τελευταίας λέξεις και ήρουν παρών κατά τήν τελευταίαν του πνοήν, και τού έκλεισες τούς οφθαλμούς και τού εσφράγισες τό στόμα. Ένώ εκείνος ούτε καν ήτο παρών όταν έψυχορράγουν, δέν τούς είδε νά ξεψυχοϋν, άλλα δι' άλλους έγινε κοινός τάφος ή οικία και εϊς τήν ίδίαν τράπεζαν έχύθησαν μαζί και ό εγκέφαλος και τό αίμα, και ξύλα και κέρατοι και κοριοτάς και τεμαχισμένοι σάρκες και όλοι μαζί έγιναν ένας παλτός. 'Αλλ' όμως μετά από τόσας και τοιαύτας συμφοράς δέν έθρήνησε, δέν απήλπισθη, άλλα τί λέγει: «Ό Κύριος έδωσεν, ό Κύριος άφήρσεν, Ή όπως έκρινε άρθόν ό Κύριος, έτσι και έγινε. "Άς είναι τό όνομα τού Κυρίου εύλογημένον εϊς τούς αϊώνας».⁶⁵ Αύτμήν τήν φράσιν άς προφέρωμεν και ήμεις διά κάθε τι πού μάς συμβαίνει, και άν χρηματική ζημία, και άν νόσος τών σωματίων, και άν άλλη βλάβη και συκοφαντία και άν ότιδήποτε άλλο από τά ανθρώπινα δεινά μάς εϋρη, νά λέγωμεν αυτά: «Ό Κύριος έδωσεν, ό Κύριος άφήρσεν, όπως έκρινε άρθόν ό Κύριος, έτσι και έγινε. "Άς είναι τό όνομα τού Κυρίου εύλογημένον εϊς τούς αϊώνας».⁶⁵ "Αν σκεφθώμεν κατ' αυτόν τόν

63. Κη' 2στ.
64. Ιωβ. 1. 21.
65. Ρωμ' 2. 10τ.

τρόπον, δέν θά πάθωμεν ποτέ κανένα κακόν, άκόμα και άν υπαφέρωμεν από άπειρα δεινά. 'Αλλά τό κέρδος θά είναι μεγαλύτερον από τήν ζημίαν, τά αγαθά περισσότερα από τά κακά, όταν με τās λέξεις αυτās κερδίσης τήν εύνοιαν τού Θεού και άποκρούης τήν τυραννίαν. Έ Διότι εύθύς ως ή γλώσσα έπρόφερε τās λέξεις αυτās, άμέσως έξεδιάχθη μακράν ό διάβολος. Και με τήν άπομάκρυνσιν εκείνου άπομακρύνεται και τό νέφος τής άθυμίας και αι θλιβεραί σκέψεις ετραπετεύουν άπομακρυνόμεναι μαζί με εκείνον και επί πλέον όλων αυτών θά έπιτύχης όλα τά έπιγεια και τά ούράνια αγαθά. Και τό άσφαλές παράδειγμα τό έχομεν από τόν 'Ιωβ, από τούς άποστόλους, οι οποίοι χάριν τού Θεού κατεφρόνησαν τό δεινά αυτής τής ζωής και έπέτυχαν τά αϊώνια αγαθά. "Άς έχωμεν λοιπόν πεποιθήσιν και άς χαίρωμεν με όλα όσα μάς συμβαίνουν, και άς εϋχαριστώμεν τόν φιλόνητοπον Θεόν, ώστε και τήν παρούσαν ζωήν νά περάσωμεν με εύκολίαν και νά έπιτύχωμεν τά μέλλοντα αγαθά με τήν φιλευθροπίαν και τήν χάριν τού Κυρίου ήμών 'Ιησού Χριστού, εϊς τόν όποιον άνήκει ή δόξα, ή τιμή και ή δύναμις, τώρα και πάντοτε και εϊς τούς αϊώνας τών αϊώνων. 'Αμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ παρούσα ὁμιλία ἐπραγματοποιήθη εἰς συγκέντρωσιν τῶν πιστῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τοῦ Χρυσόστομου ἐκ τῆς πρώτης ἐξορίας (403). Ἡ ὁμιλία εἶναι σύντομος καὶ ἀποτελεῖ μίαν εὐχαριστίαν τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς πρὸς τὸν πιστὸν καὶ ἀφωσιμένον λαὸν τῆς πρωτεύουσας, ὃ ὁποῖος ἀντέδρασε δυναμικὰ καὶ μαχητικὰ εἰς τὴν περὶ τῆς ἐξορίας ἀπόφασιν τῆς παρουσίᾳ ἐπιτρώτου συγκροτηθείσης συνόδου, ἀλλὰ, καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του, ἐνθουσιωδῶς ἐξεδήλωσε τὴν χαρὰν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν του.

Κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ἡ ὄλη περιπέτεια ὑπῆρξε νίκη τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνεθερμάνθη ἡ πίστις τοῦ λαοῦ καὶ ἠνώθησαν μαζί του καὶ αὐταὶ οἱ ἀλλόθρησκοι ἀκόμη, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατησχύνθησαν καὶ κατετροπώθησαν οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ τόνος τῆς ὁμιλίας εἶναι ἠπιος καὶ γλυκὺς ἐν γένει καὶ μόνον ὅταν ἐνθυμηταὶ τοὺς ἀντιπάλους ἀποκτᾷ κάποιαν δξύτητα. Διάχυτος εἶναι ἡ ἱκανοποίησις καὶ ἡ χαρὰ του διὰ τὴν διάλυσιν τῆς σκευωρίας καὶ τὴν νίκην τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου.

Περισσότερα περὶ τῶν περιστατικῶν τῆς ἐξορίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἐπιστροφῆς λέγομεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἐπομένης ὁμιλίας, ἡ ὁποία εἶναι ἐκτενέστερα καὶ καλύτερα ἀποδίδει τὰ κατ' αὐτὴν διατρέξαντα.

ΛΟΓΟΣ Γ'

424 Α ΟΤΑΝ ΕΠΕΣΤΡΕΥΕΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑΝ

Τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ κηρύξω; Εὐλογητὸς ὁ Θεός. Αὐτὴν τὴν φράσιν εἶπα ὅταν ἀπῆρχόμην εἰς τὴν ἐξορίαν, τὴν ἴδιαν πάλιν ἐπαναλαμβάνω, ἢ μάλλον, καὶ ὅταν εὐρισκόμην ἐκεῖ, δὲν ἔπαυσα νὰ τὴν λέγω. Ἐνθυμείσθε, ὅταν σὰς ἔφερα ὡς παράδειγμα τὸν Ἰωὴ καὶ ἔλεγα: «Ἄς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας». Αὐτὴν τὴν εὐχὴν σὰς ἔφερα κατὰ τὴν ἐξοδίᾳ μου εἰς τὴν ἐξορίαν, τὴν ἴδιαν σὰς ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου ὡς εὐχαριστήριον. «Ἄς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας». Εἶναι διάφοροι αἱ περιστάσεις, ἀλλὰ ἡ δοξολογία πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι μία. Διωκόμενος ἠύλογον, ἐπανελθὼν πάλιν εὐλογῶ. Εἶναι διάφοροι αἱ περιστάσεις, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς τοῦ χεῖματος καὶ τοῦ θέρους εἶναι ἕνας. Ἐνας εἶναι ὁ σκοπός, ἡ εὐφορία τῆς γῆς. Ἡ Ἄς εἶναι εὐλογητὸς ὁ Θεός ποῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐξορισθῶ. Εὐλογητὸς πάλιν, ποῦ μὲ ἐκάλεσε νὰ ἐπανέλθω. Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ποῦ ἐπέτρεψε τὴν τρικυμίαν. Εὐλογητὸς πάλιν ὁ Θεός, ποῦ κατέπαυσε τὴν τρικυμίαν καὶ ἔφερε τὴν γαλήνην. Αὐτὰ τὰ λέγω διὰ νὰ σὰς διαπαιδαγωγῶ νὰ εὐλογῆτε τὸν Θεόν. Καλὰ συνέβησαν; Εὐλόγησε τὸν Θεόν καὶ μένουσιν τὰ καλά. Κακὰ συνέβησαν; Εὐλόγησε τὸν Θεόν καὶ καταπατοῦσιν τὰ κακὰ. Διότι καὶ ὁ Ἰωὴ ὅταν ἦτο πλοῦσιος ἠὲ χαρίσσει τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐγενεῖ πτωχὸς τὸν ἐδοξολόγει. Ὅτε τότε ἤρπασεν, οὔτε κατόπιν ἐβλασφήμησε.

Διάφοροι αἱ περιστάσεις, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ μία καὶ ἀμετάβλητος. Καὶ τὴν γενναϊότητα τοῦ κυδερνήτου τοῦ πλοίου οὔτε ἡ γαλήνη τὴν διαλύει οὔτε ἡ τρικυμία τὴν βυθίζει. Ἄς εἶναι εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ ὅταν σὰς ἀπεχωρίσθην καὶ ὅταν σὰς ἐπανεύρην. Καὶ τὰ δύο ἦσαν ἔργα τῆς ἰδίας προνοίας. Σὰς ἀπεχωρίσθην σωματικῶς, δὲν σὰς ἀ-

πεχωρίσθην όμως ψυχικάς. C "Ίδετε πόσα έκαμε ή έπιβουλή των έχθρών. Έπέτεινε την λαχτάραν, άναψε την αγάπην, μου ένέπνευσε μυρίους έρωτας. Πρό της δοκιμασίας αυτής με ήγάπων οι δικόι μου, τώρα όμως με τιμούσι και οι 'Ιουδαίοι. 'Ηλπίσαν να με χωρίσουν από τα 'Ιδικά μου, αλλά μου προσέθεσαν και ξένα. 'Αλλά ή χάρις δεν άνηκει εις εκείνους, αλλά εις τό όνομα του Θεού, ό όποιος ένήργησεν ώστε ή ποιηρία εκείνων ν' αποθή προς 'Ιδικήν μου τιμήν. Διότι και οι 'Ιουδαίοι έσταύρωσαν τον Κύριον ημών και έσώθη ή οικουμένη. Δεν χρεωστώ ένγνωμοσύνην εις τους 'Ιουδαίους, αλλά εις τον σταυρωθέντα Χριστόν. "Ας άλέπουσι πώς ενεργεί ό Θεός ημών. 'Όποιον ειρήνην ένέγνησεν ή έπιβουλή αυτών και όποιαν δόξαν παρεσκεύασε. Διότι πρό της έξορίας μου ήτο γεμάτη μόνον ή εκκλησία, ένώ τώρα και ή αγορά έγινε εκκλησία. Μία κεφαλή από εκεί έως εδώ. Κανείς δεν επέβαλε σιγήν εις τον χορόν σας, και όμως όλοι έμείνατε μέσα εις την σιωπήν και την κατάνυξιν. 425 A "Άλλοι μόν έψαλλον, ένώ άλλοι έμακάριζον αυτούς που έψαλλον. 'Ιμπεροβρομία διεξάγεται σήμερον και κανείς δεν ηγαλίνει εκεί, αλλά κατακλύζουν την εκκλησίαν ως χείμαρροι. Τόσον υπήρξε τό πλήθος σας και οι φωναι σας, οι όποιοι ύναθαίνουσι εις τον ουρανόν ως ποταμοί και δεικνύουσι την αγάπην προς τον πατέρα. Αί εύχαι σας είναι δι' έμέ λοιπρότεροι και από διάδημα. "Ανδρες μαζί και γυναίκες, "Αδεν ύπάρχει άρσεν και θήλυ, διότι όλοι ένίνατε εις νέος άνθρωπος διά της ένωσης με τον 'Ιησούν Χριστόν. 2 Πώς να έκφράσω την έξουσίαν του Κυρίου; Γνωρίζετε πόσον άληθής είναι πάντοτε αύτά, τό όποιον λέγω. Β "Ότι δηλ. εάν κανείς ύπομείνη με γενναίότητα την δοκιμασίαν, τρυγά από αύτην και μέγαν καρπόν. Διά τόστο σας έκάλεισα προς τους άποστόλους. 4 "Ηλθομεν ημεΐς οι διωχθέντες προς αυτούς, οι όποιοι έπίσης κατεδιώχθησαν. Ημεΐς υπήρξαμε όμα συναμοσίας, εκείνοι εδιώχθησαν διά της βίας. "Ηλθομεν προς τον Τιμόθεον, τον νέον Παύλον. "Ηλθομεν προς τα άγια σώματα, τα όποια εδδάστασαν τα σημεΐα του Χριστού. 6 Πατέ μη φοβηθής τον πειρασμόν, εάν έχης γενναίαν την ψυχήν. C "Όλοι οι άγιοι έτοι εστεφανώθησαν. Είναι μεγάλη

2. Γαλ. 9, 28.
3. Η βίβλια έβερωνόθη εις τον νέον των 'Αγίων 'Αποστόλων.
4. 'Ες γινώσκον εις τον ναόν αυτών υπήρχαν λείψανα των 'Αποστόλων.

ή θλίψις των σωμάτων, αλλά μεγαλυτέρα ή γαλήνη των ψυχών. Μακάριοι πάντοτε να θλίβεσθε. "Έτσι και ό ποιμήν χαίρει, όταν καταπονηται από τα πρόβατα. Τί να ειπω; Πού να σπεύρω; Δεν έχω τόπον έρημον. Πού θα έργασθώ; Δεν έχω άμπελον άφρακτον. Ποί θα οικοδομήσω; 'Ο ναός είναι τελειωμένος. Τα δικτυά μου διαρρηγνύονται από τό πλήθος των ίχθων. Τί να κάμω; Δεν έχω καιρόν να έργασθώ. Διά τόστο σας παραινώ, όχι διότι έχετε ανάγκην διδασκαλίας, αλλά διά να δείξω γνησίαν την αγάπην μου προς σας. Β Παντού τα στάχυα φουτώνουσι. Τόσον πολλά πρόβατα και τριουβνά λυκοι. Τόσον πολλά άμπελοι και τριουβνά άκανθαί. Τόσον πολλά άμπελοι και τριουβνά άλώπηξ. Τα θηρία που δαγκώνουσι κατεποντισθησαν και οι λύκοι έφυγαν. Ποίος τους κατεδίωξε; "Όχι έγω ό ποιμήν, αλλά σεις τα πρόβατα. "Ω γενναίωτες πρόβατων, "Ενώ ό ποιμήν άπουσίαζε, κατεδίωξαν τους λύκους. "Ω άραιώτης νύμφης, μάλλον και σωφροσύνη. "Ενώ ό σύζυγός της δεν ήτο παρών, άπήλασε τους μοιχούς. "Ω άραιώτης και σωφροσύνη νύμφης. "Εβειξε τό κάλλος της γυμνός, έδειξε την σεμνότητά της. Πώς απέδιώξες τους μοιχούς; Διότι επόθεσι σφόδρα τον σύζυγον. Πώς απέδιώξες τους μοιχούς; Ε Με την ύπερβολικήν σου εγκράτειαν. Δεν έλαθα δίπλα, δεν έλαθα δόρατα ούτε άσπίδας. "Εβειξα εις αυτούς τό κάλλος μου και δεν ήδυνήθησαν να ύπομείνουσι την λάμψην. Πού είναι τώρα εκείνοι; Εις την κατασχύνην. Πού ειμεθα ημεΐς; Εις την αγαλλίασιν. Βασιλείς είναι με τό μέγας μας, άρχοντες είναι μαζί μας. 2 Και τί να ειπω; Τί να κηρύξω; "ΕΊθε να προσθέση ό Κύριος εις σας και εις τα τέκνα σας νέας εύλογίας. 4 και να σσηνεύση την προθυμίαν σας. "Εδώ θα τεματίσωμεν τον λόγον εύχαριστούντες δι' όλα τον φιλόανθρωπον Θεόν, εις τον όποιον άνηκει ή δόξα εις τους αιώνας. "Αμήν.

5. 'Ες γινώσκον, ή αυτοκαρτέρα Μόδοξια, μολοντι συνήργησαν εις την εκταθικην και τήν έξορίαν του Χριστού, μετεμνήθη, καταπονηθείσα υπό έπιουμένους σιωπών, και έπειτα τον αυτοκαρτέρα να άνορηθ ή παρ τήν έξορίαν, άδάρους και δι' έπιστολικήν άπαλογίην, προς τον Χριστόνομον και τον διαβεβαιώσαν ότι τά πάντα έγιναν εν άγνοία της.
6. Ψαλμ. 118, 92.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ὁμιλία αὐτὴ τοῦ Χρυσόστομου ἐξεφωνήθη πρὸς τὸν λαὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅταν αὐτὸς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τὴν πρώτην ἐξορίαν του (403). Εἰς αὐτὴν καταφέρεται μετὰ δριμύτητος ἐναντίον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὑποκινητὴς τῆς κατὰ τοῦ Χρυσόστομου ἀκρωσίας, ἣ ὅποια ἐπέτυχεν τὴν ἐξορίαν τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς. Ἐπίσης, με καταπλήσσοσαν εὐγνωστίαν, πλήρη δυνάμεως, θερμῆς καὶ μαχητικότητος, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς πιστοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοὺς ὁποίους εὐχαριστεῖ καὶ ἐπαινεῖ διὰ τὴν ἀντίβρασιν των εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ἐχθρῶν των, τὴν ἐξέγερσιν των εἰς τὸ ἀκουσμα τῆς ἐξορίας του καὶ τὴν χαρὰν των διὰ τὴν ἐπάνοδόν του. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουν τὴν ἀγάπην των καὶ ἀντανακλοῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἄχι εἰς τὸ πρόσωπόν του.

Διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ τόπου τοῦ περιεχομένου τῆς ὁμιλίας καὶ τὴν κατὰ κάποιον τρόπον μετάθεσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, παραθέτομεν μερικὰς πληροφορίας, διὰ τῶν ὁποίων συντόμως διαγράφεται τὸ πλαίσιον καὶ αἱ συνθήκαι κάτω ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξεφωνήθη ἡ παρούσα ὁμιλία.

Ἦς γνωστόν, ὁ Χρυσόστομος, μετὰ τὴν χειροτονίαν του ὡς ἀρχιεπισκόπου τῆς πρωτεύουσας (398), ἐπέδωκε μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἐξυγιάνσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Κατ' ἀρχὰς τὰ πράγματα ἐβάδιζαν καλὰ καὶ ἐπεκροτεῖτο ἡ σθεναρὰ ὑπὸ τοῦ Χρυσόστομου διακυβέρνησις τῆς Ἐκκλησίας. Σύντομα, ὅμως, τὰ ἀνορθωτικά του μέτρα ἐπροκάλεσαν τὴν ἀντίβρασιν μεταξὺ μερικῶν ἐπισκόπων καὶ δλων τῶν θιγομένων εἰς τὰ συμφέροντά των καὶ τὰς κακὰς τῶν συνθείας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Οὕτως, ἐδημιουργήθη ἓνας διμιλας ἐχθρῶν τοῦ Χρυσόστομου, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύοντα ρόλον ἐπαιεῖαν ὁ ὡς ἄνω ἀναφερθεὶς Θεόφιλος ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἀκάκιος τῆς ἐν Συρίᾳ Βεροίας ἐπίσκοπος, ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία καὶ ἄλλοι. Σκοπὸς αὐτῶν ἦταν νὰ ἐκθρονώσῃν τὸν Χρυσόστομον. Ἡ εὐκαιρία ἐβδόθη ἀπὸ τὸ ἔτος 401 καὶ ἐν-

τεύθεν, ὅτε ὁ Χρυσόστομος, ἐπανελθὼν ἀπὸ μακρὰν περιουσίας εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, εὗρηκε τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα τῆς πρωτεύουσας εἰς καθολικὴν ἀταξίαν. Οἱ ἔχθροι του, μὲ πρωτεργάτην τὸν Θεόφιλον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, συνοδευόμενος ἀπὸ Αἰγυπτίους ἐπίσκοπους, συνεκάλεσαν σύνοδον παρὰ τὴν Χαλκηδὼνα τὴν «ἐπὶ ὄρων» λεγομένην (403), ἣ ὁποία καθήρασε τὸν Χρυσόστομον ὡς παρακούσαντα τὰ ἐμφανισθῆ ἑνωτικὸν τῆς. Ὁ λαὸς ἀντέδρασε εἰς τὴν ἀπομάκρυνσίν του, ἀλλὰ ὁ Χρυσόστομος, πρὸς ἀποφυγὴν ταραχῶν, παρεδόθη κρυφίως εἰς τοὺς ἄρμοβίους, διὰ τὰ ὁδηγηθῆ εἰς τὴν ἔξορίαν. Προτοῦ ἀναχωρήσῃ, ἐξεφώνησε τὸν περίφημον «Πρὸ τῆς ἔξορίας» λόγον του.

Τέλος, ὁ Χρυσόστομος ὠδηγήθη εἰς τὴν ἔξορίαν. Ἀλλὰ σεσημῶς ἐπισυμβῶς ἐθεωρήθη ἅνθ βειον σημείον ἀπὸ τὴν δεσποδαίμονα αὐτοκράτορα Εὐδοκίαν στρεφόμενον ἐναντίον τῆς καὶ ἐπεισε τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἀνακάσῃ τὴν περὶ ἔξορίας διαταγὴν. Ἐνας εὐνοῦχος τῆς βασιλείας ἀποσταλεὶς, εὔρε τὸν Χρυσόστομον εἰς κάποιον μικρὸν πόλιν τῆς Βιθυνίας καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν τῆς βασιλείας, εἰς τὴν ὅποιαν αὐτὴ ἐξέφραξε τὴν λύπην τῆς διὰ τὰ δεινοπαθήματά του καὶ διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι τὰ πάντα συνέδρασαν ἐν ὀνοσίᾳ τῆς. Τὰ εἰς τὴν ὀμιλίαν διαλαμθανόμενα ὡς λόγια τῆς Εὐδοκίας προέρχονται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς. Μετ' ὀλίγον ὁ Χρυσόστομος ἐπηνήλθεν ἐκ τῆς ἔξορίας, κατόπιν τῆς ὁμοθυμοῦ ἀποιτήσεως τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξεφώνησε τὴν κατωτέρω ὀμιλίαν:

ΟΜΙΛΙΑ Δ'

427 Α ΟΤΑΝ ΕΠΑΝΗΛΘΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑΝ

Ἵταν ὁ Φαραὼ ἤρπασεν ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ τὴν Σάρραν, ἡ τὴν ὠραιότατὴν ἐκείνην γυναῖκα, τῆς ὁποίας τὸ κάλλος εἶδε μὲ ἀδίκους ὀφθαλμούς ὁ πονηρὸς καὶ δόρδαρος Αἰγύπτιος καὶ ἤθελε νὰ διαπράξῃ μοιχείαν, ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἐτιμώρησε τότε ἐξ ἀρχῆς, διὰ νὰ φανερωθῆ καὶ τοῦ δικαίου ἢ ἀνδρείου καὶ τῆς γυναικὸς ἢ σωφροσύνης καὶ τοῦ δαρδάρου ἢ ἀκολασίας καὶ τοῦ Θεοῦ ἢ φιλανθρωπίας. Ἡ ἀνδρεία τοῦ δικαίου κατεφάνη, διότι ὀπείμενον ἐλογίστως τὸ γεγονός. Β Ἡ σωφροσύνη τῆς Σάρρας κατεφάνη, διότι, ἐνῶ ἔπεσον εἰς τὰς δαρδαρικές χεῖρας, διετήρησε τὴν σεμνότητά τῆς. Τοῦ δαρδάρου ἢ ἀκολασίας κατεδείχθη, διότι ἐπέτεθη ἐναντίον ἑξέως συζύγου. Καὶ τοῦ Θεοῦ ἢ φιλανθρωπίας κατεφάνη, διότι ὅταν πλὴν οἱ ἄνθρωποι εἶχον φθάσει εἰς ἀπόγνωσιν, τότε προσέφερε τὸν στέφανον εἰς τὸν δικαίον.

Αὐτὰ ἐγέναν τότε εἰς ἄραος τοῦ Ἀβραάμ, ἐγέναν δμως καὶ σήμερον εἰς ἄραος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτὸς ἦτον Αἰγύπτιος, ὅπως καὶ ὁ Φαραὼ ἦταν Αἰγύπτιος. Αὐτὸς εἶχε δαρδαρούς, ἐκεῖνος εἶχε ὀπασπιστάς. Ἐκεῖνος ἤρπασε τὴν Σάρραν, αὐτὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Μίαν νύκτα ἐκεῖνος τὴν ἐκράτησεν, αὐτὸς ἐδῶ μίαν ἡμέραν τὴν κατέλαβε. Δὲν θὰ τοῦ εἶχε ἐπιτροπή οὔτε αὐτὴν τὴν μίαν ἡμέραν νὰ τὴν καταλάβῃ, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένε διὰ νὰ καταφανῆ ἡ σωφροσύνη τῆς νύμφης, διότι, ἐν καὶ τῆς ἐπέτεθη ἐκεῖνος. C τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης τῆς δὲν διεσάρρη, μαλονότι ὁ μοιχὸς ἦτο ἔτοιμος. τὰ ἐγγράφα συνετάσσοντο καὶ πολλοὶ ἐκ τῆς οἰκίας ὑπέγραψον. Ὁ ἄλλος εἶχεν

1. Πρβλ. Γενεσ. 12, 10-20.

2 Ἐνοεὶ τὸν Θεόφιλον, ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, ὁ ἐπολεῖ ὅπως ἐλέγην εἰς τὴν Εὐαγγελίᾳ ἐπιρωστατικῶσιν εἰς τὰς κατὰ τοῦ Χρυσόστομου ἡμερικονόμικας ἀκουσίους. Ἡ Θεοδίκιος ἦταν ἀντιθέτος εἰς τὴν ἀνοσίμωσιν τοῦ Χρυσόστομου εἰς τὴν πατριαρχικὴν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μόνον ὅσοτε διὰ μαγδάλην πείσιν ὑπαχώρησεν. Ἦπίους, νὰ ἀπορρῆ διαρκείας κατὰ τοῦ Χρυσόστομου ἐδόθη εἰς τὸν Θεόφιλον, ὅταν διαχωρηθῆ ὅτι ὀδωθῆ μοναχός, τὴς ἑσπείας κατεδικῶν ὁ ἴδιος, κατὰ τὰς ἰσὺ τοῦ ἔξοσίου καθεῖνας διεκδικησίους περὶ τοῦ ἀντιθέτου.

1. Ὅροι σχετικῶς ἐν ὁ. 2. Μπαλκίσιου, Οἱ Πατέρες καὶ συγγραφαί, τῆς φρασίας Ἐκκλησίας

ἐξυφανθή, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς δὲν ἐπετεύχθη. Κατεφάνη ἡ πονηρία ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ τότε (ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ) ὁ θάρβαρος ἐκείνος, ὅταν ἀντελήφθη τὸ ἁμάρτημα, ὡμολόγησεν ὁ ἴδιος τὴν παρανομίαν. Διότι, εἶπεν εἰς τὸν Ἀβραάμ: «Τί εἶναι αὐτό, τὸ ὅποιον μοῦ ἔκαμες; Διὰ τί μοῦ εἶπες, ὅτι εἶναι ἀδελφὴ σου¹ καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἡμάρτανον». Ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ, μετὰ τὴν παρανομίαν ἐπέμεινεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταλαίπωρε, «ἡμάρτηρες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ἄλλὰ ἡύχασεν»,² μὴ προσέθῃ καὶ ἄλλην ἁμαρτίαν ἐπάνω εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ἡ μὲν Σάρρα ἐπανήλθε φέρουσα μαζί τῆς Αἰγυπτιακῶν πλοῦτον, Ὡ ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία ἐπανήλθε μετὰ τὸν πνευματικὸν τῆς πλοῦτον καὶ ἐφάνη σωφρονεστέρα.

Πρόσεξε νὰ ἴδῃς τὴν μαίαν τοῦ θαρβάρου. Ἐξεδίωξες τὸν ποιμένα, ἀλλὰ διὰ τί διεσκόρπισες τὸ ποιμνίον; Ἀπειμάκρυνες τὸν κυβερνήτην τοῦ σκάφους, ἀλλὰ διὰ τί ἐσπασες τὸ τιμῶν; Ἐξώρισες τὸν ἀμπελοργόν, ἀλλὰ διὰ τί ἐξερρίζωσες τὰς ἀμπελοῦς; Διὰ τί κατέστρεψες τὰ μαναστήρια; Ἐμμήθης τὴν ἐπιδρομὴν τῶν θαρβάρων. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκαμεν ἐκεῖνος, διὰ νὰ καταφανῇ ἡ ἀνδρεία σου, διὰ νὰ διαχθῇ ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει ποιμὴν ποῦ φυλάσσεται ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ἐνῶ ὁ ποιμὴν ἐξεδιώχθη, τὸ ποιμνίον παρέμενε συγκροτημένον καὶ εὗρισκε τὴν πληρωσὴν τῆς ἠ ἀποστολικῆς ρῆσις Ε: «Ὅχι μόνον ὅταν ἤμην παρῶν μετὰ σοῦ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον νῦν, κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου, μὲ φέρον καὶ τρέμον νὰ ἐργάζεσθε, διὰ νὰ φέρετε εἰς πέρας τὴν σωτηρίαν σας».³

Καὶ ἐξετόξευον τοιαύτας ἀπειλάς, διότι ἐφοβούτο τὴν ἀνδρείαν σου καὶ τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς ἀγάπης σου, καὶ τὸν πόθον σου δι' ἐμέ. Δὲν ἀποτολμῶμεν τίποτε, ἔλεγαν, μέσα εἰς τὴν πόλιν. Νὰ μᾶς τὸν δώσῃς ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν. Λάδετέ με λοιπὸν ἔξω, διὰ νὰ γνωρίσητε τὸν πόθον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ μάθητε τὴν γενναϊότητα τῶν τέκνων μου, τὴν ἰσχύν τῶν στρατιωτῶν, τὴν δύναμιν τῶν ὀπλιτῶν, τὴν λαμπρότητα τῶν διαδημάτων, τὴν ἀσθενίαν τοῦ πλοῦτου, τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης, τὴν σταθεράν καρτερίαν, τὸ ἄνθος τῆς ἐλευθερίας,⁴²² Ἄ τὴν λαμπρότητα τῆς νίκης, τὴν καταισχύνῃ τῆς ἡττῆς σου. Ὡ, καινοφανῆ καὶ παράδοξα πράγματα! Ὁ ποιμὴν ν' ἄπου-

1. Ἰνέος 12, 12-19
2. Γένεσις 4, 7
3. Φίλιππα 2, 13

σιάζῃ καὶ τὸ ποιμνίον νὰ σκωφῆ. Ὁ στρατηγὸς εὗρισκε το μακρὰν τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐκείνοι ἀπλῆζοντο. Καὶ δὲν εἶχε πλέον ἡ Ἐκκλησία μόνον τὸν στρατὸν τῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις ἀλόκληρος ἐγίνε Ἐκκλησία. Οἱ δρόμοι, αἱ ἀγοραὶ, ὁ ἀὴρ ἠγιάζοντο. Αἰρετικοὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, αἱ Ἰουδαῖοι ἐγίναν καλύτεροι. Οἱ ἱερεῖς κατεδικάζοντο καὶ αἱ Ἰουδαῖοι ἐδόξαζον τὸν Θεὸν καὶ ἔτρεχαν πρὸς ἡμᾶς.

Τὸ ἴδιον ἐγίνε καὶ μετὰ τὸν Χριστόν. Ὁ Καϊάφας τὸν ἐσταύρωσε καὶ ὁ ληστὴς ὡμολόγησε πίστιν εἰς τὸν Χριστόν. Ὡ, καινοφανῆ καὶ παράδοξα πράγματα! Οἱ ἱερεῖς τὸν ἐφόνευσαν, καὶ μάγοι τὸν ἐπροσκύνησαν. Β Ἀυτὰ δὲ μὴ ταράσσουσιν τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐάν δὲν ἐγίνοντο αὐτὰ, δὲν θὰ εἶχεν ἀποδειχθῇ ὁ πλοῦτος μας. Ὑπῆρχε δεδαίως, ἀλλὰ δὲν θὰ καθίστατο ἐμφανὴς. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἰωβ ἦτο μὲν δίκαιος, ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ καταραίνετο ἐάν δὲν ὑπῆρχον αἱ πληγαὶ καὶ οἱ σκώληκες. Ἐτσι καὶ ὁ ἰδικὸς σας πλοῦτος δὲν θὰ καθίστατο φανερός, ἐάν δὲν παρουσιάζοντο αἱ ἐπιδημῖαι. Ὁ Θεὸς ἀπολογούμενος τρέπον τιμὰ πρὸς τὸν Ἰωβ λέγει: «Νομίζεις ὅτι δι' ἄλλον λόγον ἐνέηργησα ἐγὼ διὰ σέ, εἰ μὴ μόνον διὰ νὰ δειχθῆς δίκαιος;». Ὡ, ἐπολέμησαν ἐκεῖνοι, πολέμησαν καὶ ἠττήθησαν. Πῶς ἐπολέμησαν; Μὲ ρόπαλα. Πῶς ἠττήθησαν; Μὲ προσευχάς. «Ὅποιοι σὲ ραπίσῃ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς σιαγόνης, στρέψον εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ἄλλο μέρος διὰ νὰ ραπίσῃ καὶ τοῦτο». Σὺ εἰσάγεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ρόπαλα καὶ παλεμῖς. Ἐκεῖ ὅπου κηρύσσεται τὸ «εἰρήνη πᾶσι», σὺ ἀρχίζεις πόλεμον. C Δὲν ἐσεδάσθῃς ὅτε τὸν τόπον, βῆλιε καὶ ταλαίπωρε, ὅτε τὸ κύρος τῆς ἱερωσύνης, ὅτε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας τῆς. Τὸ θαπτιστήριον ἐγένευσεν ἀπὸ αἷμα. Ἐκεῖ ποῦ συντελεῖται ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων, σὺ χύνεις αἷμα. Εἰς ποῖαν συγκρούσιν γίνονται αὐτὰ; Ὁ βασιλεὺς εἰσέρχεται καὶ ἀποβάλλει πρῶτα τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ στέμμα. Σὺ εἰσέλθεις καὶ ἠσπασες ρόπαλα. Ἐκείνος ἀφίνει ἔξω καὶ τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας του καὶ σὺ εἰσάγεις μέσα τὰ σύμβολα τοῦ πολέμου. Ἄλλὰ δὲν ἐβλάψες καθόλου τὴν νόμισήν μου, ἀλλὰ ἐκέλευ ἔμειν ἀμόλυπτος καὶ ἐπιδεικνύει τὸ κάλλος τῆς.

Διὰ τοῦτο γαίω, ὄχι διότι ἐνίκησατε. Ἐάν ἐνῶ ἤμην παρῶν, θὰ ἐμοιρασθῆν μαζί σας τὴν νίκην. Ἐπειδὴ δμως

6. Ἰωβ 11, 8
7. Ματθ 5, 39

ἐγὼ ἀνεχώρησα, ἐφάνη γυμνὸν τὸ πρόπαιον τῆς νίκης. **Δ** Ἄλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἔπαινος ἰδικός μου, καὶ πάλιν ἐγὼ μοιράζομαι μαζί σας τὴν νίκην, διότι σὰς ἐμόρφωσα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατρὸς νὰ ἐπιδεικνύητε τὴν γενναϊότητά σας. Ὅπως οἱ γενναῖοι ἀβληταὶ ἐπιδεικνύουν τὴν ρώμην των καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ γυμναστοῦ, ἔτσι καὶ ἡ γενναϊότης τῆς ἰδικῆς σας πίστεως καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ διδασκάλου ἐπέδειξε τὴν πληρότητά της. Τί χρειάζονται οἱ λόγοι; Βοοῦν οἱ λίθοι. Οἱ τοῖχοι ἐκβάλλουν κραυγὴν. Πήγαινε εἰς τὰς θασιλικὰς ἀλάς καὶ θὰ ἀκούσῃς ἀμέσως: Οἱ λαοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πήγαινε εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ἔρημον, εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὰς οἰκίας, παντοῦ εἶναι γραμμένον τὸ ἐγκώμιόν σας. **Ε** Μὲ τί ὄπλα ἐνίκησατε; Ὅχι μὲ χρῆματα, ἀλλὰ μὲ τὴν πίστιν. Ὁ, λαὸς ποῦ ἀγαπᾷ τὸν διδασκαλὸν του, ὦ, μακάριά πόλις, ὄχι διὰ τοὺς κίονας καὶ τὴν χρυσοῦν ἀροφήν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδικὴν σας ἀρετὴν. Τόσον μεγάλη ἡ συνωμοσία καὶ ἐνίκησαν αἱ προσευχαὶ σας. Καὶ πολὺ εὐλόγως. Διότι αἱ προσευχαὶ σας ἦσαν συνεχεῖς καὶ ἀνεβλύζαν αἱ πηγαὶ τῶν δακρῶν σας. Ἐκεῖνοὶ εἶχαν θέλη, σεῖς δάκρυα. Ἐκεῖνοὶ τὸν θυμὸν, σεῖς τὴν προύτητα. Ὅ,τι θέλει κάμε. Σεῖς πάντοτε νὰ προσεύχεσθε. Καὶ ἐκεῖνοὶ, ποῦ ἀνθίσταντο, ποῦ εὐρίσκοντο τώρα; Μήπως ἐκινήσαμε ὄπλα; Μήπως ἐπεντώσαμε τόξα; **429** Ἄ Μήπως ἐρήψαμε θέλη; Προσευχόμεθα, καὶ ἐκεῖνοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Διεσπάρθησαν ὡς ἱστὰς ἀράχνης, καὶ σεῖς ἐμείνατε βράχος ἀκλόνητος.

Εἶμαι εὐτυχὴς διὰ σὰς. Ἐγνώριζον καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ πόσον μεγάλον πλοῦτον ἔγω, ἀλλὰ τὸν ἐδαύμασα καὶ τώρα. Ἦμην μακρὸν καὶ ἡ πόλις μετετοπίζετο. Δι' ἓνα ἀνθρώπον τὸ πέλαγος ἐγίνε πόλις. Γυναίκες, ἀνδρες, παιδία ἀνήλικα, γυναῖκες ποῦ ἐδάστασαν βροφήν, δὲν ἐβίατασαν νὰ ἐλθουν εἰς τὸ πέλαγος, κατεφρόνησαν τὰ κύματα. Ὁ δοῦλος δὲν ἐφοβήετο τὸν κύριον, ἡ γυνὴ δὲν ὑπελόγιζε τὴν φυσικὴν τῆς ἀδυναμίαν. Ἡ ἀγαρὰ ἐνινεν ἐκκλησία, παντοῦ τὰ πάντα ἐκινουῦντο δι' ἡμᾶς. **Β** Διότι καὶ ποῖον δὲν ἐξεπαιδεύσατε; Εἴγατε μαζί σας εἰς τὸν χορὸν τὴν αυτοκράτειον. Δὲν θὰ παρασιωπήσω τὸν ἄλλον της. Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ, ὄχι διὰ νὰ κολακώσω τὴν αυτοκράτειραν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπαινῶσιν τὴν εὐσθεσίαν της. Ὅχι, δὲν θὰ παρασιωπήσω τὸν ἄλλον της. Διότι δὲν ἔλαθον ὄπλα, ἀλλὰ ἐτετέλεσε θαυμαστά ἔργα ἀρετῆς. Τότε ἐμὲ μὲ ἀ-

πήγαγον, γνωρίζετε μὲ ποῖον τρόπον. Διότι πρέπει νὰ εἰπω καὶ τὰ λυπηρὰ, διὰ νὰ μάθητε τὰ καλὰ καὶ εὐχάριστα καὶ διὰ νὰ μάθητε πῶς μὲ ἀπήγαγον καὶ πῶς ἐπανήλθον. «Ὅσοι μὲ δάκρυα ἀπελείπισας ἐξ αἰτίας τῆς ξηρασίας σπείρουν τοὺς ἀγρούς των, ὅταν πέσουν αἱ βροχαὶ καὶ καρποφορήσουν οἱ ἀγροὶ των, θὰ θερίσουν σκιρτῶντες ἀπὸ ἀγαλλίασιν. Οἱ γεωργοὶ μεταβαίνοντες εἰς τοὺς ἀγρούς των ρίπτουν τοὺς σπόρους μὲ δάκρυα, διότι δὲν γνωρίζουν ἂν θὰ θερίσουν καὶ τί θὰ θερίσουν. Κατὰ τὸν θερισμὸν δὲ μὴς ἐπανέρχονται ἀπὸ τοὺς ἀγρούς μὲ ἀγαλλίασιν φέρουτες εἰς τοὺς ὄμους των τὰ δευμάτια ἀπὸ τὰ μεστωμένα στάχυα». **6** Διότι αὐταὶ αἱ λέξεις ἔγινον πρᾶξις. Ὑποδεχθῆτε μὲ εὐχαριστίας αὐτὸν, τὸν ὁποῖον προεπέμψατε μὲ ὀδύνην. Καὶ ὄχι ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον. Μετὰ ἀπὸ μίαν ἡμέραν ὅλα ἔληξαν. Καὶ ἡ ἀναβολὴ αὐτῆς τῆς μῆς ἡμέρας ἐγίνε διὰ σὰς, διότι ὁ Θεὸς εἶχε κηρύξει τὴν λῆξιν ἐξ ἀρχῆς.

Σὰς λέγω τώρα τὸ μυητικόν. Διέσχισα τὸ πέλαγος βαστάζων μόνος τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν ἦτο τὸ πλοῖον στενόχωρον ἐκ τῆς ἀγάπης καρδίας μου. **7** Ἀπρηχόμεν καὶ ἐμερίμων διὰ σὰς, ἡμην χωρισμένος ἀπὸ σὸς σωματικῶς, ἡ ψυχὴ μου ὁμῶς ἦτο ἠνωμένη μαζί σας. **8** Ἀπρηχόμεν καὶ παρεκάλουν τὸν Θεὸν καὶ ἀνέθετα εἰς αὐτὸν τὴν ἀγάπην σας. Ἀπρηχόμεν, ἐκαθήμην μόνος καὶ ἐμερίμων διὰ σὰς, μόνος, σκεπτόμενος τὴν ἀποδημίαν. Ἀμέσως μετὰ τὰ γεγονότα, ἡ θεοφιλεστάτη αὐτῆ αυτοκράτειρα, **9** ἔστειλε γράμματα τὴν πρώτην ἡμέραν, εἰς τὰ ὁποῖα ἔλεγε τὰ ἔξης (διότι πρέπει νὰ ἀναφέρω τὰ λόγια της): «Μὴ νομίση ἡ ἀγισσύνη σου, ὅτι ἐγνώριζα τὰ γινόμενα. Ἐγὼ εἶμαι ἀθῶα ἀπὸ τὸ αἷμα σου. Ἀνθρώποι πονηροὶ καὶ διεφθαρμένοι ἐσκευώρησαν αὐτὸν τὸν δόλον. Μάρτυς τῶν δακρῶν μου ὁ Θεός, τὸν ὁποῖον ὑπηρετῶ. Ἐ Ποῖαν σπονδὴν ἐτέλει; Διότι τὰ δάκρυά της ἦσαν σπονδὴ. Ὁ Τὸν ὁποῖον ὑπηρετῶ». Ἡ ἱερεὶα ἐκείνη πράγματι, ἡ αὐτοχειροτόνητος, ἐθουσίαζε εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐτέλει σπονδὴν δακρῶν

4. Ὁμίλ. 128, 5-6.

5. Β' Κορινθ. 6, 12.

10. Πρὸς Ἡλοῖαν, 2, 5.

11. Μολοῦσι ἡ Ἐθραῖα συνήργησαν εἰς τὴν ἔξοδόν του καὶ μεταπέμψθη λόγῳ τοῦ ἐπιστημόντος σεισμοῦ, ἐν τούτοις ὁ Χριστός αὐτος ἐκασθεῖ ἄγγελοι ἕως εὐλακρίαις τῆς λόγου της, περὶ ἧν ἐπίστηεν εἰς τὴν Ἡλοῖαν 749

και εξομολόγησιν και μετάνοιαν όχι διά τόν Ιερέα, αλλά διά τήν Ἐκκλησίαν, διά τόν διασκορπισμένον λαόν. Ἐνεθυμήθη, ἐνεθυμήθη και τὰ τέκνα της και τήν βάπτισιν των. «Ἐυθυμούμαι, ὅτι τὰ παιδιά μου ἐδοκίμασθον μέ τας ἰδικάς σου χεῖρας».

Αὐτὰ ἔκαμνε ἡ αυτοκράτειρα. Ἄλλὰ οἱ ἱερεῖς, τυφλωμένοι ὄλοι ἀπό τόν φθόνον, δέν ἐγνώριζαν τὸ μέρος ὅπου εὐριοκόμην. Καί τὸ παράδοξον ἦτο, ὅτι ἐκείνη μὲν ἔτρεμε ὡσάν νά ἐπρόκειτο περὶ ἰδικοῦ της τέκνου και περιήρχετο ὄλον τόν τόπον, ὅχι μόνη της, ἀλλὰ μέ ἴδιαν στρατιωτικὴν δύναμιν. 430 Α Διότι δέν ἐγνώριζε τὸ μέρος, ὅπου ἔμεινα. Παντοῦ ἐστελλε ἀνθρώπους φροντίζουσα μήπως δολοφονηθῇ ὁ ποιμήν, μήπως φονευθῇ και χάσωμεν τὸ θήραμα. Τοῦτο μόνον νά μή γίνῃ, και δά πράξω πᾶν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ. Ζητῶ μόνον νά μή ἐπικρατήσουν. Οἱ ἐχθροὶ ἐν τῷ μεταξύ περιήρχοντο ὅλα τὰ μέρη και ἠπλώναν τὰ δικτυα, διά νά μέ παραλάβωσαν και μέ παραδώσουν πάλιν εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνων. Ἐπειτα και παρεκάλε και ἔκλινε πρὸ τῶν γονάτων τοῦ αυτοκράτορος, και καθίστα και τόν συζυγόν της κοινωνόν τοῦ θηράματος. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἀδραμὶ παρεκάλε τὴν Σάρραν, ἔτσι και αὐτὴ τὸν συζυγόν της. Ἐχάσαμε, λέγει, τὸν Ιερέα, ἀλλὰ ἄς τὸν ἐπαναφέρωμεν. Δέν ὑπάρχει δι' ἡμᾶς καμία ἔλπις νά διατηρήσωμεν τὴν βασιλείαν, ἐάν δέν ἐπαναφέρωμεν ἐκεῖνον. Β Ἐίναι δδύνατον νά ἐπικοινωνήσω μέ κάποιον ἀπὸ αὐτοῦς πού διέπραξαν αὐτὰ. Καί ἔχινε δάκρυα, και ἰκέτευε τὸν Θεόν, και ἐκίνηε πᾶν μέσον. Γνωρίζετε θεδαίως και σεις μέ πόσην ἀγάπην μάς ὑπεδέχθη, πῶς μάς ἐνηγκαλιόθη ὡς οἰκείους, πῶς ἔλεγε, ὅτι μαζί μέ σᾶς ἐσπευθε και αὐτῇ. Καί αὐτὰ τὰ λόγια ἐπροκάλεσαν τὴν ἐγνωμοσύνην σας, διότι ὑπεδέχθητε τὴν μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν τροφόν τῶν μοναχῶν, τὴν προστάτιδα τῶν ἀγίων, τὸ στήριγμα τῶν πτωχῶν. Ὁ ἔπιανος ἐκείνης γίνεται δόξα εἰς τὸν Θεόν, στέφανος τῶν Ἐκκλησιῶν. Νά ἀναφέρω τὸν θερμόν της πόθον; Νά ἀναφέρω τὸ ἐνδιαφέρον της δι' ἐμέ; C Χθές κατὰ τὴν βαθεῖαν ἐσπέραν μου διεδίδασκε τοὺς ἔξῃς λόγους: «Ἐπὶ πρὸς αὐτόν. Ἡ εὐχὴ μου ἐξεπληρώθη, τὸ αἶγμά μου τὸ ἐπέτυχα. Ἐσπερανῶδην περισσότερον και ἀπὸ το στήμμα. Ἐλαβον ὅπισθον τὸν Ιερέα, ἀπέδωσα εἰς τὸ σῶμα τὴν κεφαλὴν του, τὸν κυβερνήτην εἰς τὸ σκάφος, τὸν ποιμένα εἰς τὸ ποιμνιον, τὸν νυμφίον εἰς τὸν νυμφικόν θάλαμον. 12

12. Πρῶτονται διὰ τοὺς λόγους τῆς αυτοκράτειρας Ἡροδίας:

Κατηχούθησαν οἱ μοιχοί. Δέν μέ μέλει πλέον ἂν ζήσω ἢ ἂν ἀποθάνω. Ἔβετε τὰ κατορθώματα ἀπὸ τὴν δοκιμασίαν αὐτῆν. Τί νά κάμω διά νά σᾶς ἀποδώσω ἀνομοιβὴν ἄξιαν πρὸς τὴν ἀγάπην σας; Ἀνταξίαν θεδαίως δέν δύναμαι, σᾶς ἀποδίδω ὅμως αὐτὴν πού ἔχω. Εἶμαι ἔτοιμος νά χύσω τὸ αἷμα μου διά τὴν σωτηρίαν σας. D Κανεῖς δέν ἔχει ταῦτα τέκνα, κανεῖς δέν ἔχει τοιοῦτον ποιμνιον, κανεῖς τόσο ἀνθισμένον χωράφι. Δέν ἔχω ἀνάγκη νά καλλιεργῶ. Ἐγὼ κοιμῶμαι και τὰ στάχυα φουτιώνουν. Δέν ἔχω ἀνάγκη νά μοχθῶ. Ἐγὼ ἡσυχάζω και τὰ πρόβατα κατανακῶν τοὺς λύκους. Πῶς νά σᾶς ὀνομάσω; Πρόβατα ἢ ποιμένας ἢ κυβερνήτας ἢ στρατιώτας και στρατηγούς. Διότι ἀληθῶς ὄλα σᾶς ἀρμόζουν. Ὅταν ὀλέπω τὴν εὐταξίαν σας, σᾶς ἀποκαλῶ πρόβατα. Ὅταν ἀποθλέψω εἰς τὴν πρόνοιάν σας, σᾶς προσαγορεύω ποιμένας. Ὅταν ἴδω τὴν σοφίαν σας, σᾶς ὀνομάζω κυβερνήτας. Ὅταν ἴδω τὴν ἀνδρείαν και τὴν ρώμην σας, ὄλους σᾶς ὀνομάζω στρατιώτας και στρατηγούς. Ω, μόχος, ὦ, πρόνοια λαοῦ. Ἐκυνηγήσατε τοὺς λύκους και δέν ἐμείνατε ἀμέριμνοι. E Οἱ ναῦται πού ἦσαν μαζί σας ἐστράφησαν ἐναντίον σας και ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τοῦ πλοίου. Φωνάζατε «ἔξω ὁ κληρικός» και ἄλλον κληρὸν ἀξίωσαν, διά τὴν Ἐκκλησίαν. Ποία ἀνάγκη δοῆς ὑπάρχει; Ἀπῆλθον και ἀπεμακρύνθησαν και ἐπράτησαν εἰς φυγὴν χωρὶς νά τοὺς καταδωκῇ κανεῖς. Δέν τοὺς κατηγορεῖ κανεῖς ἄνθρωπος, ἀλλὰ τοὺς τύπτει ἡ συνείδησις. «Διότι ἐάν ἐπὶ τέλους ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐχθροῦς μου μέ ὑβρίζε, δά ὀπότερα μέ ὀνομοῦνῃ τὴν ὀθρὴν». 13 Αὐτοὶ πού ἦσαν μαζί μάς ἐγίναν ἀντίπαλοι μάς. Αὐτοὶ πού κυβερνοῦσαν μαζί μέ τὸ πλοῖον, ἠθέλησαν νά καταποντίσουν τὸ πλοῖον. Ἐβαύμασα τὴν συνέσιν σας.

431 Α Αὐτὰ τὰ λέγω, ὅχι διά νά σᾶς προετοιμάσω εἰς στάσιον. Διότι στάσις εἶναι ἡ συνωμοσία ἐκείνων, ἐνῶ αὐτὸ πού ἐκάνατε σεις εἶναι ζήλος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι δέν ἠλώσατε νά θανατωθῶν, ἀλλὰ νά ἐμποδισθῶν εἰς τὸ ἔργον των και διά σᾶς και διά τὴν Ἐκκλησίαν, διά νά μή καταποντισθῇ πάλιν. Διότι ἡ ἀνδρεία σας δέν ἐπέτρεψε νά ἐπιπαθῇ ἡ τρικυμία, ἀλλὰ ἡ γνώμη ἐκείνων ἐπροκάλεσε τὸν κλυδωνισμόν. Ἐγὼ δέν ἐξετάζω τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὴν 14 ἐκθασιν πού εἶχε, ἀλλὰ ἀπὸ τᾶς προθέσεις ἐκείνων. Σὺ, ἄνθρωπος πού ἐστάθης ἐμπρὸς εἰς τὸ θυσια-

13. Παλι. βδ, 13.

14. Ἐνοσεὶ τὸν Θεόβελον.

στήριον, εις τὸν ὅποιον ἀνετέθη ἡ πρόνοια διὰ τὸσάν με-
γάλο πλῆθος, οὐ ὁ ὅποιος ὠφείλες νὰ καταστῆλῃς τὰς
λυπηρὰς καταστάσεις, ἐθυμώσῃς τὴν τρικυμίαν, ἔσυρες
τὸ ξίφος ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ἠοκέφθῃς νὰ ἀφα-
νίσῃς τὰ τέκνα σου, ἄλλο ἂν δὲν τὸ ἐπέτυχες εἰς τὴν πρά-
ξιν. ■ Ἄλλὰ σὲ ἠμώδισεν ὁ Θεός, "Ὅστε σὰς θαυμάζω
καὶ σὰς ἐπαινῶ, διότι μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἀποκα-
τάστασιν τῆς εἰρήνης φροντίζετε πῶς νὰ ἐπικρατήσῃ
πλήρως ἡ εἰρήνη. Διότι πρέπει ὁ κυβερνήτης νὰ ἔχῃ ὁ-
μόνοιαν μὲ τοὺς ναύτας. Διότι, ἐὰν εὐρίσκωνται εἰς διά-
στασιν, τὸ σκάφος καταποντίζεται. Σεῖς καταρθώσατε τὴν
εἰρήνην μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Εἰς σὰς θὰ στηρίξω τὴν
ἀσφάλειαν τῆς Ἐκκλησίας. Χωρὶς σὰς δὲν θὰ πράξω τίπο-
τε, οὔτε πάλιν χωρὶς τὴν θεοφιλεστέτην Αὐγούσαν." Δι-
ότι καὶ ἐκεῖνη φροντίζει καὶ μεριμνᾷ καὶ κἀμνεὶ πάρα πολ-
λά, ὥστε τὸ δένδρον τοῦ ἐφυτευθῆ νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ ἡ
Ἐκκλησία νὰ μείνῃ ὁ Χωρὶς κλυδωνισμοῦς.

Ἐπήνεσα λοιπὸν καὶ τὴν ἰδικὴν σας σύνεσιν καὶ τὴν
πρόνοιαν τῶν βασιλέων. Διότι δὲν ἐνδιαφέρονται τὸσάν
διὰ τὸν πόλεμον, ὅσον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄς εὐχηθῶ-
μεν εἰς τὸν Θεόν, ἵνα παρακαλέσωμεν ἐκείνην καὶ ἵνα μεί-
νωμεν σταθεροὶ εἰς τὰς εὐχὰς μας. Καὶ νὰ μὴ χαλαρώσω-
μεν τὴν ἐπαγρύπνησιν, ἐπειδὴ ἔληξαν τὰ θεινά. Διὰ τοῦ-
το εὐχόμεθα μέχρι σήμερον νὰ καταπαύσων τὰ θεινά.
Ἄς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν καὶ ὅπως τότε ὑπῆρξαν
ἄνδρες, ἔτσι καὶ τώρα νὰ φανῶμεν ἐπιμελεῖς καὶ ἀγρυ-
πνοὶ. Καὶ δι' ὅλα αὐτὰ ἵνα εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, εἰς
τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, μαζί καὶ εἰς τὸν
Υἱὸν καὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ
πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὡς φωνὴ ἀπὸ τοὺς τάφους καὶ τὰ ὁσὰ τῶν Ἁγίων
Μαρτύρων ἡμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ παρούσα ὁμιλία
τοῦ Χρυσοστόμου, ἡ ὁποία ἐξεφωνήθη πρὸς τοὺς χριστιανί-
κους τῆς Ἀντιοχείας, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐπίσκοπος Φλα-
βιανὸς εὐρίσκετο εἰς τὴν ὕπαιθρον διὰ τὰ πρωτοστατήριον
εἰς τὸν τελούμενον ἑορτασμὸν πρὸς τιμὴν τῶν ἐκεῖ μαρ-
τυροσάντων ἁγίων. Ἐντεῦθεν ὁ Χρυσόστομος εὐρίσκει
τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν Ἁγίων Μαρτύρων, νὰ
ἐξάρῃ τὸν ἠρωισμόν καὶ τὴν γενναϊότητα αὐτῶν πρὸ τῶν
θασανιστηρίων καὶ τοῦ θανάτου, νὰ τόνισῃ τὴν ἀπεριόρι-
στον ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ θείου τῶν Πιστῶν, ἐπειδὴ
ἐμπρακτα καὶ ὄχι μὲ λόγια ἀποδεικνύουν τὴν πίστιν των,
καὶ, εἰς μίαν πλήρη δραματικότητος σκηνήν, νὰ ἐμφανίσῃ
τοὺς ἴδιους τοὺς μάρτυρας νὰ ὁμιλοῦν ἀπὸ τοὺς τάφους
των πρὸς τοὺς συρρέουσιν εἰς τὸν ἑορτασμὸν πιστοὺς
καὶ νὰ τοὺς προτρέπουν νὰ μὴ ὑπολογίζων τὰ πράσκει-
ρα καὶ παροδικὰ σωματικά θασανιστήρια, ἀπὸ τὰ ὅποια
θὰ κερδίσουν τὴν αἰώνιον δόξαν.

Πρὸ τῆς ἀπαstraπτοῦσης ἀρετῆς τῶν Μαρτύρων εἴ-
ναι φυσικὸν νὰ αἰσθάνεται βέος ὁ κάθε πιστός. Ἡ σύγκρι-
σις τῆς ἰδικῆς του ψυχικῆς καταστάσεως πρὸς τὴν ἀνιό-
τητα τῶν Μαρτύρων, δέον νὰ τὸν φέρῃ εἰς ἐπίγνωσιν τῶν
ἁμαρτιῶν του. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ στραφῶμεν πρὸς τὸν
ἑαυτὸν μας, νὰ αὐτοελεγχθῶμεν καὶ νὰ ἀρνηθῶμεν διὰ
τὴν ἁμαρτωλότητά μας. Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη φέρει τὴν κα-
τάνυξιν καὶ τὴν μετάνοιαν.

Ἐξαιρετικὸν μέσον βοήθειας πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ μετὰ
τὴν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀποχώρησιν συνεχῆς μελέτη τῶν
βιβλίων ἀκούομεν ἐκεῖ. Ἐτοί θὰ ἀνάβῃ διαρκῶς ὁ λύχνος
τῆς ψυχῆς μας, θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν
σύγχυσιν καὶ θὰ ἀξιολογῶμεν ὡσὸτὰ τὰ πράγματα, δι-
δόντες τὸ προβάδισμα εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα. Ἐ-
τσι, θὰ εἴμεθα κύριοι τοῦ πλοῦτου, διαθέτοντες αὐτὸν ὅ-
πως εἰς τὸν Θεὸν ἄρσσει, χωρὶς νὰ μᾶς δυναστεύῃ, ὅταν
τὸν ἔχωμεν, οὔτε νὰ νοιώθωμεν συντριβὴν, ὅταν τὸν χά-
νωμεν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται, ὅτι ἡ δι' ὅλης τῆς ὁμιλίας ταύτης διήκουσα σκέψις τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι μία έντονος προτροπή διὰ νὰ παραδειγματιζώμεθα ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὰ βασανιστήρια τῶν Ἁγίων Μαρτύρων, αἰσθανόμενοι τὴν μικρότητά μας ἐνώπιον τῆς δόξης των, πενθοῦντες διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, μετανοοῦντες καί, εἰς ἀπόδειξιν τῆς εὐλακρῆς μετανοίας, νὰ διαθέτωμεν τὰ ἀγαθὰ μας εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συναυθρώπων μας.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ, ΟΤΑΝ Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΝ, ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ, ΔΙΑ ΝΑ ΛΑΒΗ ΜΕΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΚΕΙ ΤΕΛΟΥΜΕΝΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟΝ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ, ΕΠΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ ΚΑΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ.

Α Χθὲς ἦταν ἡμέρα μαρτύρων, ἀλλὰ καὶ σήμερα εἶναι ἡμέρα μαρτύρων. Καὶ εἶθε πάντοτε νὰ εορτάζωμεν ἡμέραν μαρτύρων. Διότι, ἐὰν δεοὶ συγκεντρῶνῶνται μὲ πάθος εἰς τὰ θέατρα καὶ χάσκουν μπροστὰ εἰς τὰς ἱπποδρομίας, δὲν χορταίνουσι ποτὲ νὰ βλέπουν τὰ ἀνάμυστα αὐτὰ θεάματα, πολὺ περισσότερον πρέπει ἡμεῖς νὰ μὴ χορταίωμε ποτὲ τὰς εορτὰς τῶν ἁγίων. Ἐκεῖ συντελεῖται παμπὴ διαβολικὴ, ἐδῶ εορτὴ χριστιανικὴ. Ἐκεῖ σκιρτοῦν δαίμονες, ἐδῶ χορεύουσι ἄγγελοι. Ἐκεῖ συντελεῖται φθορὰ τῶν ψυχῶν, ἐδῶ οἰκοδομεῖται ἡ σωτηρία δῶν τῶν συγκεντρουμένων. Ἄλλὰ προσφέρουσι ἐκεῖνα κάποια ἀπόλαυσιν; Ὅχι ὁμως τόσην ὅσην αἱ χριστιανικαὶ εορταί. Τί εἶβουσι δηλ. ἀπόλαυσις εἶναι νὰ βλέπῃς τοὺς ἵππους νὰ τρέχουσι ἀπλῶς καὶ ἀσκόπως; ἢ Ἐδῶ δὲν βλέπεις ζευγὸς ἀλόγων, ἀλλὰ βλέπεις ἀπειρα ἔρματα μαρτύρων καὶ τὸν Θεὸν νὰ προστάτοι αὐτῶν καὶ νὰ τὰ οδηγῇ εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὅτι πράγματι αἱ ψυχαὶ τῶν ἁγίων εἶναι ἄσμα τοῦ Θεοῦ, τὸ λέγει καὶ ὁ προφήτης: «Τὸ ἄσμα τοῦ Θεοῦ εἶναι μρισπλάσιον, καθὼς εἶναι χιλιάδες οἱ εὐδαίμονες». ¹ Διότι τὸ δῶρον τοῦ ἐχάρισεν εἰς τὰς οὐρανίους δυνάμεις, τὸ ἐχάρισεν καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας φύσιν. Κάθηται ἐπάνω στὰ Χερουβίμ, ὅπως λέγει καὶ ὁ ψαλμὸς: «Ἐπίθῃ ἐπὶ τῶν Χερουβίμ καὶ ἐπέταξεν». ² Καὶ πάλιν: «Ὁ ὁπίος κάθηται ἐπάνω εἰς τὰ Χερουβίμ καὶ βλέπει τὰς ἀβύσσους». Τοῦτο τὸ δῶρον ἐχάρισεν καὶ εἰς ἡμᾶς. Ἐ Κάθη-

1. Ψαλμ 69, 18.

2. Ψαλμ 17, 11.

ται ἐπάνω εἰς ἐκεῖνα, ἀλλὰ κατοικεῖ μέσα μας. Ἐπί τοῦτο θὰ κατοικήσω καὶ θὰ περιπατήσω μέσα σας.³ Ἐκεῖνοι ἐγίναν ἄρμα, ἡμεῖς ὡς γίνωμεν νάος. Εἶδες τὴν συγγένειαν τῆς τιμῆς; Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον ἐσυμφίλωσε τὰ σούφρα καὶ τὰ ἐπίγεια; Ἐπί τοῦτο, ἐάν θελήσωμεν, δέν θὰ διαφέρωμεν καθόλου ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους. Ἄλλὰ ὅπως εἶπα εἰς τὴν ἀρχὴν, χρὸς ἦτο ἡμέρα μαρτύρων.⁴ Α καὶ σήμερον εἶναι ἡμέρα μαρτύρων, ἐπι τῶν μαρτύρων τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῆς ὑπαίθρου. Ἡ μάλλον καὶ ἐκεῖνοι εἶναι πληροῖον μας. Διότι ἡ πόλις καὶ ἡ ὑπαῖθρος διαφέρουν μεταξύ τῶν μόνων εἰς τὰς διοικητικὰς ἐργασίας, ἐνῶ εἰς τὴν θρησκευτικὴν πίστιν καὶ εὐσεβείαν εἶναι ἕνιαία καὶ ἀδιαίρετοι. Μὴ κρίνης ἀπὸ τὴν θωρακικὴν τῶν γλώσσων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν τῶν διαγωγῶν. Τί τὸ φελος νὰ ὑπάρχῃ ὁμογλωσσία, ὅταν αἱ ψυχὰι εἶναι διηρημέναι; Καὶ ποῖον βλάθην ἀποτελεῖ ἡ ἀλλογλωσσία, ὅταν ὑπάρχῃ ἐνότης εἰς τὴν πίστιν; Μὲ αὐτὴν τὴν σκέψιν κατὰ τίποτε ἡ ὑπαῖθρος δέν εἶναι κατωτέρα τῆς πόλεως. Διότι εἰς τὴν μέγιστον ἀγαθὸν ἔχουν ἰσοτιμίαν. Β Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δέν διέμεν εἰς τὰς πόλεις καὶ δέν ἔφερε ἔρημον τὴν ὑπαῖθρον, ἀλλὰ διήρχετο μέσα ἀπὸ πόλεις καὶ χωρία καὶ ἐκήρυσσε τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἐθεράπευε πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.⁵ Τοῦτο ἐμμήθη καὶ ὁ κοινὸς μας ποιὴν καὶ διδάσκαλος,⁶ καὶ ἔφησεν ἡμᾶς διὰ νὰ τρέξῃ πρὸς ἐκεῖνους. Ἡ μάλλον δέν ἔφησεν ἡμᾶς, ὅταν μετέβῃ εἰς ἐκεῖνους, διότι μετέβῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς μας. Καὶ ὅπως εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Μακκαθαίων Ὁ δὴν ἡ ὑπαῖθρος ἐξεχύθη εἰς τὴν πόλιν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν μαρτύρων ποὺ ἀναπαύονται εἰς τὴν ὑπαῖθρον, ἐπρεπεῖν ἡ πόλις δολοκλήρος νὰ μεταβῇ πληροῖον τῶν. Διότι δι' αὐτὸ δέν ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς μάρτυρας μόνον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπαῖθρον, ὥστε ἐξ αἰτίας τῶν ἑορτῶν νὰ μᾶς προσφέρεται ἐπιτακτικὴ εὐκαιρία διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξύ μας, καὶ τοῦτο νὰ συμβαίη συχνότερα εἰς τὴν ὑπαῖθρον παρά εἰς τὴν πόλιν. Διότι ὁ Θεὸς ἔδωκε περισσώτερον τιμὴν εἰς τὸν ὑστεροῦντα.⁷ Καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶναι ἀσθενέστερον. Διὰ τοῦτο ἡξιώθη μεγαλυτέρας φροντίδος. Δ Διότι οἱ κά-

3. Λευτ. 26, 12 καὶ Β' Κορινθ. 6, 16.

4. Πρὸς Κολοσ. 1, 26.

5. Πρὸς Ματθ. 4, 23-25, 9, 35-36. Μαρκ. 1, 39. Λουκ. 4, 15, 44.

6. Πρὸς τὴν ἐπιτομήν τοῦ ἑπιτάφου Ἀντιστοχίας Φλαβιανῶν.

7. Πρὸς Α' Κορινθ. 12, 22.

τοικοὶ τῶν πόλεων ἔχουν τὸ προνόμιον τῆς συνεχοῦς διδασκαλίας, ἐνῶ οἱ διαβιῶντες εἰς τὴν ὑπαῖθρον δέν μετέχουν εἰς αὐτὴν τὴν ἀφθονίαν. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς παρηγόρησε τὴν ὑπαῖθρον διὰ τὴν ἔλλειψιν διδασκάλων μὲ τὴν ἀφθονίαν μαρτύρων, καὶ ἐρρῶθισε τὸ πρᾶγμα, ὥστε νὰ ταραῖν ἐκεῖ περισσότεροι μάρτυρες.

Ἐκεῖνοι δέν ἀκούουν συνεχῶς τὴν φωνὴν τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ ἀκούουν τὴν φωνὴν τῶν μαρτύρων, ἡ ὅποια τοὺς ὁμιλεῖ ἀπὸ τοὺς τάφους καὶ ἔχει μεγαλυτέραν δύναμιν. Καὶ διὰ νὰ μάθετε, ὅτι οἱ μάρτυρες καὶ σωπῶντες ἔχουν μεγαλυτέραν δύναμιν ἀπὸ ἡμᾶς ποὺ ὁμιλοῦμεν, πολλὰς φορές, σκεφθῆτε ὅτι πολλοὶ ὁμίλησαν εἰς πολλοὺς διὰ τὴν ἀρετὴν, χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν κανένα ἀποτέλεσμα. Ἐνῶ ἄλλοι ποὺ εἰσώπων, κατώρθωσαν μέγιστα μὲ τὴν ἀκραιότητα καὶ λαμπρότητα τοῦ θίου τῶν. Ὅστε οἱ μάρτυρες ἐπέτυχον αὐτὸ πολὺ περισσότερον, ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὴν διδασκαλίαν τῶν λόγων, ἀλλὰ διακηρύσσοντες τὰς ἰδίας ἀρχὰς μὲ τὴν γλώσσαν τῶν πράξεων τῶν, ἡ ὅποια εἶναι πολὺ ὑψηλότερα ἀπὸ ἐκείνην τῶν λόγων, διότι δι' αὐτῆς ἀπευθύνονται πρὸς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ λέγουσιν τὰ ἑξῆς: Στρέψατε τὰ βλέμματα πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐμβάθυνετε εἰς τὸ μαρτύριον μας. Τί ἐπάθαμε λοιπὸν καταδικασθέντες εἰς θάνατον, ὅταν μὲ τὸν θάνατον αὐτὸν ἐκερδίσωμεν αἰωνίαν ζωὴν; Ἡξιώθημεν νὰ θυσιασῶμεν τὸ σῶμα μας διὰ τὸν Χριστόν. Καὶ ἐάν δέν ἐγκαταλείπαμε αὐτὰ τώρα, ἐπρόκειτο.⁸ Α ὀλίγον ἀργότερον καὶ παρὰ τὴν θέλησιν μας νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν. Καὶ ἐάν δέν ἐπήρχετο τὸ μαρτύριον, ἐπερχόμενος ὁ φυσικὸς θάνατος, κοινὸς δι' ὅλους, θὰ κατέλυε τὸ σῶμα. Δι' αὐτὸ δέν παύομεν νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεόν, ποὺ μᾶς ἤγειρε νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸν σῶτως ἢ ἀλλως ὀφειλόμενον θάνατον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας, καὶ ἔλαθε ὑπὸ μορφήν δωρεῆς αὐτὴν τὴν ἀναπόροπτον ὀφειλήν καὶ μάλιστα μετὰ τῆς μεγίστης τιμῆς. Ἄλλὰ, θὰ εἰπῆτε, τὰ βασανιστήρια εἶναι ἀνυπόφορα καὶ σκληρά. Ὅμως διασκοῦν μίαν μικρὰν στιγμὴν τοῦ χρόνου, ἐνῶ ἡ μετὰ ταῦτα ἀπόλαυσις διαρκεῖ εἰς τοὺς παντοτινοὺς αἰῶνας. Μάλλον δὲ οὕτε Β ἐάν εἰς μίαν μικρὰν στιγμὴν τοῦ χρόνου δέν εἶναι ἀνυπόφορα τὰ βασανιστήρια δι' ἐκεῖ-

8. Ἡ ἰστορία ἔχειται ἐν τῷ βιβλίῳ Περὶ τῆς ἀσθεσίας μετὰ τὸν θάνατον καὶ ἐξ ἑαυτοῦ καὶ τῆς θανάτου, τῶν ὁποίων περιλαμβάνει τὸ παράδειγμα διὰ τὴν ἀναμνηστικὴν ἀσθεσίαν τοῦ κτήριου.

νοους που έχουν προσηλωμένον τὸ βλέμμα εἰς τὰ μέλλοντα καὶ ἀτειχίζουσι ἐκατακτικῶς τὸν ἀγωνοθέτην. Διότι καὶ ὁ μακάριος Στέφανος, ὁ ἐπειδὴ ἐβλεπε μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς πίστεως τὸν Χριστὸν, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν εἶδε τὴν θροαγὴν τῶν λίθων, ἀλλὰ ἀντὶ ἐκείνων ἐμίτρα τὰ βραδεία καὶ τοὺς στεφάνους. Καὶ οὐ λοιπὸν, στρέψε τὸ βλέμμα σου ἀπὸ τὰ παρόντα πρὸς τὸ μέλλον καὶ ὅτε διὰ μίαν στιγμὴν μόνον δὲν θὰ εἰσθανθῆς τὰ δεινά.⁹

Ἐ Αὐτὰ καὶ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ λέγουσι οἱ μάρτυρες καὶ πείθουσι τοὺς ἀκούοντας πολὺ περισσότερον παρὰ ἡμᾶς. Διότι ἐὰν εἴπω ἐγὼ, ὅτι τὰ βασανιστήρια δὲν εἶναι ἐπαχθεῖ, δὲν θὰ φανῶ ἀξιόπιστος. Διότι δὲν εἶναι καθόλου δύσκολον νὰ φιλοσοφῆ κανεὶς μὲ λόγους διὰ τὰ θέματα αὐτά. Ἐνῶ ὁ μάρτυς διδάσκων μὲ τὰς ἰδίας τὰς πράξεις του, δὲν θὰ συναντήσῃ ἀντίρροπον. Καὶ συμβαίνει τὸ ἴδιον ὅπως μέσα εἰς τὰ δημόσια λουτρά, ὅταν ἡ κολυμβήθρα μὲ τὸ θερμὸν ὕδωρ θρᾶξῃ καὶ κανεὶς δὲν λαμβάνει τὸ ὄρθρον νὰ κατέλθῃ εἰς αὐτήν, καὶ οἱ καθήμενοι εἰς τὸ χεῖλος αὐτῆς, ὅσον καὶ ἂν μὲ λόγους προτρέπῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον νὰ κατέλθῃ, δὲν πείθουσι κανένα. Ὅταν ὁμῶς ἕνας ἀπὸ ἄλλους ἢ ἑυθίσῃ τὴν χεῖρα ἢ ἀπλώσῃ τὸν πόδα ἢ καὶ σιγᾶ-σιγᾶ ἐνβαρυνθῇ καὶ θυθίσῃ εἰς αὐτὴν ὅλον τὸ σῶμα, χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ, πείθει ἀμέσως, περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους μὲ τὰς πολλὰς προτροπὰς, τοὺς καθήμενους ἐνωθεν τῆς κολυμβήθρας, ὥστε νὰ τοιμήσων νὰ θυθισθῶν.¹⁰ Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς μάρτυρας. Βεβαίως ἐδῶ, ἐμπροσθεν τῶν μαρτύρων, δὲν εὐρίσκειται κολυμβήθρα, ἀλλὰ πυρᾶ. Ὅσοι λοιπὸν ἴστανται πέριξ τῆς πυρᾶς, καὶ ἂν μὲ μύριους λόγους παροτρύνουν, δὲν κατορθώνουν νὰ πείσουν. Ὅταν ὁμῶς ἕνας ἀπὸ τοὺς μάρτυρας θέσῃ εἰς τὴν πυρᾶν, ὄχι τὸν πόδα ἢ τὴν χεῖρα μόνον, ἀλλὰ δολόκληρον τὸ σῶμα, προσφέρων διὰ τοῦ παραδείγματός του μίαν ἐμπρακτικὴν ἀπόδειξιν, ἔισχυρότερον ἀπὸ κάθε παραίνεσιν καὶ συμβουλήν, ἀποβάλλει τὴν ἀγωνίαν τῶν παρισταμένων.

9. Ησθλ. Πρὸς 7, 65—66.

10. Πλήρης ἐμπεικτικότης εἶναι τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα περὶ τῆς ἐν τῶν τάφων καὶ τῶν ἄντων τῶν μαρτύρων ἀπεικονιστικῆς πρὸς τοὺς πιστοὺς διδασκαλίας καὶ προτροπῆς νὰ ἀφήρῃσιν τὰ πρόκατα καὶ στιγμιαία σαρκιακά βασανιστήρια χάριν τῆς αἰωνίου δόξης αἰσίων τοῦ Θεοῦ. Μεγάλῃ ἢ παρακτινῇ δύναμει τοῦ θεοῦ Πατρὸς.

11. Μεγάλῃ ἢ παρακτινῇ δύναμει τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ, ὅστις διὰ καρτερικῶν συντησῶν εὐφραίνεται καὶ καθιστᾷ πλέον εὐκλεῖς τὰ ἀνεμμητὰ καὶ νοερὰ θέματα.

Εἴβατε πῶς ἡ φωνὴ τῶν μαρτύρων, καὶ ὅταν σιγοῦν, εἶναι δυνατωτέρα; διὰ τοῦτο ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τὰ σωματὰ των εἰς ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ἐνῶ πρό πολλοῦ ἐνίκησαν, ὁμῶς δὲν ἀνεστήθησαν ἀκόμη, ἀλλὰ ἐνῶ ὑπέμειναν τοὺς ἄλλους των πρὶν ἀπὸ τόσον πολὺν χρόνον, δὲν ἐπέτυχον ἀκόμη τὴν ἀνάστασιν διὰ σέ καὶ τὴν ἰδικὴν σου ὠφέλειαν, ὥστε καὶ οὐ ἀναλογιζόμενος τὸν ἀθλήτην ἐκείνον νὰ φιλοτιμηθῆς εἰς τὸν ἴδιον ἀγῶνα. Αὐτοὶ οὐδ᾽ ὅμως ἐλάττωνται ἀπὸ τὴν ἀναβολήν, ἐνῶ διὰ σέ γεννᾶται μέγα ὄφελος ἀπὸ τὴν περιστασίν αὐτήν.¹¹ Διότι ἐκείνοι θὰ λάβουν τὸν μισθὸν τῆς ἀναστάσεως ἀργότερον, ἂν δὲν τὸν λαμβάνουν τώρα.

Διότι ἔν τούτοις ἐξήρπαζεν ἀπὸ κοντὰ μας τώρα, θὰ μᾶς εἶχε ἀφαιρέσει μίαν μεγάλην προτροπὴν καὶ παρηγορίαν. Διότι πράγματι προέρχεται μεγάλη προώθησις καὶ παρηγορία δι' ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν ἁγίων αὐτῶν. Καὶ μάρτυρες τῶν λεγομένων μου εἰσθε σεις. Παλλάκις θεσπίω ὅταν ἡμεῖς σὺς ἠπειλοῦμεν, σὺς ἐκολακεύομεν, σὺς ἐφοβίζομεν καὶ σὺς παρωτρύνομεν δὲν εἰδείξατε τὴν προθυμίαν διὰ προσευχὴν, ὅτε συνεκινήθητε. Ὅταν ὁμῶς μετέβητε εἰς τάφον μάρτυρος, χωρὶς κανεὶς νὰ σὺς συμβουλεύῃ, καὶ μόνον μὲ τὴν θῆαν τοῦ τάφου τῶν ἁγίων, ἀνοίξατε πολλὰς πηγὰς δακρύων ἢ καὶ ἔθερμάνθητε μὲ τὰς προσευχάς. Καὶ ὁμῶς ὁ μάρτυς κοίτεται ἄφηνος ἐν πλήρει σιγῇ. Τί εἶναι τέλος πάντων αὐτὸ πού κεντᾷ τὴν συνείδησιν καὶ κάμνει ὥστε νὰ ἀναδύσων οἱ κρουνοὶ τῶν δακρύων, ὡσὸν πηγαί; Αὐτὴ ἡ εἰκὼν τοῦ μάρτυρος εἰς τὴν φαντασίαν σας καὶ ἡ ἀνάμνησις ὄλων τῶν κατορθωμάτων του. Καθὼς ἀκριβῶς ὅλη, οἱ πτωχοὶ ὅταν ἴδωσι ἄλλους πού ἔχουν ἀξιώματα νὰ πλουτοῦν, νὰ ἔχουν ἀκολουθίαν, νὰ δέχωνται πολλὰς τιμὰς ἀπὸ τὸν βασιλεῖα, τότε ἀποκτοῦν σαφεστέρην συνείδησιν τῆς πείνης των δέσπονας τὴν εὐτυλίαν τῶν ἄλλων καὶ θρηνοῦσι δι' αὐτό. Ἐ Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡμεῖς, ὅταν φέρομεν εἰς τὸν νοῦν μας τὴν παρηγορίαν τῶν μαρτύρων, τὴν ὅποιαν ἔχουν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν ὄλων Θεοῦ καὶ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν δόξαν, καὶ ἐνθυμηθῶμεν τὰς ἰδικὰς μας ἀμαρτίας, τότε διακρίνομεν καθαρὰ τὴν ἰδικὴν μας πείναν ἀπὸ τὴν εὐτορίαν ἐκείνων καὶ πονοῦμεν καὶ

11. Τὰ ἐνθάδε καὶ ἐν ἀνεκταῖς λεγόμενα ὄντα νὰ ἀποτελέσουν τὴν προεπιπέδω τῶν σήμερον ἠπαρξάντων προσηλυτισμῶν, διὰ τὰ πληροσσοῦνται οἱ σαρβόντες πιστοὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑπερβείας των καὶ νὰ ἀποκηλείων πραγματικῶς ἄδικτην ὀφείλειαν ἐξ αὐτῶν.

θλιβόμεθα συνειδητοποιούντες πόσον ύπεροδμεν έναντι εκείνων. Και αυτό είναι που προκαλεί τὰ δάκρυα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔφησε ἐδῶ εἰς ἡμᾶς τὰ σώματά των, ὥστε, β-
ταν ἡ τύρβη ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις μας καὶ τὸ πλῆθος τῶν
δυστοκῶν φροντιδῶν ἐπικοκτίζει τὴν διάνοιάν μας, ἡ Ἰδιω-
τικαὶ ἢ δημόσιαί εἶναι αἱ μερίμναι αὐταὶ (καὶ εἶναι αὐταὶ
πολλαὶ), τότε νὰ ἀφίνωμε τὴν οἰκίαν καὶ νὰ ἐξερχόμεθα
ἀπὸ τὴν πόλιν. Καὶ ἀφοῦ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τοὺς θορύ-
θους αὐτοὺς νὰ μεταδώμεν Ἐ εἰς τάφον μάρτυρος καὶ νὰ
ἀπολαύσωμεν τὴν πνευματικὴν ἐκείνων αἴσαν, νὰ λησμο-
νήσωμεν τὴν μεγάλην ἀνεσιν, νὰ ἐντυφρώσωμεν εἰς τὴν ἡ-
συχίαν, νὰ συναναστραφώμεν τοὺς ἁγίους, νὰ παρακαλέ-
σωμεν τὸν ἀγωνοθέτην αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Ἰδικῆς μας σωτη-
ρίας, νὰ ἀνατέμνωμεν πολλὰς δεήσεις καὶ, ἀφοῦ ἀνακου-
φίσωμεν τὴν συνειδήσιν μας ἀπὸ τὸ βάρος, νὰ ἐπανέλθω-
μεν πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν μὲ πολλὴν ψυχικὴν γαλήνην.

Οἱ τάφοι τῶν μαρτύρων ἔν ἐνθαί τίποτε ἄλλο παρὰ
ἀσφαλεῖς λιμένες καὶ πηγαὶ πνευματικῶν ναμάτων, καὶ ἀ-
νεξάντητοι θησαυροὶ ἀγαθῶν, οἱ ὅποιοι οὐδέποτε παραβλά-
πτονται. Καὶ καθὼς οἱ λιμένες, ποὺ ὑποδέχονται τὰ πλοῖα
Ἐ ποὺ ἐκλυδωνίσθησαν εἰς μεγάλα κύματα, παρέχουν εἰς
αὐτὰ ἀσφάλειαν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ οἱ τάφοι τῶν
μαρτύρων, ποὺ ὑπεδέχθησαν τὰς Ἰδικὰς μας ψυχὰς ταλαι-
πωρημένας ἀπὸ τὰς δυστοκὰς μερίμνας, προσφέρουν εἰς
αὐτὰς μεγάλην ἀσφάλειαν καὶ γαλήνην. Καὶ ὅπως αἱ πη-
γαὶ τῶν ψυχρῶν ὑδάτων τυνώνουν τὰ κατακουρασμένα
καὶ καταβεβλημένα ἀπὸ τὸν πυρετὸν σώματα, τοιοῦτο-
τρόπως καὶ αὐτοὶ δροσίζουν τὰς ψυχὰς ποὺ κατακαίονται
654 Ἀ ἀπὸ τὰ ἀνάμυστα πάθη καὶ σβύνουν τελείως μόν-
ον μὲ τὴν θέαν κάθε ἄστοπον ἐπιθυμίαν, καὶ φθόνον ὑπερ-
βολικόν, καὶ θυμὸν ποὺ θράζει, καὶ β, τὶ ἄλλο παρόμοιον
πάθος ποὺ μᾶς ταρασσει. Καὶ εἶναι πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ
χρηματικῶν θησαυρῶν. Διότι οἱ θησαυροὶ τῶν χρημάτων
παρέχουν πολλὰς κινδύνους εἰς αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἐπι-
σκοποῦν καὶ, καθὼς διαίρονται εἰς πολλὰ μέρη, γίνονται μι-
κρότεροι μὲ τὴν διανομήν. Εἰς τὴν προκειμένην ὁμοίαν περι-
πτώσιν ἔν συμβαθεῖ τοιοῦτὸν τι, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη τοῦ
θησαυροῦ εἶναι ἀκίνητος καὶ ἡ διαίρεσις ἔν τὸν μειώνει,
κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς αἰσθητοὺς θησαυροὺς. Διότι ἔ-
κείνοι, καθὼς εἶπα μάλισ πρὸ ἁγίου, μὲ τὸν κατακερμα-
τισμὸν γίνονται μικρότεροι. Ἐνῶ αὐτοὶ ἐδῶ, ὅταν μοιρα-
σθῶν εἰς πολλοὺς, τότε φανερώνουν ὅσον των τὸν πλοῦ-

τον. Διότι αὐτὴ εἶναι Ἐ ἡ φῶσις τῶν πνευματικῶν πρα-
γμάτων. Αὐξάνουν μὲ τὴν διανομήν καὶ πολλαπλασιάζου-
ται μὲ τὴν διαίρεσιν. Ἐν ὑπάρχουν λιθάδια τόσον εὐχά-
ριστα, ποὺ παρέχουν εἰς τὸν θεατὴν ῥόδα καὶ ἀνθη, ὅσοι
οἱ τάφοι τῶν μαρτύρων, ποὺ παρέχουν εἰς τοὺς παρατη-
ροῦντας αὐτοὺς μίαν ἀπόλαυσιν ἀμάραντον καὶ ἀκατά-
λυτον.

Ἐς ἐγγίσωμεν λοιπὸν μὲ πίστιν τοὺς τάφους ἐκεί-
νους, ὡς θερμόνωμεν τὴν ψυχὴν μας καὶ ὡς ἀρχίσωμεν τὸν
θρήνον. Διότι ἔχομεν πράξει πολλὰς καὶ μεγάλας ἁμαρ-
τίας. Διὰ τοῦτο χρειάζομεθα ἰσχυρὰν θεραπείαν καὶ θα-
θειάν ἐξαμολόγησιν. Ἐ Ἐχυσαν οἱ ἅγιοι μάρτυρες αἷμα,
ὡς χύσουν οἱ ὀφθαλμοὶ σου δάκρυα. Τὰ δάκρυα θύονται
νὰ κατασβέσουν καὶ πυρὰν ἁμαρτημάτων. Κατεξοχίσθη-
σαν ἐκεῖνοι εἰς τὰς πλευράς, εἶδον θημίους νὰ τοὺς περι-
βάλλουν. Κάμε καὶ σὺ τὸ ἴδιον εἰς τὴν συνειδήσιν σου. Βά-
λε τὸν λογισμόν σου νὰ καθίσῃ ἀδέκαστος κριτὴς εἰς
τὸν θρόνον τῆς ψυχῆς σου, φέρε εἰς τὸ μέσον ὅλας τὰς ἁ-
μαρτίας σου, νὰ ἀρθώσης φοβεροὺς λογισμοὺς ἐναντίον
τῶν ἁμαρτιῶν σου, νὰ τιμωρήσῃς τὰς ἀναρμόστους κατα-
στάσεις τῆς ψυχῆς, ἐκ τῶν ὁποίων προήλθον αἱ ἁμαρτίαι,
καὶ νὰ τὰς συντρίψῃς μὲ μεγάλην σφοδρότητα. Ἐάν φρον-
τίσωμεν νὰ δικάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας κατ' αὐτὸν τὸν
τρόπον, τότε θὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κρι-
τήριον. Ἐ Διότι ἐκεῖνος ποὺ κρίνει τώρα τὸν ἑαυτὸν του
καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του αὐστηρὰς εὐθύνας διὰ τὸ
ἁμαρτημά του, ἔν θὰ τιμωρηθῇ εἰς τὸ μέλλον. Τὸ λέ-
γει ὁ Παῦλος, ἀκουσέ το: «Διότι ἔάν ἐκρίνωμε τὸν ἑαυ-
τὸν μας, ἔν θὰ ἐκρινόμεθα ἀπὸ τὸν Κύριον». 13 Καὶ κατη-
γορῶν ἐκείνους ποὺ μετέχουν τῶν μυστηρίων ἀναξίως, ἔ-
λεγε τὰ ἔξης: «Ὅστις τρώγει καὶ πίνει ἀναξίως, θὰ εἶναι
ἐνοχος διὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου». 14 Καὶ ἡ ἔν-
νοσι τῶν λόγων αὐτῶν εἶναι ἡ ἔξης: «Ὅπως δηλ. ἐκεῖνοι
ποὺ ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ
δοιοὶ μεταλαμβάνουν Ἐ τῶν μυστηρίων ἀναξίως, θὰ τιμο-
ρηθῶν. Καὶ ὡς μὴ κατηγορήσωμεν μερικὸν τὴν σκέψιν αὐ-
τὴν ὡς ὑπερβολικὴν. Τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἶναι τρόπον
τινὰ βασιλικὸν ἰμάτιον. Καὶ διαπρόττον τὴν ἴδιαν ὄσον
καὶ αὐτὸς ποὺ σιχίζει καὶ αὐτὸς ποὺ μολύνει μὲ ἀκαθάρ-
τους χεῖρας τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα. Διὰ τοῦτο καὶ τιμωροῦν-

13. Α Κορινθ. 11, 31
14. Α Κορινθ. 11, 29.

ται καθ' ὅμοιον τρόπον. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ὄμα τοῦ Χριστοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἐξέσχισαν μὲ τὰ καρφιά ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν, καὶ σὺ τὸ ξεσχίζεις ζῶν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μὲ ἀκάθαρτον καὶ τὴν γλώσσαν καὶ τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος καθιέρωσεν τὴν ἴδιαν τιμωρίαν ἐναντίον σου, ὅταν λέγῃ: «Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν ¹⁵ ἅς ἂ μεταξὺ σας πολλοὶ ἀδύνατοι καὶ ἀρρωστοὶ, καὶ ἀρκετοὶ κοιμῶνται». ¹⁶ Ἐπειτα, διὰ τὴν ἀποδείξει, ὅτι βοῶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν ζητοῦν ἀπὸ τὸν αὐτὸν των εὐθύνας διὰ τὰς ἁμαρτίας των γινόμενοι κριταὶ αὐτῶν διὰ τὰ παραπτώματά των, καὶ δὲν περιπίπτουν πλὴν εἰς τὰ ἴδια, αὐτοὶ θὰ δυνηθοῦν ὡς ἀποσπάσουν τὸν αὐτὸν των ἀπὸ τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἐκείνην τὴν φοδερὰν καὶ ἀναπότρεπτον, ἐπρόσθεσε τὰ ἑξῆς: «Ἐὰν ἐκρίναμεν τὸν αὐτὸν μας, δὲν θὰ ἐκρινώμεθα. Τώρα ὁμοῦ κρινόμενοι ἀπὸ τὸν Κύριον τιμωρούμεθα, διὰ τὴν μὴ καταδικασθῶμεν μὲ τὸν κόσμον».

¹⁵ Ἄς καταξοχίσωμεν λοιπὸν τὴν διάνοιάν μας μαστιγώοντες θίασὸν αὐτὴν διὰ τοὺς ἀπλήστους λογιισμούς. Ἄς ἐξαφανίσωμεν τὰς κηλίδας μὲ τὰ δάκρυα. Ὁ καρπὸς τῶν θρήνων αὐτῶν ἅς εἶναι μέγας, εἶναι μεγάλη δόθησις καὶ παρηγορία. Ὅπως λοιπὸν ἐπικρέματα μεγάλη τιμωρία διὰ τὸν γέλωτα καὶ τὰς ἀπολαύσεις, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ διαρκὴς θρήνος φέρει παρηγορίαν. «Μακάριοι», λέγει, «οἱ πενθοῦντες διότι θὰ παρηγορηθοῦν. Ἀλοῖμονον εἰς αὐτοὺς ποῦ γελῶν, διότι αὐτοὶ θὰ κλαύσονται». ¹⁷ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ἂν καὶ δὲν εἶχε εἰς τὴν συνειδήσιν του τὸ βάρος κανενὸς ἁμαρτήματος, διήρχετο ὅλον τὸν χρόνον του μὲ δάκρυα καὶ θρήνον. Ποῖος τὰ λέγει αὐτά; Ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ὁ μακάριος: «Ἐπὶ τρία ἔτη, λέγει, «νύκτα καὶ ἡμέραν δὲν ἔπαυσα μὲ δάκρυα νὰ συμβουλεύω καθένα ἀπὸ σᾶς». ¹⁸ Ἐκεῖνος ἐπὶ μίαν τριετίαν, ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἓνα μῆνα. Ἐκεῖνος νύκτας καὶ ἡμέρας, ἐκεῖνος διὰ ξένας ἁμαρτίας, ἡμεῖς τοῦλάχιστον C διὰ τὰς ἰδικὰς μας ἁμαρτίας. Ἐκεῖνος χωρὶς νὰ ἔχη κανὲν βάρος εἰς τὴν συνειδήσιν, ἡμεῖς τοῦλάχιστον διὰ τὴν δεδαρμένην συνειδήσιν μας. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν κλαίει; Διατί δὲν διδάσκει καὶ δὲν παραινεῖ μόνον, ἀλλὰ προσθέτει καὶ δάκρυα:

15. Α' Κορ. 11. 30.
16. Αδ. 31. 31-32.
17. Ματθ. 5. 1, Λουκ. 6. 25
18. Πράξ. 21. 31.

¹⁹ Ὅπως ἀκριβῶς ἓνας φιλόστοργος πατέρας, τοῦ ἔχει υἱὸν μονακριβόν, ὁ ὁποῖος ἀρρώστησε καὶ δὲν δέχεται τὰ φάρμακα τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ τὰ ἀπωθεῖ, κάβεται πλησίον του καὶ τὸν καλοπαίρνει καὶ τὸν φιλεῖ καὶ τὸν ἀγκαλιάζει καὶ μὲ τὴν ὑπερβολικὴν περιποίησιν ἐπιδιώκει νὰ τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν ἀρρωστίαν καὶ νὰ τὸν πείσῃ νὰ δεχθῆ νὰ ἀναρρωσῆ μὲ τὴν θεραπείαν τῶν φαρμάκων, τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ὁ Παῦλος. Ἐπειδὴ ἡγάπα ὅλους τοὺς πιστοὺς τῆς οἰκουμένης, ὡς υἱὸν μοναγόν, καὶ ἔδλεπεν ὅτι πολλοὶ περιέπεσαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ κατεχόντο ἀπὸ ἀνιάτους νόσους D τῆς ψυχῆς, καὶ ἐπειδὴ ἔδλεπεν ἐπίσης ὅτι δὲν ἐδέχοντο εὐκόλα τὸν ἔλεγχον, οὔτε καὶ διωρθώνοντο μὲ τὰς ἐπιπλήξεις, ἀλλὰ ἀντιδρούσαν θίασιν, τοὺς κατέκτα μὲ τὰ δάκρυα, ὥστε βλέποντες αὐτὸν νὰ θρηγῆ καὶ νὰ δδύρεται καὶ συγκινοῦμενοι ἀπὸ τὴν θέαν αὐτῆν τοῦ προσώπου του, νὰ ἀνεχθοῦν τὴν θεραπείαν καὶ ἀποβάλλοντες τὴν νόσον ὡς ἀποκαταστήσουν πάλιν τὴν υγίαν των. Διὰ τοῦτο πάντοτε κατὰ τὰς νοουθεσίας ἐδάκρυε. Ἐὰν δὲ ὁ Παῦλος δεκτικὴν τὴν φροντίδα διὰ τὰ ξένα ἁμαρτήματα, πόσην προθυμίαν πρέπει νὰ δείξωμεν ἡμεῖς διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἰδικῶν μας ἁμαρτημάτων; Πραγματικῶς, εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῆς λύπης ἐκείνου τοῦ Θεοῦ καὶ ὠφέλει σημαντικῶς. Καὶ δι' αὐτὴν ἀκριβῶς ὁμιλεῖ ὁ Ἡσαίας λέγων ἢ μᾶλλον ὁ Θεὸς διὰ τὸν Ἡσαία: «Ἐλύπησα αὐτὸν ὀλίγον διὰ τὰς ἁμαρτίας». ²⁰ Ἐ καὶ δὲν ἐπέβαλα, λέγει, τιμωρίαν ἀνταξίαν πρὸς τὰ ἁμαρτήματα. Διότι διὰ τὰς ἀγαθὰς πράξεις ὁ Θεὸς ὑπερβαίνει τὸ μέτρον μὲ τὰς ἀνταμοιβὰς του. Ἐνὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματα μας πολλὰκις ἔλεγχον ἡμᾶς ἀπὸ φιλανθρωπίαν, ἐπιφέρει τιμωρίαν μικράν ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἁμαρτήματα. Τοῦτο ἀκριβῶς ἐνόει ὅταν ἔλεγε: Ἐλύπησα αὐτὸν ὀλίγον διὰ τὰς ἁμαρτίας. Καὶ εἶδα, ὅτι ἐλύπηθη καὶ ἐπορεύθη θλιμμένος, καὶ ἐθεράπευσα τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ.

²⁰ Ἄς βλέπει λοιπὸν πῶς ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς μετανοίας εἶναι καὶ ταχίστη καὶ μεγάλη; Μολονοῦ ἐτιμώρησα αὐτὸν ὀλίγον διὰ τὰς ἁμαρτίας του, λέγει, ὅταν τὸν εἶδα κατηγῆ καὶ θλιμμένον, τοῦ ἐσυγγνώρησα καὶ αὐτὴν τὴν μικράν τιμωρίαν. Ὅστε ὁ Θεὸς εἶναι τόσο προθύμος νὰ συμφιλῶθῃ μεθ' ἡμῶν καὶ ἐπιζητεῖ μόνον μικροῦν εὐκαιρίαν. Ἄς παρέχωμεν λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν

19. Ἡσα. 57, 17.
20. Ἡσα. 49-50, 17.

νά ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγάπην του πρὸς ἡμᾶς, ἃς προσπαθώμεν νά διασώζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καθαρὸν ἀπὸ ἀμαρτίας καὶ, ἂν ποτὲ παραπέσωμεν, νά ὀρθωθῶμεν ταχέως πενθούντες, μὲ πᾶσαν εὐληκίαν διὰ τὰ παραπτώματά μας, διὰ νά ἐπιτύχωμεν τὴν χαρὰν ποὺ προσφέρει ὁ Θεός. **Β** Ἐὰν λοιπὸν ἕνας, ποὺ ἐλυπήθη καὶ ἐπορεύθη θλιμμένος, κερδίξῃ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τότε ἐκεῖνος, ποὺ προσθέτει καὶ δάκρυα καὶ τὸν καλεῖ μὲ δλον τὸ πάθος τῆς ψυχῆς του, καὶ τί δὲν θὰ ἐπιτύχη; Γνωρίζω, ὅτι ἐθερμάνθη ὁ νοῦς σας, ἀλλὰ διὰ νά μὴ καταψύξωμεν αὐτὴν τὴν θερμὴν ὅταν φύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ, ἀλλὰ νά τὴν διατηρήσωμεν μέσα μας, ἃς πράξωμεν τὸ ἔξῃ.²¹

Ὁ ἀγρὸς τῆς διανοίας σας εἶναι εὐφορος, δέχεται τὸν σπόρον καὶ δίδει ἀμέσως τὰ στάχυα, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀναβολῆς οὔτε ἀπὸ χρόνον. Φοβοῦμαι ὅμως τὸν ἰδικὸν σας ἐχθρὸν. Ἐξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἴσταται ὁ διάβολος. Διότι δὲν τολμᾷ νά εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἱερὰν αὐτῆν μάνθραν. **Γ** Διότι ὅπου ὑπάρχει τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, δὲν φαίνεται λύκος, ἀλλὰ ἴσταται ἔξω φοβούμενος τὸν ποιμένα. Ὅταν λοιπὸν ἐξέλθωμεν ἀπὸ ἐδῶ, νά μὴ σπεύσωμεν εἰς συναστροφῆς ἀκαίρους ἢ εἰς συζητήσεις ἀνωφελεῖς καὶ νά μὴ παραδοθῶμεν εἰς ἀσχολίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἔχομεν ὕ' ἀποκομιζόμεν κανένα κέρδος, ἀλλὰ καθὼς ἔχομεν πρόσφορα εἰς τὴν μήνην μας τὰ λεχθέντα, ἃς τρέξωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας καὶ καθένας ἃς καθίσῃ μὲ τὴν σύζυγον του καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ ἃς μελετᾷ μὲ σοβαρότητα ὅσα ἐλέησαν. Ἐὰν ὅμως, δὲν θέλετε νά μεταβῆτε εἰς τὴν οἰκίαν σας, ἀφοῦ συγκεντρωθῆτε μὲ τοὺς συνακροατὰς φίλους σας, συνέλθετε εἰς ἰδιαιτέρων συνεδριάσεων καὶ ἐκεῖ νά εἰσφέρῃ ὁ καθένας ὅσα ἠμπόρεσε νά συγκεντρώσῃ ἀπὸ τὴν ὀμίλιαν αὐτῆν. **Δ** καὶ νά ἐπανολάβετε διὰ δευτέραν φοράν ὀλόκληρον τὴν διδασκαλίαν, ὥστε νά μὴ συγκεντρώνωσθε ματαίως ἐδῶ. Διότι τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ εἶναι λύχνος. «Διότι ὁ λύχνος εἶναι ἐντολὴ νόμου καὶ φῶς καὶ ζωὴ καὶ ἐλεγχὸς καὶ διδασχίη».²² Καὶ αὐτὸς ποὺ ἀνάπτει τὸν λύχνον δὲν ἴσταται εἰς τὴν ἀγορὰν. ἀλλὰ σπεύδει εἰς τὴν οἰκίαν, ὥστε νά μὴ σβῆσῃ τὸ πῦρ ἀπὸ τὸ φύσημα τῶν ἀνέμων, ἀπὸ νά ἀναλώσῃ τὴν φλόγα μὲ τὴν

21. Ἔκλει τρεπτόν τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ, μετὰ τὸν ἀρτυρὸν ἐνόθου οὐρανοῦ ἐκ τῆς ἀρπάζεως τοῦ θεοῦ λόγον, ἐπαρκεταὶ ἢ θαυμαστὰ κατασκευαίς καὶ ἐν τέλει ἡ ἀδιαφορία. ἐάν δὲν λησθῇ πρόνοια διὰ τὴν συνεχῆ ἀναστροφῆσιν τῶν πατρῶν.

22. Ἠσαϊου. β. 29.

μακρόχρονον παραμονὴν του εἰς τὴν ἀγορὰν. Ἐς πράττωμεν καὶ ἡμεῖς ὁμοίως. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀναφε εἰς τὴν ψυχὴν μας τὴν ἰδικὴν του διδασκαλίαν. Ἀφοῦ ἐξέλθωμεν λοιπὸν, πλημμυρισμένοι ἀπὸ τὰ νόματα τῆς ἀκροάσεως, ἐὰν συναντήσωμεν εἰς τὸν δρόμον μας εἴτε φίλον εἴτε συγγενῆ εἴτε οἰκίον ἢ ὀποιονδήποτε ἄλλον, ἃς τὸν προσπεράσωμεν, διὰ νά μὴ ἀρχίσωμε μὲ αὐτοὺς ἐ συζητήσεις ἀνοήτους καὶ περιττὰς καὶ εἰς τὸ μεταξὺ σήσῃ τὸ πῦρ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ νά τὸ διατηρῶμεν ἀκμαῖον εἰς τὴν ψυχὴν μας, ὡς νά ἦτο αὐτὴ οἰκία, καὶ τοποθετημένον ἐπάνω εἰς ὕψηλούς λογισμούς, ὡς εἰς λυχνοστάτην τροπὸν τινά, νά καίη καὶ νά φωτίζῃ δλον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ψυχῆς μας. Καὶ πράγματι, θὰ ἦτο ἄστονον τὸ νά μὴ ἀνεχώμεθα νά δλεπώμεν ποτὲ τὴν οἰκίαν μας κατὰ τὴν νόκτα, χωρὶς λύχνου καὶ φῶς, καὶ ἐν τοῦτοις νά ἀνεχώμεθα νά δλεπώμεν τὴν ψυχὴν ἔρημον ἀπὸ διδασκαλίαν. Ἀπὸ ἐδῶ προέρχονται τὰ περισσώτερα τὸν ἀμαρτημάτων μας, διότι δὲν ἀνάπτωμεν ταχέως λύχνον εἰς τὴν ψυχὴν μας. Δι' αὐτὸ κάθε ἡμέραν ἀμαρτανόμεν.²³ Ἄ Δι' αὐτὸ ὑπάρχει μεγάλη σύγχυσις μέσα εἰς τὴν διάνοιάν μας, διότι μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λόγων, πρὶν νά διαβῶμεν τὰ πρόθερα τῆς Ἐκκλησίας, ἀμέσως τὴν ἀπορρίπτωμεν καὶ μὲ τὸν λύχνον οὐρημένον βαδίζομεν μέσα εἰς τὸ θαυὸ σκοτάδι. Ἀλλὰ, ἂν αὐτὰ ἐγίνοντο παλαιότερον, ἃς μὴ γίνωνται εἰς τὸ μέλλον, ἀλλὰ ἃς καίη διαρκῶς ὁ λύχνος εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ ἃς καλλωπίζωμεν τὴν ψυχὴν ἀντὶ τῆς οἰκίας. Διότι αὐτὴ μένει ἐδῶ, ἐνῶ ἐκείνην τὴν λαμβάνομεν μαζί μας, ὅταν ἀπερχώμεθα ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο πρέπει νά τὴν θεωρῶμεν ἄξιαν μεγαλύτερας φροντίδος. Ἐνῶ τώρα ὑπάρχουν ἱερικὸι τόσον ἐθλοῖσι, ποὺ κατακοσμοῦν τὰς οἰκίας των **Β** ἐδῶ καὶ μὲ χρυσὴν ὀροφὴν καὶ μὲ πολυτίμους λίθους χρωματιστούς, μὲ πολύχρωμους ζωγραφικούς πίνακας, μὲ πολυτελεῖς κίονας καὶ μὲ κάθε τι ἄλλο. Καὶ τὴν ψυχὴν των τὴν παραμελοῦν καὶ τὴν ἀφίσουν νά εἶναι εἰς κατὰστασιν χειροτέραν ἀπὸ ἐγκαταλειμμένον παιδοχείον, γεμάτην ἀπὸ δόρυβρον, καπνῶν, ἀπὸ μεγάλην δυσωδίαν καὶ ἀπερίγρηπτον ἔρημίαν. Καὶ αἰτία δλων αὐτῶν εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι δὲν καίει συνεχῶς μέσα μας ὁ λύχνος τῆς διδασκαλίας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀμελοῦν αὐτὰ τὰ ὅποια εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἐπιδιδοῦνται μὲ μεγάλην προθυμίαν εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶναι ἀνάξια λόγου. Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι μόνον διὰ τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς. Διότι καὶ ἐκεῖνοι πολλὰς φορές, ἐνῶ κο-

σμοῦν κατὰ τὸ δυνατόν τὴν οἰκίαν των, παραμελοῦν τελειως τὴν ψυχὴν των. Δι' αὐτὸ μὲ τὴν διδασκαλίαν μου ὁ ἀπειθῦνομαι πρὸς ἀμφοτέρους καὶ τοὺς προτρέπω καὶ τοὺς συμβουλεύω νὰ ἀποδίδουν μικρὰν σημασίαν εἰς τὰ πράγματα τοῦ παρόντος βίου καὶ νὰ ἐξαντλοῦν ὅλον των τὸ ἐνδιαφέρον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, ποῦ εἶναι τὰ ἀναγκαῖα.

Ὁ πτωχὸς ὡς δάπτῃ τὴν χήραν,²⁰ ἢ ὅποια κατέβαλε τοὺς δύο δόλοὺς καὶ νὰ μὴ νομίζῃ ὅτι ἡ πενία εἶναι ἐμπόδιον διὰ πράξεις ἐλεημοσύνης καὶ φιλανθρωπίας. Ὁ πλούσιος ὡς σκέπτεται τὸν ἴωθ καὶ, ὅπως ἐκεῖνος εἶχε τὰ ὑπάρχοντά του ὅλα ὄχι διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς πτωχοὺς, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ αὐτὸς ὡς πράττῃ. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὑπέμεινε μὲ γενναϊότητα τὴν ἀπίσταν αὐτῶν, ἐπειδὴ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν πειρασμὸν τοῦ διαδόλου, εἶχε προεκτιμασθῆ διὰ τὴν ἀπόλειπν των. **¶** Καὶ σὺ λοιπὸν νὰ καταφρονῆς τὰ χρήματα, ὅταν τὰ ἔχῃς, ὥστε νὰ μὴ πονέῃς καὶ ἂν ποτε τὰ χάσῃς. Νὰ ἐξοδεύῃς, ὅταν ἔχῃς, τὰ χρήματά σου δι' ἐπιφελεῖς σκοποὺς, ὥστε ὅταν τὰ στερηθῆς, νὰ ἔχῃς διπλοῦν κέρδος, καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν σου δηλ., ἢ ὅποια σοῦ ἐπιφυλάσσειται ἐκ τῆς ἀρίστης δαπάνης, καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν ποῦ ἀπέκτησας ἀπὸ τὴν περιφρόνησιν τῶν χρημάτων, ἢ ὅποια σοῦ εἶναι χρήσιμος διὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐλλείψεως τῶν χρημάτων. Ἄλλως τε διὰ τοῦτο ὀνομάζονται χρήματα, διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιώμεν ὅπου πρέπει καὶ ὄχι νὰ τὰ χώνωμεν εἰς τὴν γῆν. Καὶ κτήματα²¹ λέγονται ἐπίσης διὰ νὰ τὰ ἔχωμεν ἡμεῖς εἰς τὴν καταγῆν μας καὶ ὄχι νὰ γινώμεθα ἡμεῖς κτήματα αὐτῶν. **¶** Εἶσαι κύριος πολλῶν χρημάτων: Μὴ γίνεσαι λοιπὸν δοῦλος αὐτῶν, τῶν ὁποίων σὲ ἔκαμε κύριον ὁ Θεός. Καὶ δὲν γίνεσαι δοῦλος, ὅταν τὰ ἐξοδεύῃς ἐκεῖ ποῦ πρέπει καὶ ὄχι ὅταν τὰ παραχώνῃς. Τίποτε δὲν ἐξανεμίζεται τόσο ἐυκόλως ὅσον ὁ πλούσιος. Τίποτε δὲν μεταβάλλεται τόσο ἐυκόλως, ὅσον ἡ εὐπορία. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ κατοχὴ αὐτοῦ εἶναι ἀδεσθαία καὶ πολλὰς φορὰς πετᾷ μέσα ἀπὸ τὰ χεῖρα μας ταχύτερον καὶ ἀπὸ πτηνὸν καὶ διαφεύγει ἀδικώτερον καὶ ἀπὸ δραπέτην, δι' αὐτὸ καθ' ὃν χρόνον εἴμεθα κύριοι αὐτοῦ, **458** **A** νὰ τὸν χρησιμοποιώμεν δεδόντως, ὥστε, ἀπὸ

²⁰ Ἠβρ. Λουκ. 11 ἡ.

²¹ Ἠβραϊστικὸν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔμελλεν εἶναι ἀπὸ τὸ ὄνομα κτήμα καὶ προσηγορῆς καὶ ἔμελλεν εἶναι δοῦλος ὄνομα καὶ ἔμελλεν εἶναι κτήμα διδάγματα.

τὰ ἀδέσθαια χρήματα ἐξασφαλίζοντες σταθερὰ ἀγαθὰ, νὰ κληρονομήσωμεν τὸν θησαυρὸν ὃ ὁποῖος μᾶς ἐπιφυλάσσεται εἰς τοὺς αἰῶνοὺς. Πρῶγμα τὸ ὅποῖον εὐχομαι νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου ὡς δοξάζωμεν τὸν Πατέρα μαζί καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐκφρασιν θαυμασμοῦ πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ καὶ ἔπαινον τῆς ἀντιδράσεώς του ἀποτελεῖ ἡ ὁμιλία αὕτη. Βέβαια, δὲν ἔχομεν ἐδῶ ἀναφορὰν εἰς κάθε ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ ἡ ὁμιλία ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὸ ἐπεισόδιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐξήτησεν ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ τὴν θυσιάζει τὸν υἱόν του Ἰσαάκ.

Ἐντεῦθεν ὁ Χρυσόστομος εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξάρη τὴν πίστιν του καὶ τὴν δλοκληρωτικὴν του ἀφοσίωσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός διὸ ὁ Ἀβραάμ, μαλονότι γέρον, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ πρὸς ἀγνωστοῦ κατεύθυνσιν, οὔτε ἀπέφυγε τὴν προσφορὰν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ του. Ἡ ἐκ τοῦ παρρηχημένου τῆς ἡλικίας του πηγάζουσα ἀδυναμία κατενικήθη ἀπὸ τὴν θερμὴν του πίστιν, ἡ ὁποία ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὑποσκελίσῃ τὴν φυσικὴν τάξιν καὶ τὸν συνήθη ρυθμὸν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ ὀδηγῇ εἰς τὴν πραγματοποιήσιν θαυμαστῶν γεγονότων. Ἔτσι, ὁ Ἀβραάμ δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ τῆς ἀναλήψεως ἔργων, τὰ ὁποῖα μόνον νεοὶ ἀνθρώποι θὰ ἀνελάμβανον, οὔτε πάλιν ἀδυνατεῖ νὰ καταπνίξῃ τὴν πατρικὴν του φιλοστοργίαν, προκειμένου νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν θεῖαν ἐντολήν.

Τὰ συμβάντα αὐτὰ ὄντησαν τύποι τῶν μελλόντων νὰ ἐπακολουθήσουν καὶ ἔλαβον χώραν διὰ νὰ προειδεῖσαν τοὺς Ἰουδαίους, ὥστε νὰ ἀποδεχθοῦν εὐκολώτερα τὴν ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψιν.

ΛΟΓΟΣ ΣΤ'

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΑΒΡΑΑΜ

⁷⁶¹ Α Εἶδατε λευκὴν κεφαλὴν γεμάτην σφρίγγος καὶ γῆρας ἀκμαῖον; Εἶδατε γενναῖον ἀθλητὴν ὁ ὁποῖος ἠγωνιάσθη μὲ τὴν φύσιν καὶ μὲ τὸ πατρικὸν φίλτρον; Εἶδατε ἄνδρα εἰς τὸ ἔσχατον γῆρας νὰ εἶναι σπερύτερος ἀπὸ τὸν ἀδάμαντα; Ἦσαν βεβαίως ἐξηγνημένοιαι αἱ σωματικαὶ του δυνάμεις, ἐνεπυρώθη ὁμοῦς ἡ δύναμις τῆς πίστεως. Ταῦτα πράγματι εἶναι τὰ κατορθώματα τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ ἀτομία τοῦ σώματος οὐδόλως παραδίδασκε τὴν προθυμίαν τῆς πίστεως. Διότι εἶναι κόσμημα τῆς Ἐκκλησίας τὸ σφρικνωμένον γῆρας καὶ ἡ ἀναπτρωμένη πίστις καὶ δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἡ Ἐκκλησία χαίρει περισσώτερον. Διότι ὁ γέρον εἶναι ἀχρηστος διὰ τὰς ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐργασίας, δι' οὐδεμίαν δὲν εἶναι κατάλληλος, ἀλλὰ παντοῦ θεωρεῖται ἀξίος συγγνώμης, ἐφ' ὅσον ἐξ αἰτίας τῆς σωματικῆς του ἀδυναμίας δὲν δύναται νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν μέσων τῆς ζωῆς.

Παραβέλιματος χάριν, Β δὲν δύναται ὁ γέρον νὰ μετᾶσῃ εἰς πολεμικὴν ἐπιχείρησιν, οὔτε νὰ ἱππεύσῃ, οὔτε νὰ χειρισθῇ τὸ δόρυ, οὔτε νὰ κινήσῃ τὴν ἀσπίδα, οὔτε νὰ ὑποφέρῃ τὸν καύσωνα τοῦ ἡλίου, οὔτε νὰ ἀνθέξῃ εἰς μεγάλην ὀδοπορίαν, οὔτε νὰ ὑπομείνῃ τὴν φοδερὰν δοκιμασίαν τῆς πείνης, οὔτε τοὺς πολλοὺς καὶ δυνατοὺς θορύβους. Ἀλλὰ κάθεται εἰς ἡσυχον μέρος, ἔχων ὡς συνήγορον τὸ γῆρας.

Τοῦτο δύναται νὰ τὸ παρατηρήσῃ κανεὶς καὶ εἰς τὰ πλοῖα. Δὲν δύναται ὁ γέρον νὰ καθῆσθαι εἰς τὸ τιμόνι, οὔτε νὰ διασχίσῃ πελάγη, οὔτε νὰ κωπηλατήσῃ, οὔτε νὰ σηκώσῃ τὸ πανί, οὔτε νὰ ἀντισταθῇ εἰς ἐναντίους ἀνέμους, οὔτε νὰ ὑπομείνῃ τὴν ἐρμύτητα τοῦ ψύχους. Οὔτε ἄλλο παρόμοιον δύναται νὰ πράξῃ, ἀλλὰ κάθεται εἰς τὸ πλοῖον συγχωρούμενος ἐξ αἰτίας τῆς ἡλικίας του.

Γ Τοῦτο δύναται νὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς καὶ εἰς τοὺς γεωρ-

1. Ἦσεν τὴν ἀπόφασίν του νὰ θυσιάσῃ τὸν Ἰσαάκ

γούς. Δὲν δύναται δηλ. ὁ γέρον οὔτε ἄροτρον νὰ σύρη, οὔτε σάλακα νὰ διανοίξῃ, οὔτε ἵπποδαμαστὴς νὰ γίνῃ, οὔτε νὰ ὑπαμείνῃ τὴν δύναμιν ἰσχυρῶν βοῶν, οὔτε τὴν ἔφοδον τοῦ καινῶνος, οὔτε τὴν δοκιμασίαν τῆς υπερβολικῆς θερμότητος, οὔτε τὸ βάρος τῆς ἀξίτης, οὔτε ἄλλο τίποτε ἐξ αὐτῶν ποῦ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἄλλὰ κάθεται εἰς τὴν οἰκίαν του ἔχων ὡς οὐνήγορον τὸ γῆρας.¹

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁμοίως, τὰ πράγματα δὲν συμβαίνουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἄλλὰ αἱ ἐνάρετοι ἄνθρωποι, ὅταν γηράσουν, τότε γίνονται περισσώτερον χρήσιμοι. Διότι δὲν ἀπαιτεῖται δύναμις τοῦ σώματος, ἀλλὰ δύναμις τῆς πίστewς. Ὡς τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἀβραάμ, μὲ ἐξητητημένην τὴν σωματικὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὲ ἀκμάζουσαν τὴν δύναμιν τῆς πίστewς. Ἦτο γέρον, ἀλλὰ εἰς τὸ θαθὺ γῆρας ἐπολέμει ἐναντίον τῆς φύσεως καὶ ἔστησε μεγάλα τρόπαια νίκης. Ἦτο γέρον, ἀλλὰ ἦτο δυνατώτερος ἀπὸ τὸν σίδηρον καὶ στερεώτερος ἀπὸ τὸν ἀδάμαντα. Καὶ ὅταν ἦταν νέος, δὲν κατώρθωσε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ὅτε ὁμοίως παρήλθεν ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς, τότε ἔστησε τὸ τρίποιον τῆς νίκης. Εὐρίσκειτο εἰς θαθὺ γῆρας, ἀλλὰ τὸ γῆρας δὲν ἐστάθη ἐμπόδιον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐγνωρίζε τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν του καὶ τοῦ λέγει: Ἐ «Νὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τὴν χώρα σου καὶ ἀπὸ τοῦς συγγενεῖς σου καὶ ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν καὶ μεταθῆς εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποῖαν θὰ σοῦ δείξω». Ὁ Ἀβραάμ ὑπήκουσεν εἰς τὸν λόγον, ἂν καὶ ἦτο πολὺ γέρον² καὶ ἀδύνατος εἰς τὸ σῶμα, ⁷⁴² Ἄ καὶ δὲν εἶπε μέσα του: Πρὸς τὰ ποῦ νὰ ἀναχωρήσω ἐνὸς εὐρίσκουμαι εἰς τὸ θαθὺ γῆρας; Ν' ἀφήσω τὴν πατρικὴν μου οἰκίαν καὶ τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποῖαν ἐγεννήθην; Ἐδὼ ὅπου ἔχω μεγάλην περιουσίαν καὶ δόξαν γονέων; Ὅπου ἔχω πλοῦσια κτήματα καὶ πολλοὺς καλοὺς φίλους; Ἐλυπέτο θεσπῶς πρὸς τὸ παρὸν, ἀλλὰ δὲν παρήκουσε. Ὡς φίλος τοῦ τάτου του ἔλυπέτο πολὺ νὰ τὸν εγκαταλείψῃ, ὡς φιλόθεος ὁμοίως ἐδέχετο τὴν προσαγῆν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπήκουεν. Καὶ τὸ ἀδεῖσθαι εἶναι, ὅτι οὔτε κἂν τοῦ εἶπεν ὁ Θεός εἰς ποῖον τόπον νὰ μεταθῆ, ἀλλὰ ἀφίμων ἀπροσδιόριστον τὸν

2. Γεν. 19. 1.

3. Ἀπὸ τῆς ἰσταν τῆς ζωῆς ὁ ἱερεὺς Παύλος εὐχαριστοῦται τὰς πνευματικὰς ἀκτινάς, ὅτε νὰ γίνονται πλέον ἀληγεῖς καὶ κατανοηταί.

4. Ὡς γέροντος, ὁ Ἀβραάμ ἦταν ἐθουμώτερος ἐνὸς ἔταν ἀετιμώτερον ἀπὸ τῆς λαοῦν κατ' ἐννοίαν τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἐδέχασα νὰ ἀρχίσω νέον προσπαθῆν εἰς τὴν ηλικίαν ποῦ ἡ ζωὴ διὰ τοὺς κοινούς ἀνθρώπους τελειώνει.

τόπον καὶ τὸ νομὰ του, ἐδοκίμασε τὴν ψυχικὴν του διάθεσιν ἐναντι τῆς ἀταλῆς. Διότι, ἐὰν τοῦ ἔλεγεν ὅτι πρόκειται νὰ μεταθῆ εἰς χώραν εἰς τὴν ὁποῖαν ρεῖ γάλα καὶ μέλι, τότε θὰ ἀπεδεικνύετο, ὅτι ὁ Ἀβραάμ κατὰ βάθος δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἄπλως ἐπροτίμισε μίαν καλύτεραν γῆν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του. Ἐξῆλθε λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ πηγαίνει, ὅ ἔιδες γῆρας ποῦ σημνύεται διὰ λαμπρὰ ἔργα; Τοιοῦτα εἶναι, καθὼς προείπα, τὰ ἰδικὰ μας πράγματα. Δὲν τὰ κατασάλλει ἡ ἀδυναμία τοῦ γῆρατος οὔτε ὁ χρόνος τὸ μαραίνει, διότι τὸ γῆρας δὲν εἶναι εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ εἰς τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο μένου ἀγέραστα.

Ἐξῆλθε λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ χωρὶς νὰ λάθῃ τίποτε μαζὶ του, κατοικῶν ἀκόμη εἰς σκηνάς. Καὶ δὲν ἐφάνη ἄπιστος, οὔτε ἐταράχθη ἀπὸ ἀγωνίαν. Διότι εἶχε ὡς ἀξίπιστον ἐνέχυρον τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, ποῦ τὸν ἐκάλεσε. Ἦτο δὲ αὐτὸς στείρας καὶ δὲν ἐτεκνοῦσε, καθὼς καὶ ἡ οὐζυγὸς του Σάρρα. Καὶ ἀπέκτησε κατόπιν ὀποσχέσεως τοῦ Θεοῦ υἱόν, τὸν Ἰσαάκ. Ὅταν ἡ φύσις ἀπέκλεισε τὴν τεκνοποιήσιν, τότε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ποῦ ἔκανε τὴν δωρεάν. Καὶ ἔλαθεν ὁ Ἀβραάμ ἀξίαν ἀνταμοιβῆν διὰ τὴν ὑπακοὴν του, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ. Ἐ Διότι ἐὰν τὸ ἐγνωρίζε δὲν θὰ ὑπῆρχε τίποτε τὸ ἀξίπιστον ποῦ θὰ εἶχε κάνει καὶ διὰ τὸ μῆθος, ὅτι δὲν ὑπῆκουσε διὰ τοῦτο, σημείωσε ὅτι δὲν παρήκουσε καὶ ὅταν διετάχθη νὰ τὸν θυσιάσῃ, ἀλλὰ κατανικῶς τὴν φύσιν καὶ ἀσπάσεται τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καταπατεῖ τὰ ἴδια αὐτοῦ σπλάγγνα; ἀλλὰ δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Θεόν, ποῦ τὸν ἐκάλεσεν.

Τὶ εἶπε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός; «Ἀβραάμ, Ἀβραάμ». Καὶ αὐτὸς ἀπήντησε: «Ἰθαῦ ἐγὼ». Καὶ τοῦ εἶπεν ὁ Θεός: «Λάβε τὸν ἀγαπητὸν υἱόν σου, τὸν Ἰσαάκ, τὸν ὁποῖον ἠγάπησες καὶ νὰ τὸν προσφέρῃς ὀλοκαύτωμα ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ βρη ποῦ θὰ σοῦ εἴπω». Ἐ Καὶ δὲν ἐφανερώσεν εἰς αὐτὸν οὔτε τὸ ὄρος, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀοσιότητα αὐτῆν τὸν ἐβύθισεν εἰς μεγαλυτέραν θλίψιν. Ἄλλ' ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐθουρῶσεν τὸν Ἀβραάμ. Ἦ καλύτερον τὸν ἐθουρῶσεν. Διότι ὑπέφερεν ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν ἐσῶρετο εἰς τὴν ἀσασίαν. Ἐκλυδιωνίζετο ὡς πατήρ, ἀλλὰ δὲν καταποντίζετο. Διότι ἠγάπα τὸν Θεόν. Τὰ σπλάγγνα του ἐφαλογίζοντο, ἀλλὰ ἐνίκα ἡ πίστις. Καὶ μὴ εἶπες, ὅτι δὲν ὑπέφερε καθόλου ὁ Ἀβραάμ. Σκέψου κατὰ ποῖον τρόπον

6. Γεν. 22. 2.

που επιτροπείται συνταρασσόμενος από τό πατρικόν φιλήτρων του και πρόσεξε τήν φιλοσοφίαν του. Δέν αποκαλύπτει τίποτε ούτε εις τήν Σάρραν. Ε Διότι έφοβείτο μήπως έμποδίση τήν επίτελειαν του μυστηρίου. Διότι έάν τής τό έλεγεν, ήτο φυσικόν να τόν αποστομώση και να του εψη: «Πώς πηγαίνεις τόν υιόν σου, τόν οποίον απέκτησα παρ' έλπίδα, τόν οποίον έδέχθην συμφώνως προς τήν έπαγγελίαν, τόν οποίον έλαβον άντι τής φιλοξενίας, τόν οποίον μου έχάρισεν ο Θεός εις βαθύ γήρας; Πού τόν πηγαίνεις; Πού μου τόν παίρνεις; Ουδείς έφανέρωθη εις σέ. Διότι πώς ήτο δυνατόν να φανερωθή εις σέ ο Θεός και να οου ζητήση τόν υιόν, τόν οποίον μου έχάρισε παρ' έλπίδα; 743 Α Αύτός τόν έχάρισεν, ο Ιδιος τόν παίρνει όπισω; Έάν τόν έχάρισε διά να τόν πάρη όπισω, ήτο προτιμότερον να μη τόν ειχε χάρισει. Διότι δέν είναι τόσοσ πόνος να μη ειχης, εσος είναι να λάθης και να χάσης. Σκέψου τήν Σάρραν φλογιζομένη και πυρπολουμένη και συγκλονιζομένη από τήν φύσιν της, τήν μήτραν της να διαστρέφεται και τα σπλάγχνα της να μεταβάλλωνται. Διότι αι γυναίκες εις αυτού του εβους τά πράγματα συγκινούνται ευκόλως. Και εσον περισσότερον τρυφερά και συναισθηματική ήτο, τόσοσ περισσότερον θα παρετειέτο ή φιλονικία προς τόν 'Αβραάμ, και θα ήμπαδίζετο ή θυσία και θα έμιστοιότο τό μυστήριον. Ξί δέν θα έκαμνει ή Σάρρα διά να αποσπάση τόν υιόν της; Β Διότι δέν ήβόυατο να όπομείνη αυτό που έγινετο, να φουεθη δηλ. ο υιός της, τόν οποίον απέκτησε παρ' έλπίδα, αυτός, ο οποίος έδωρήθη εις αυτήν κατά τό γήρας, να όδηγηθη εις τήν σφαγήν, και αι Ιδαι αι χείρες του πατρός να διαπράξουν παιδοκτονίαν. Δέν θα τα ήνείχετο αυτά ή Σάρρα, αλλά θα έδημιούργει σκληράν φιλονικίαν με τόν 'Αβραάμ, και μετά τήν φιλονικίαν κατ' ανάγκην κάποια ένεδρα θα ήκολούθει, και αφού ήκολούθει ένεδρα, τό μυστήριον θα έμποδίζετο.

Δέν ώμίλησε λοιπόν ο 'Αβραάμ εις τήν γυναίκα του διά να μη δημιουργηθη φιλονικία, και συνεπειά της φιλονικίας τό πράγμα προχωρήση εις διαμάχην και συνεπειά της διαμάχης φθάσουν εις διάστασιν διά τόν υιόν και δραδύνη C ή έπαγγελία και διά να μη, αφού δραδύνη ή έπαγγελία, τό πράγμα καταλήξη εις ένεδραν και τό μυστήριον μείνη άπραγματοποιήτου.

Ο φιλόσοφος όμως 'Αβραάμ, ο άθλητής, ο οποίος ήγωνίζετο και με τήν φύσιν και έπυγμαχει με τα σπλάγχνα του και ώπλίζετο έναντίου της φύσεως, δέν παρήκουσεν,

δλλά ύποχωρών έμπρός εις τήν έπιταγήν του Θεού, ήκουσε τό μήνυμά του και έλαβεν άμέσως τόν υιόν του. Εόχαιριστως άσχολούμαι με τούς λόγους αυτούς: «Λάβε τόν υιόν σου τόν άναπητόν, τόν οποίον ήγάπησες, τόν 'Ισαάκ, και πρόσφερε τον όλοκαύτωμα προς έμέ, επάνω εις ένα από τα βρη που θα σου είπω.»⁶ Και έλαβεν ο 'Αβραάμ τόν 'Ισαάκ και τήν θύον και τούς δύο δούλους και άνεχώρησεν. Έπειτα όταν έφθασαν εις ένα μέρος, λέγει εις τούς δούλους: D «Καθίσατε σεις έδω, έγω δε και τό παιδάριον θα μεταδόμεν έως εκεί και, αφού προσκυνήσωμεν, θα επανέλθωμεν πάλιν προς σάς.»⁷ Έν άγνοία του ο 'Αβραάμ επροφήτευσε με τήν βοήθειαν τής θείας χάριτος. Άναβαίνεις να σφαγιάσης τόν υιόν σου και λέγεις «θα έπιστρέψωμεν.» Εις τήν προσπάθειά του ν' άποκρούη τήν αλήθειαν από τούς δούλους, καθίσταται προφήτης. Και έβασε τα ζύλα επάνω εις τούς ώμους του 'Ισαάκ και, αφού έλαβε μαζί του πύρ και μάχαιρον, ανέθη επάνω εις τό όρος. Και τί λέγει ο 'Ισαάκ προς τόν πατέρα του; «Πάτερ». Και εκείνος: «Τι είναι, τέκνον μου;» Και έρωτά ο 'Ισαάκ: «'Ιβου βλέπω τό πύρ και τα ζύλα. Πού είναι τό πρόβατον διά τήν θυσίαν;» Και ο 'Αβραάμ λέγει προς αυτόν: «Ο Θεός θα φροντίση διά τό πρόβατον τής θυσίας, τέκνον μου.»⁸ Ε 'Ιβου λοιπόν και δευτέρα προφητεία. Δέν δύναμαι ούτε τούς λόγους να παραλείψω ούτε τα γεγονότα να παραδράμω. Άναλογίσου τά όνόματα τά όποια επρόκειτο άμέσως να χάσουν τήν πραγματικήν έννοιάν των. Αύτην τήν στιγμήν ο 'Ισαάκ προσφωνεί τόν 'Αβραάμ πατέρα και ο 'Αβραάμ τόν 'Ισαάκ υιόν, και τά όνόματα ίσχυον προς στιγμήν, διότι επρόκειτο άμέσως να άπογυμνωθούν από τήν ούσαν των. Σκέψου τί όπέφευε ο 'Αβραάμ προσφωνόμενος από τόν 'Ισαάκ, τόν οποίον επρόκειτο να σφάξη, «πάτερ». 744 Α Πώς δέν εκόπησαν τό γονάτά του; Πώς δέν συνετριβησαν τά μέλη του; Πώς δέν παρεφρόνησεν, όταν ήκουσε ταύτα από τόν υιόν του τόν 'Ισαάκ. Όμως τόν προσέφερε, και έβασε τόν 'Ισαάκ και έλαβε με τήν δεξιάν χείρα τήν μάχαιρον, διά να σφάξη τόν υιόν του. Ω, άλλοιμονον εις τήν δεξιάν εκείνην, ή όποια ώπλισθη κατά του υιού. Δέν δύναμαι να περιγράψω με λόγους αυτά που επηκολούθησαν. Πώς δέν άναρκώθη ή χείρ; Πώς δέν έπεσε τό εφόσ από τήν χείρα;

6. Γεν. 22, 9

7. Γεν. 22, 11.

8. Γεν. 22, 7-8.

Πῶς δὲν διελόθη ὄλος καὶ δὲν συνετριβή: Πῶς ἄντεξε καὶ σταθῆ καὶ νὰ ἴδῃ τὸν Ἰσαὰκ δεμένον; Πῶς δὲν ἔμεινε αἰφνιδίως νεκρός; Πῶς τὸν συνεκράτησαν τὰ νεύρα; Πῶς ἡ ψυχὴ ἔμεινε εἰς τὴν θέσιν της;⁹ Δὲν δύναμαι νὰ εἰρωλέξω νὰ περιγράψω αὐτὸ πού ἐγένετο.

Β Ὅσοι εἰσθε πατέρες ἢ μητέρες, ἔλθετε πλησίον μου, ἀπλώσατε τὴν χεῖρα, βοηθήσατε τὸν λόγον μου. Διότι μὲ ἐγκαταλείπουν αἱ δυνάμεις ἐμπρὸς εἰς αὐτὴν τὴν πραγματικότητα. Συγχωρήσατέ με, ἀλλὰ παρακαλῶ νὰ μὲ βοηθήσατε σεις. Ἐχει κανεὶς πολλάκις πέντε ἢ καὶ ἕξ υἱούς καὶ θυγατέρας. Καὶ ὅταν ἀρρωστήσῃ ἓνας ἀπὸ αὐτούς, ὁ πατήρ περιφέρεται διαρκῶς εἰς τὴν κλινὴν του καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ παιδός, ἀγκαλιάζει τὰς χεῖρας, θεωρεῖ τὴν ἡμέραν ὡς καὶ τὸ φῶς τὸ θεωρεῖ σκότος, ὅχι διότι μεταβάλλει τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διότι ἀπὸ τὴν μεγάλην του εὐχαριστεῖται καθόλου ἀπὸ αὐτά. Κλίνει μαλακὰ στρώνονται, ἱατροὶ παρακάθηται, πολλοὶ ὑπηρετοὶ περιποιοῦνται τὸν ασθενῆ, ὁ πατήρ λειώνει δολοκλήρος. Ἐ καὶ ἂν ἔχη ἀφθονα χρήματα, τοῦ εἶναι ἀδιάφορα, καὶ ἂν ἔχη ἀπείρους φροντίδας, τὰς ἀποδιώκει ὅλας, διότι δὲν δύναται νὰ ἀνακτήσῃ τὴν νηφαλιότητά του, καθὼς εἶναι μεθυμένος ἀπὸ τὴν λύπην. Καὶ ὅλα γύρω του εἶναι ἀνίκανα νὰ τὸν ἐγκαρδιώσῃ.

Ὁμοίως καὶ ἡ μήτηρ περιέρχεται ὀδυρομένη, πυρπολουμένη καὶ φλογισμένη ὅλη καὶ ἀναζητεῖ δύναμιν διὰ νὰ συμμερισθῇ τὸν πόνον. Ἡ μάλλον διὰ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ ὄλον τὸν πόνον, ὥστε ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀρρώστιαν τὸ τέκνον τῶν πού ὑποφέρει. Δὲν ἔχει δι' αὐτὴν κανένα νόημα ἢ παρούσα ζωὴ, οὔτε ἡ μέλλουσα, ἀλλὰ πολυμιώτερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ θεωρεῖ τὴν δυνατότητα ν' ἀναλάβῃ αὐτὴ ὅλην τὴν ἀρρώστιαν τοῦ τέκνου της.

Δὲν εὐρίσκω λόγους διὰ νὰ περιγράψω αὐτὸ τὸ πάθος. Φαντάσσομαι λοιπὸν καὶ τὸν Ἀβραάμ νὰ διέρχεται τὴν αὐτὴν δοκιμασίαν, ἢ ἄλλα ταυτοχρόνως νὰ φιλοσοφῇ καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ. Ὑπέτασσε τὴν φύσιν καὶ ἐν τούτοις ἡ ἐντολὴ τῶν σπλάγγων ἐγένετο ἰσχυροτέρα. Ὑπέφερε, δεθαίως, ἅλ' αὐτά, καθὼς εἶπα, ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἐφιλοσόφει ὡς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἦτο συ-

9. Ἰαθὴς ἀνεπίσης τὴς ἀνθρώπινης φύσεως ὁ Χριστός· τινος μετέστηται εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀβραάμ καὶ προσκαθεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὰ συνεκρήματα τοῦ τὸν κατατείναν, τὴν στήθην τοῦ πρόκειται νὰ γίνῃ σπανάκι τοῦ παιδὸς ἰσως.

νατὸν νὰ ἴδῃ τὸν Ἰσαὰκ μάρτυρα ζωντανῶν καὶ ὅχι ζωντανῶν, νεκρῶν καὶ ὅχι νεκρῶν. Διότι ὅσον κατὰ τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς ἦτο νεκρός, ἄλλο τόσον ἀπὸ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο. Διότι ἦτο τύπος καὶ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐχρησίμωσεν ὁ τύπος διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ ἀλήθεια. Ἐπειτα δένεται ὁ Ἰσαὰκ καὶ δὲν σφαγιάζεται. Ἐ διότι ἦλθεν ἐκ τῶν ἄνω φωνῆ γεμάτῃ εὐσπλαγχνίαν καὶ φιλοφροσύνην καὶ σταματᾷ τὸν πατριάρχην, ὁ ὁποῖος ἦτο ἔτοιμος νὰ σφάξῃ. Καὶ λέγει: «Ἀβραάμ, Ἀβραάμ μὴ θέσης τὴν χεῖρα σου ἐπάνω εἰς τὸ παιδάριον;»¹⁰ Διότι ὅχι «εἰς τὸν παῖδα», ἀλλὰ «εἰς τὸ παιδάριον». Διότι μὴ μὴν τὸ πρᾶγμα μὲ τὸ ὑπακομιστικόν: Διότι ἦτο ἄνθρωπος (ὁ Ἰσαὰκ). Καὶ ἐχρειάζετο Υἱός, ὅχι παιδάριον. Ὅχι βούλος, ἀλλὰ Υἱός ἀληθινός, μονογενής,¹¹ ἃ ἀπεσταλμένος πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Πατέρα. «Μὴ θέσης τὴν χεῖρά σου ἐπάνω εἰς τὸ παιδάριον». Ἀπεδέχθης εὐχαριστίως τὸν τύπον, βέβου τῶρα τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ ὁ Ἀβραάμ προφητεύει μὲν παραπλανῶν τοὺς βούλους. Βλέπει δὲ, ὅτι αὐτὰ πού εἶπε ἐπαληθεύουν. Τί εἶπε δηλαδῆ; «Καθῆσατε ἐδῶ μὲ τὴν θύον. Ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον θὰ ἀνέλθωμεν ἕως ἐκεῖ καὶ ἀπᾶσ προσκυνήσωμεν, θὰ ἐπιστρέψωμεν πλησίον σας.»¹² Καὶ τὰ εἶπε αὐτά. Ἐνῶ ἐσκέπτετο ἄλλα. Τὰ πράγματα ὁμοῦ τελικῶς κατέληξαν ὅπως εἶπε καὶ ὅχι ὅπως ἐσκέπτετο. Ἄφηνε δὲ ὅπως τοὺς βούλους, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ἀνισταθῇ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Μὴ νομίσουν δηλαδῆ οἱ βούλοι, ὅτι ὁ γέρον καταλήφθη ἀπὸ κάποιαν γεροντικὴν παράκρουσιν καὶ ἀνακάψουν τὴν ὀρμὴν του πρὸς τὴν θυσίαν λέγοντες: Β Κύριε, τί κάμνεις; Θυσιάσεις τὸν ἐξ ἐπαγγελίας υἱόν σου, τὸν ἀγαπητόν, τὸν δωρηθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸν γηροκόμον σου, τὸν κληρονόμον σου, τὸν διάδοχόν σου, τὸν υἱόν τῆς Σάρρας; Σκέψου τί κάμνεις, ἀνακοίνωσέ το εἰς τὴν σύζυγόν σου, ἢ ὅποια μετὰ σοῦ τὸν ἐγέννησε καὶ ὑπέμεινε τὰς ὀδύνας τοῦ τοκετοῦ. Θυσίασε πρῶτον ἡμᾶς καὶ ἔπειτα τὸν υἱόν σου.

Ὁ σοφὸς ὁμοῦ πρεσβύτερος δὲν παραλαμβάνει μαζί του αὐτοὺς πού θὰ ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἐμποδίσουν, ἀλλὰ δίδει εἰς τὸ βῆμα νὰ διατάξῃ τὰ ζῦλα, διὰ νὰ ἔχη τὴν μορφήν τοῦ Σωτῆρος πού ἐδάταζε τὸν σταυρὸν. Καὶ καθὼς ὁ παῖς ἐδάταζε τὰ ζῦλα καὶ ὠμίλει, συνετάρασε τὰ σπλάγγ-

10. Γεν. 22, 11-12.

11. Ἰωάν. 1, 14.

χνα του πατρός του, αλλά δεν τον απειμάκρυνεν, από τον πάθον του Θεού. **Σ ΤΙ** του Έλεγε, ἀλήθεια; Του Έλεγε: «Πάτερ». Σκέψου τί σημαίνει ἡ λέξις «πάτερ». Καί πράγματι, καί ἡμεῖς ὅταν πρόκειται νά θυσιάσωμεν ἡ ἀμύνη ἡ ἄλλο τί ζῶον, καί τὸ ἴδωμεν νά δελάξῃ καί νά ἀπειθῆται πρὸς ἡμᾶς μέ ἡρεμον φωνῆν, τὸ εὐπλάγχθίζόμεθα, αἰσθανόμεθα οἴκτου δι' αὐτό, τὸ ὅποιον ἐκδάλλει θναρθρον φωνῆν. Σκέψου τώρα τί θά ἔκαμεν αὐτὸ τὸ πρόβατον, ἐάν συυμμελεῖ πρὸς ἀνθρωπον ἀσθενῆ; «Πάτερ, Ἰσοῦ τὸ πῦρ καί τὰ ξύλα, τοῦ εἶναι τὸ πρόβατον διὰ τὴν θυσίαν;»¹⁹ Ὁ Ἰδιος δὲ ὁ ὁμιλῶν ἦτο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός τὸ πρόβατον, τὸ ὁποῖον ἐκίνει τὸν ἱερεῖα εἰς εὐπλαγχθίαν. Διότι δὲν ἐμαθήτευσεν εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὅποιος ἔλεγε: «Ὅστις ἀγαπᾷ τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα ἢ τὸν υἱὸν ἢ τὴν θυγατέρα περισσότερο ἀπὸ ἐμέ, δὲν εἶναι ἀξίος ἐμοῦ».²⁰ Ἐμμεῖτο δὲ ἓνα Πατέρα διὰ τὸν ὅποιον ἐλέγθη: «Ὁυτός δὲν ἔλυθη τοῦ Ἰδίου υἱοῦ του, ἀλλὰ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς θάνατον χάριν ὧλων ἡμῶν».²¹ **Δ** Ποῦ εἶναι τὸ πρόβατον; ἔλεγεν εὐστάχως ὁ παῖς. Καί τί ἀπαντᾷ ὁ πατήρ; «Ὁ Θεός θά φροντίσῃ ὁ Ἰδιος διὰ τὸ πρόβατον τῆς θυσίας, τέκνον μου». *Ὁχι δοῦλαν, ἀλλὰ Υἱόν. Ἐκεῖνος ἦτο μονογενῆς καί ὁ Θεός εἶναι μονογενῆς. Ἐκεῖνος ἔφερε τὰ ξύλα ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους, καί ὁ Χριστός ἐθάσταξεν εἰς τοὺς ὤμους τὸν σταυρόν. Ἐκεῖνος, ἐνῶ δὲν εἶχε πράξει κανὲν ἀμαρτήμα, ἐπόκειτο νά σφαιασθῇ. Καί ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, χωρὶς εἰς οὐδὲν νά ἀμαρτήσῃ, ἐσταυρώθη. Ἐκεῖνος καί ἐσφαγή καί δὲν ἐσφαγή, καί ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ μονογενῆς καί ἐσφαγή καί δὲν ἐσφαγή, καί ἀπέθανε καί δὲν ἀπέθανεν. Θεωρούμενος ὡς πρὸς τὴν πρᾶξιν ἀπέθανεν, θεωρούμενος διως ὡς πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῶν πραγμάτων δὲν ἀπέθανεν ἐκεῖνος. Καί ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀπέθανε σαρκικῶς, **Ε** ἀλλὰ ἡ θεότης ἐμμεῖν ἀδίκτος.

Διότι πάντοτε ὁ Θεός, ὅταν πρόκειται νά φανερώσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἓνα μέγα γεγονός, προλαμβάνει καί τὸ σκιαγραφεῖ πρῶτα, ὡστε ὅταν φανερωθῇ ἡ ἀλήθεια, νά μὴ εἶναι ἄπιστος ἀπέναντί της, ἐπειδὴ θά εἶναι προετοιμασμένοι εἰς τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας ἀπὸ τὴν σκιαγραφίαν.²² Παράδειγματος χάριν, ἐπρόκειτο ἡ Παναγία Παρθένος νά

19. Γεν 93, 7.
20. Ματθ 10, 37.
21. Ρωμ 8, 32.
22. Πρξλ. Ἰωαν 13, 19.

γεννησῇ,²⁴ **Α** καί τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀπίστευτον. Πῶς δηλαδὴ παρθένος θά γεννησῇ κατὰ παράθεσιν τῶν νόμων τῆς φύσεως; Ποῖος εἶδε ποτὲ παρθένον, ποὺ ἐγέννησεν; Διὰ νά μὴ προχωρήσουν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς μεγάλην ἀπίστιαν, προλαμβάνει ὁ Θεός καί σκιαγραφεῖ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Σάρρας, ὡστε, ὅταν ἀπαρῆσων πῶς ἐγέννησεν ἡ Παρθένος, νά ἐνθυμηθῶν καί νά εἰπουν μάλου πῶς ἐγέννησεν ἡ Σάρρα; Καί καλύτερον ἀκόμη ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα εἶναι πῶς ἐγέννησεν ἡ γῆ ποῦ ἦτο παρθένος; Ἀξίση δὲν ὑπῆρχε, δὲν ὑπῆρχε κανεὶς νά τὴν καλλιερῇ, ὄροχη δὲν ἴππεσε, **Β** χόρτος εἰς αὐτὴν δὲν ἐβλάστησεν, οὐδεμία αὐλαξ ἐχαράχθη ἐπ' αὐτῆς, ἦτο χέρσος, σπόρον δὲν ἐδέχθη, σταγῶν δὲν τὴν ἐδρόσιον. Εἰπέ μου λοιπόν, πῶς, ἐνῶ ἦτο παρθένος, ἐβλάστησε τὰ ἀναρίθμητα εἶδη τῶν χόρτων; Ἀλλὰ δὲν δύνασαι νά ἐρμηνεύσῃς τὸ γεγονός καί λέγεις, ὅτι αὐτὸ ἠθέλησεν ὁ Θεός. Κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον σκέψου καί διὰ τὴν παρθένον. Ἐπειδὴ ἀπορεῖς, μάθε νά μὴ ἐρευνᾷς, ὅταν ἐνεργῇ ὁ Θεός. Νά μὴ ἐρωτῆς διὰ τὰ γινόμενα κατὰ φύσιν, ὅταν ἐνεργῇ ὁ τεχνίτης τῆς φύσεως. Νά μὴ πολυπραγμονῆς. Εἶπεν ὁ Θεός «θὰ βλαστήσῃ ἡ γῆ»²⁵ καί ἀμέσως ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐσῆλθεν εἰς τὰς λαγόνας²⁶ τῆς γῆς, καί διηγεῖρε τὸς ὠδίνους τοῦ τοκετοῦ, καί ἡ παρθένος ἄρχισε νά γεννᾷ. Ἐνας λόγος ἐλέγθη καί ἐβλάστησεν ἀναρίθμητα εἶδη χόρτων, καί ἡ γῆ διὰ τοῦ λόγου ἐλάμβανε τὸν ἰδικὸν τῆς στολισμῶν. **Σ** Καί ἠδύνασο νά ἴδῃς τὴν γῆν παρασομένην, τὸ πτηνῶν, τὰ ὑδρόβια, τὰ χερσαία, τὰ λιθάδια, τὰ ἀνθη, τὰ δένδρα, τὴν ἀμπελον, τὴν ἔλαιαν, τὰ ἀναρίθμητα εἶδη τῶν θένδρων, τὰ ἄωρα, τὰ ὄριμα, ὅσα σφυτρώουσι εἰς τὴν πεδιάδα, πλησίον τῆς θαλάσσης, τῶν λιμνῶν, τῶν ποταμῶν, τῶν πηγῶν, ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὰ ὄρη. Ἐνας λόγος ἦτο ὁ δημιουργὸς ὧλων αὐτῶν καί ἡ γῆ ἐλάμβανε τὸν στολισμῶν της. Ἐρμηνεύσε μου, σὲ παρακαλῶ Ἰουδαῖε, πῶς συμβαίνει τοῦτο; Ἀλλὰ δὲν δύνασαι. Βλέπετε πῶς ἡ πλάνη ὑπερνικᾷται μόνη της; Ποσόσε πολὺ. **Δ** Καθὼς ἔλεγον δηλαδὴ, ὅταν ὁ Θεός πρόκειται νά φανερώσῃ ἓνα πρᾶγμα ποὺ θεωρεῖται ἀπίστευτον μεταῦ τῶν ἀνθρώπων, προλαμβάνει καί δίδει μίαν σκιαγραφίαν τοῦ πράγματος, ὡστε νά

16. Γεν 1, 11.

17. Μεταφορικῶς εἰπὲ ὁμιλεῖ διὰ τὰ ἐπιλόχεια τῆς γῆς. Διότι λατῶν εἶναι τὰ κῆποι τῶν κληρῶν κοιλώματα τῶν σφαιμάτων, τὰ λαγόνια, ὅπως λέγονται. Ἐπειδὴ ἡ λέξις χρησιμοποιεῖται διὰ νά σημαῖν κῆποι κοιλώματα καί εἰς γενικῶς ὁμοίαν τῶν μύθων καί τῆς αἰτίας.

μήν τούς ὀδηγήσῃ εἰς ἀπίσταν ἢ ἀλήθεια, δταν φαυρωθῇ αἰφινιδίως. Ἐπρεπε νά κατέλθῃ ὁ γίος τοῦ Θεοῦ καὶ νά βαπτίσῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ νά ἀποπνίξῃ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ νά καταπονήσῃ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τὸ ἀνανέωσῃ αὐτὸν ποῦ ἤβλεν καὶ νά ἐπαναφέρῃ τὴν εὐλογίαν καὶ ν' ἀφανίσῃ τὴν κατάρων καὶ νά χάρισῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ νά μεταβάλλῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀγγέλους Ἐπρόκειτο νά λάθῃ τὸν μοιχὸν καὶ νά τὸν κάμῃ υἱὸν Πράγμα τὸ ὅποιον ἔκαμεν. Ἐπρόκειτο νά λάθῃ τὸν ἀνάξιον τῆς γῆς καὶ νά τὸν κάμῃ ἀξιὸν τοῦ οὐρανοῦ. Ἔ Διότι τὸ μέγα τοῦτο θαῦμα ἦτο καὶ ἀπίστευτον εἰς τοὺς πολλούς, πῶς δηλ. ἡ ἴδια φύσις τὸν ἴδιον ἄνθρωπον πνίγει καὶ δικαιώνει, ἀφανίζει τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐπαναφέρει τὴν ἀλήθειαν. Διὰ νά μὴ λέγουν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν χριστιανῶν εἶναι μῦθος, π.χ. πῶς εἶναι δυνατόν τὸ ἴδιον ὕδωρ ἄλλων μὲν νά τὸν πνίγῃ καὶ ἄλλων δὲ τὸν ζωοποιή; Τὸ ὕδωρ εἶναι ἓνα, πῶς δύναται νά ἔχη δύο ἐνεργείας; Τί λοιπὸν προετοιμάζει ὁ Θεός, διὰ νά ἐλέγχηται ἡ ἀνασχυντία τῶν Ἰουδαίων; Οἱ Ἰσραηλίται καταπονοῦντο εἰς τὴν Αἴγυπτον καθηλωμένοι εἰς τὰ καταναγκαστικά ἔργα καὶ τὴν πλιθοποιίαν καὶ εἰς ἄλλας ἐργασίας.¹⁷ Α Καὶ ἐφώτασαν καὶ ἐθρόνουν λέγοντες: «Ποῖος δὲ μᾶς οὕτω ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Αἰγυπτίων; Ἐχάθημεν, ἠφανισθημεν εἰς τὰ ἐπιμῆχος ἔργα.»¹⁸ Τί συνέβη λοιπὸν; Ὁ Θεὸς εἰπήκουσεν αὐτούς καὶ ἐστελεῖ τὸν Μωυσῆν, ἀφοῦ τὸν ὄπλισε μὲ σημεῖα καὶ τέρατα. Καὶ ἦλθεν ὁ Μωυσῆς φέρων τὰς τιμωρίας ἐναντίον τοῦ Φαραῶ. Ἐπέφερον ἐναντίον τῶν στρατῶν ἀπὸ φοβεράς ἀκριβίας.¹⁹ Διέταξε νά κατακλυσοῦν ἀπὸ βοτράγγους καὶ κατακλύσθησαν.²⁰ Μετέβαλε τὸ ὕδωρ εἰς αἷμα.²¹ Ἐκαμε νά γεμισοῦν οἱ θύνατοι καὶ τὰ τετράποδα ὀπὸ φλυκταίνας.²² Ἐπειτα, ἐπειδὴ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰς τὰς πληγὰς δὲν ὑπεχώρησεν ὁ Φαραῶ, ἐπέφερον ἐν συνεχείᾳ ὁ Θεὸς τὸν θάνατον τῶν πρωτοτόκων.²³ Ἔ Ἐπειτα, διὰ νά συνταμεῖωσιν τὸν λόγον, (διότι πρέπει νά τὸν συνταμεῖωσιν διὰ νά μὴ ἀφήσωμεν ἀνεκπλή-

17. Πρβλ. Ἐξοδ. 1, 14 καὶ 2, 23.
18. Πρβλ. Ἐξοδ. 10, 4-90.
19. Πρβλ. αὐτοῦ, 8, 1-11.
20. Πρβλ. ἀποκτ. 7, 14-25.
21. Πρβλ. αὐτοῦ, 9, 9-12. Φλδαταίνω εἶναι τρομακτικὸς θηρισμὸς τρέφει ἐπὶ τοῦ θωρακοῦ ἀπὸ φηκίδ. Ἄλλὰ παραβόλα σημαίνει καὶ νά πιεσθῇ ποσὸν ἐπιπλάματα ἐν ἑσπέρᾳ θηρισμοῦ ἐν κομῆ.
22. Πρβλ. Ἐξοδ. 11, 4 ἔξω.

ρωτον τὴν ὑπόσχεσιν ἐπεκτεινόμενοι εἰς αὐτά) ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ ἐδαφος τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐφθοσαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Φαραῶ ἐστρατοπέδευσεν ὀπισθεν αὐτῶν μὲ πλῆθος ἀρμάτων καὶ ἵππων. Μόλις εἶδαν οἱ Ἰσραηλίται τὸν παρατεταγμένον στρατὸν, ἐφοδῆθησαν. Καὶ ἐφθασαν εἰς τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.

Καὶ λέγει ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Μωυσῆν: «Τί φωνάζεις πρὸς ἐμέ;»²⁴ Καὶ ἄμωσ ὁ Μωυσῆς δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἄλλὰ τοῦ εἶπε: Εἰμαι Θεὸς καὶ δὲν ἀκούω μόνον τοὺς λόγους ποῦ ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ χεῖλη, ἀλλὰ γνωρίζω καὶ δσα ὑπάρχουν εἰς τὴν καρδίαν, διὰ νά μάθῃς ὅτι ἡ προσευχὴ δὲν εὐρίσκειται εἰς τὴν κραυγὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν ψυχὴν. «Τί φωνάζεις πρὸς ἐμέ;». Πράγματι, τὰ χεῖλη τοῦ δὲν ἐλάλουν, ὠμίλει ὁμωσ ἡ καρδία. Διότι ἡ προσευχὴ ζητεῖται ἀπὸ ἀγαθὴν ψυχὴν καὶ ὄχι ἀπὸ ἰσχυρὰν κραυγὴν. «Τί φωνάζεις πρὸς ἐμέ;». Ἀπλώσε τὴν ράβδον, ποῦ κρατεῖς εἰς τὸ χεῖρ σου, ἐπάνω εἰς τὸ ὕδωρ καὶ πέρασε οὐ καὶ ὄλοι οἱ Ἰσραηλίται. Καὶ ἀπλώσε ὁ Μωυσῆς τὴν ράβδον ποῦ εἶχεν εἰς τὸ χεῖρ τοῦ καὶ ἐκτόπησε τὸ ὕδωρ καὶ ἡ ἀπειθάρχητος ροὴ τῶν ὕδατων παρεμέρισε καὶ ἔγινε ἔρηρὰ καὶ τὸ ὕδωρ μετέβαλε τὴν ἴδιαν φύσιν τοῦ. Διότι τοιαῦτον εἶναι τὸ στοιχεῖον πρὸ τοῦ νεύματος τοῦ Θεοῦ, μεταβάλλει καὶ τὰς φυσικὰς τοῦ ἰδιότητας καὶ συγκρατεῖ τὴν βρῆσιν τοῦ. Ὅταν πειθαρχικὴ θεραπεινὴς ἡ θάλασσα, δταν εἶδε τὸν δοῦλον τοῦ Κυρίου, ὠπήκουσε καὶ συνεμορφώθη. Καὶ ὠπήκουσεν ὄχι διότι ἐσεβάσθη τὸ ἔρηρὸν ξύλον, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον ποῦ ἐπρόκειτο νά σταυρωθῇ εἰς τὸ ξύλον. Εἶδε λοιπὸν τὴν εἰκόνα καὶ ἀμέσως ἐνόησε τὴν ἀλήθειαν καὶ ὑπεχώρησεν. Ἐ Πέρασε, λέγει, οὐ καὶ ὄλοι οἱ Ἰσραηλίται.

Ὅπισθεν τῶν ἠκολούθησαν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ ὅποιοι τοὺς κατεδίωκον, ὁ Φαραῶ καὶ τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἵπποις τοῦ. Ἐπειτα, δταν ἐπέρασαν οἱ Ἰσραηλίται, τὸ ὕδωρ ἐκινήθη καὶ ἐκάλυψε τοὺς Αἰγυπτίους.²⁵ Εἰπέ μου λοιπὸν, Ἰουδαῖοι, πῶς τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος ἔχει δύο ἐνεργείας, καὶ τὸν μὲν ἓνα τὸν πνίγει, ἐφ' τὸν ἄλλον ζωοποιεῖ; Εἰπέ μου, πῶς ἡ θάλασσα ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ φύσις εἶναι μία καὶ ἕνιαία, ἄλλους μὲν ἐζωοποίησε, ἄλλους ἐφόνευσεν, ἄλλους ἐπνίξε καὶ δι' ἄλλους ἔγινε δρόμος, ἂν καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν ἦτο ἕνιαῖον τὸ ρεῖμα τῶν ὕδατων; Καὶ πῶς τοὺς

24. Ἐξοδ. 14, 15.
25. Πρβλ. Ἐξοδ. 14 ἔξω.

μέν Ἰσραηλίτας τοὺς ἐσεβάσθη ὡς δούλους, ἐνῷ ἔναντι τῶν Αἰγυπτίων ἠκολούθησε τὸν τρόπον τῶν βαρβάρων. Ἐρμηνεύσέ μου τοῦτο, Ἰουδαίέ μου, πὸ ποῦ δὲν πιστεύεις εἰς τὸν σταυρὸν, πῶς τὸ ἴδιον ὕδωρ ἐκείνους τοὺς ἐπίνιξε καὶ τούτους τοὺς ἔσωσεν; Ἐν ἦτο τὸ ὕδωρ, μίᾳ ἢ θάλασσα, καὶ τῶν μὲν Ἰσραηλιτῶν δὲν ἐβρεξε οὔτε τὸν πόδα, ἐνῷ ἀπὸ τοῦς Αἰγυπτίουσιν δὲν ἄφησε οὔτε ἴχνος, ἀλλὰ τοὺς ἐκάλυψε δλουσιν μὲ τὸ ὕδωρ καὶ ἠνοίξεν ἡ θάλασσα κοινὸν τάφον δι' ὅλου τὸν λαὸν τῶν Αἰγυπτίων. Εἰπέ μου λοιπὸν πῶς ἐγίνε τοῦτο. 74⁸ Ἄ Βλέπετε πῶς προηγῆθη ἡ σκιά, διὰ τὴν ἀπιστείαν τῶν Ἰσραηλιτῶν; Πῶς ἐκείνα μὲν εἶναι σκιά, ταῦτα δὲ εἶναι ἀλήθεια; Ἐκεῖνα σκιά καὶ ταῦτα πράγματα; Βλέπετε, καθὼς εἶπα, ὅταν ὁ Θεὸς πρόκειται νὰ φανεύσῃ κάποιο πρᾶγμα θαυμαστὸν, τὸ φανερώσει πρῶτον ἐν σκιαγραφίᾳ, ὥστε ὅταν προβάλλῃ ἡ ἀλήθεια νὰ γίνῃ εὐπρόσδεκτος. Καὶ κατ' ἀνάγκην ἡ εἰκὼν εἶναι κατωτέρα τῆς ἀληθείας. Διότι ἐὰν εἶχε μίαν αὐτοτέλειαν, τότε θὰ ἦτο ἀλήθεια, ὄχι σκιά. Προηγῆθη ἡ σκιά καὶ ἦλθεν ἔπειτα ἡ ἀλήθεια τῶν χρωμάτων καὶ ἐδείξε καθαράν τὴν εἰκόνα. Ἐκεῖνα εἶναι τύποι, αὐτὰ εἶναι πράγματα.

Ὅπως π.χ. συνέθη καὶ μὲ τὸ πρόβατον. Ἐπρόκειτο νὰ λυτρωθῇ ἡ οἰκουμένη μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ν' ἀπολλαγῇ ἀπὸ τὴν κατάραν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοῦτο τὸ θαῦμα ἦτο μέγα καὶ ἀπίστευτον ἀπὸ τὴν ἀνόητην ψυχὴν τῶν Ἰουδαίων, προειδείξε καὶ προεικονίσει τοῦτο ὁ Θεὸς μὲ τὸ πρόβατον. Ὅταν δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀφανίσῃ τοὺς πρωτοτόκους τῶν Αἰγυπτίων, διὰ τὴν μὴ συμβῆ, λέγει ὁ Μωυσῆς, ὥστε ὁ ἄγγελος δάεβρου νὰ ἐξολοθρεύσῃ μαζὶ καὶ τοὺς πρωτοτόκους τῶν Ἰσραηλιτῶν, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός: «Παραγγείλε εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ λάβουν πρόβατον⁹⁶ ἄγνόν, ἄρρεν, ἐνὸς ἔτους, ἕκαστος κατὰ τὸ γένος αὐτῶν. Καὶ ἂν δὲν ἔχουν δλοι, λέγει, ὁ γείτων νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν γείτονα καὶ ὁ συγγενὴς ἀπὸ τὸν συγγενῆ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀφοῦ λάβουν δλοι τὸ πρόβατον, πρόβατον ἄγνόν, ἄρρεν, ἐνὸς ἔτους, νὰ τὸ θυσιάσῃτε, λέγει, δλοι κατὰ γένος καὶ κατὰ οἰκογένειαν. Καὶ νὰ φάγετε τὸ κρέας αὐτοῦ ψιττὸν εἰς τὴν φωτιάν καὶ νὰ μὴ ἀφήσετε κανὲν ὑπόλοιπον. Καὶ μὲ τὸ αἷμα του νὰ ἀλείψετε τὸ κατώφλιον τῶν οἰκιῶν σας. Καὶ τοὺς εἶπε νὰ φάγουν αὐτὸ ζωομένοι εἰς τὴν μέσσην καὶ μὲ τὰ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.

96. Πρὸς. Ἑβρ. 12, 9 ἔξο;

Καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἔχουσαν τὴν μορφήν ὀδοπόρου. Καὶ τὰ λυχνάρια νὰ καιῶν. Διατί; Διότι ἐπῆρχετο ἡ νύξ. Καὶ διατί τρώγετε ὡς ὀδοποροί; Διατί; Ἐγὼ θὰ σᾶς εἶπω. Καὶ διὰ τὸν τύπον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐπειδὴ πολλὰς φορές ἐδέχθη πληγὰς ὁ Φαραὼ καὶ δὲν τοὺς ἄφηνεν ἐλευθέρους. Καὶ ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ὁ Μωυσῆς: Σήμερον δέχεται νέαν πληγὴν καὶ θὰ μᾶς ἀφήσῃ ἐλευθέρους. Ἐδέχετο τὴν πληγὴν καὶ δὲν τοὺς ἀπέλυε. Ἐνεῖα πληγὰς ἐδέχθη καὶ δὲν τοὺς ἀπέλυεν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν δεκάτην ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ἀπολύσῃ. Λάβετε, τοὺς λέγει, τὴν μορφήν ὀδοπόρων. Διότι μετὰ τὸ φαγητὸν σας, δὲν θὰ ἔχετε πλέον οὐδὲν κοινὸν μὲ τὴν Αἴγυπτον. Λάβετε, λέγει, πρόβατον ἄγνόν, ἄρρεν, ἐνὸς ἔτους καὶ θυσιάσατε αὐτό. Καὶ ἀλείψατε μὲ τὸ αἷμα του τὰ κατώφλια τῶν οἰκιῶν σας, ὥστε ὅταν ἔλθῃ ὁ ἄγγελος, ἂν ἐκεῖνους δὲν λυτῆθῃ, νὰ τοὺς λυτῆθῃ διὰ τὸ σημεῖον τοῦ αἵματος. Ὅλα αὐτὰ δὲν ἐγίναν διὰ τὸν ἄγγελον, ἀλλὰ διὰ τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον μὲ ἔσωσε. Μήπως δὲν ἠδύνατο ὁ ἄγγελος νὰ διακρίνῃ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους; Αὐτὸς ποῦ ἐγνωρίζε τοὺς πρωτοτόκους, δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους; Ὅταν λοιπὸν ὁ Ἑβραῖος σὲ ὕβριση λέγων εἰς αἷμα ἐλπίσεις;», νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ: «Δὲν αἰσχύνεσαι, ἀναίσχυντε; Σὺ ἐσώθησθαι μὲ τὸ αἷμα προβάτου καὶ ἐγὼ νὰ μὴ σωθῶ ἀπὸ τὸ αἷμα Κυρίου;».

Ὁ Ἰουδαῖος λοιπὸν τρώγων ἔσπευδε ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ὁ χριστιανὸς τρώγων ἄς σπεύδῃ ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον. Τὸ ἴδιον σὲ συμβουλεύει καὶ ὁ Παῦλος: 74⁹ Ἄ «Ἐνδυσθῆτε τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης. Φορέσατε εἰς τοὺς πόδας ὑποδήματα διὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης». Ἐκεῖ ὑποδήματα καὶ ἐδῶ ὑποδήματα. Ἐκεῖ βακτηρία, ἐδῶ βύραξ. Ὁ Μωυσῆς τοὺς ἐκάλε ὡς ὀδοπόρους, ὁ Παῦλος τοὺς καλεῖ ὡς στρατιῶτας. Ἐκεῖνοι μετέβαιναν ἀπὸ χώραν εἰς χώραν καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἶναι ὀδοποροί. Ἐγὼ μεταβαίνω ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ τοῦτο εἶμαι στρατιῶτης. Διατί; Διότι ὁ ὄρμος μου εἰς τὸν ἀέρα κατέχεται ἀπὸ ληστὰς, μὲ συναντοῦν δαίμονες. Διὰ τοῦτο ἔχω τὴν παρηγοσίαν γυμνῆν, διὰ τοῦτο φορῶ τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν ζώνην τῆς ἀληθείας. Διότι δὲν εἶμαι μόνον ὀδοπόρος, ἀλλὰ καὶ στρατιῶτης. 8 «Ἡ ὁδὸς ἡ ὁποία φέρει εἰς

27. Ἐξο 6, 14-16.

τὴν ζωὴν εἶναι στενὴ καὶ γεμάτη θλίψεϊς.⁵⁶ Πρόσεξε λοιπὸν νὰ ἴδῃς πῶς ὁ Παῦλος ἐκφράζεται μὲ τὰ ἴδια τὰ πράγματα καὶ πῶς ὁ Μωυσῆς χρησιμοποιεῖ τοὺς τύπους. Πῶς ἔχουν τὰ αἰσθητὰ καὶ πῶς τὰ πνευματικά.

⁵⁶ Ἐς προσπαθῶμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοί μου, νὰ μιμηθῶμεν τὸν Ἀβραάμ, διὰ νὰ φιλοξενηθῶμεν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Εἰς τὸ

Α «ΠΑΤΕΡ, ἂΝ ΕἶΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ, ἌΣ ΠΑΡΕΛΘῆ ΑΠΟ ΕΜΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙΟΝ, ΠΛΗΝ ὍΜΩΣ ὍΧΙ ὍΠΩΣ ΘΕΛῶ ΕΓΩ, ἈΛΛΑ ὍΠΩΣ ΘΕΛΕΙΣ ΣΥ». ἘΠΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΙΟΝΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΝΙΧΑΙΩΝ, ΚΑΙ ὍΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΡΙΠΤΩΜΕΘΑ Εἰς τοὺς ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ, ἈΛΛΑ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ἈΛΛΟ ΘΕΛΗΜΑ ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝ Τὸ ΘΕΛΗΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.*

⁵⁷ Ἀνοίξαμε πρὸ ὀλίγου θαλασσίαν τομὴν εἰς τοὺς ἄρτας καὶ τοὺς πλεονέκτας. Καὶ τοῦτο, ὄχι διὰ νὰ τοὺς πληξῶμεν ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς διαρθρώσωμεν. Ὅχι διότι μισοῦμεν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ διότι ἀποστρεφόμεθα τὴν ἁμαρτίαν. Ἐ διότι καὶ ὁ ἰατρός ἀνοίγει τὴν πληγὴν, ὄχι διότι εἶναι πολέμιος πρὸς τὸν ἀσθεῆ, ἀλλὰ διότι μάχεται ἐναντίον τῆς ἀρρώστιας καὶ τοῦ τραύματος.

⁵⁸ Ἐμπρὸς λοιπὸν τώρα, ἔς τοὺς ἀφήσωμεν ὀλίγον ἡσυχίας, ὥστε νὰ ἀναπνεύσουν ἀπὸ τὸν πόνον καὶ νὰ μὴ ἀποκρούσουν τὴν θεραπείαν, ἢν πληγνύονται συνεχῶς. Τὸ ἴδιον κἀνοῦν καὶ οἱ ἰατροί. Μετὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθέτουσιν ἐμπλαστρά καὶ φάρμακα καὶ ἀφίουν τοὺς ἀσθενεῖς μερικὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας σκέπτονται τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ καταπραῖνουν τὸν πόνον. Ἐ αὐτοὺς λοιπὸν ἄς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἔς τοὺς ἀφήσωμεν ἡσυχίας σήμερον, ὥστε νὰ δεχθῶν τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τῆν ὀμιλίαν μας, καὶ ἔς φέρωμεν τὴν συζήτησιν εἰς δογματικὰ θέματα, μὲ ἀσπρηρίον αὐτὰ πού ἀνεγνώσθησαν. Διότι νομίζω, ὅτι πολλοὶ ἀποροῦν, διὰ τοῖον λόγον ἐλέχθησαν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Χριστόν. Διότι

* Ἐ ἄριστα αὕτη εἶναι ἐρημησιακὸς περιεχόμενος μὲ σαφεῖς δογματικὰν μαρτυρίας, τὸν ἴσον τὴν θεολογικὴν φωνὴν τοῦ Ἰησοῦ. Ὅπως ἐκ τῆς ἀποστολῆς καταφαίνεται: ἀποκτελεῖ ἐρημησίαν τοῦ εὐαγγελίου Ματθ. 23, 37. ἔχοντες συγκρίτουσιν ἐπὶ τὸν τὸν χριστολογικὸν προσηλυτισμὸν τὸν ἀποφωρισμένον εἰς τὸ πᾶθος τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπὶ τὸν τὴν θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου φωνὴν τοῦ Χριστοῦ καταπαλεῖται καὶ τὰς ἑνωστικὰς, οὕτως ἐρημῶν τὰ τῆν.

είναι εδλογον και οι αρετικοι που παριστανται να επιφελουνται απο αυτους τους λογους και να παρασυρουν πολλους απο τους απελευθερους αδελφους.

¹⁶ Α Δια να δχυρωθωμεν λοιπον εναντιον της εφοδου εκεινων και να απαλλαξωμεν απο τον θορυβον και την ταραχην αυτους που απορουν, δε λαβωμεν να μελετησωμεν το χωριον αυτου, να αναλυσωμεν τας λεξεις και να προχωρησωμεν εις το θεθος των νοημάτων. Διοτι η ανγνωσις δεν αρκει, αν δεν παρακολουθηται και απο την γνωσιν. Ανεγιγωσκει και ο εουνοχος της Κανδακης, αλλά εως την στιγμην που εφθασεν εκεινος που τον εμαθε τι ητο αυτο που ανεγιγωσκει, ελαχιστα ωφελειτο.

Δια να μη παθητε λοιπον και σεις το ιδιον, προσεχετε εις τα λεγόμενα, εντεινατε την προσοχην σας, κρατησατε την ψυχην σας αγρυπνον εις τα λεγόμενα μου, το ελεμμα σας να είναι διαπασαστικον και ο νοος σας συγκεντρωμένος. Η ψυχη σας δε είναι απηλλαγμένη απο τας διστικας μεριμνας, δια να μη ριπτωμεν Β τους λογους μας εις τας ακανθας, ουτε εις τας πετρας ουτε εις τον δρομον.¹⁷ Αλλα καλλιεργουτες θαθειαν και λιπαρον γην, να θερισωμεν ακμασιον σταχυν. Εαν λοιπον με τοιαυτην προσοχην ακουσητε τους λογους μας, και θα καταστησετε ελαφροτερον τον κόπον μας, και σεις θα δυνηθητε ευκολωτερον να κατανοησετε το θεμα.

Ποιον λοιπον είναι το ανεγνωσμενον χωριον; «Πατερ, ει δυνατόν, παρελθτω το ποτηριον τουτο απ' εμου». Τί εννοει λοιπον; Διοτι πρεπει να εοιμησεωμεν σφοδωτερον την φρασιν αυτην και να οδηγηθωμεν εις την λυσην των αποριων. Τι λεγει λοιπον, Πατερ, αν είναι δυνατόν, αποσπασε απο εμε τον σταυρον. Τι λεγει; Αγωνει λοιπον αν αυτο είναι δυνατόν η αδύνατον; C Και ποιος δυναται να το εψη αυτω; Βεβαιως η φρασις, οπως είναι διατυπωμένη, φανερωνει αγνωσιν. Διοτι η προσθηκη του «εάν» λογικως εκφραζει αμφοβολιαν. Αλλα, οπως ειπα, δεν πρεπει να μενωμεν προσκαλλημένοι εις τας λεξεις, αλλά να εμβιβωμωμεν εις το νόημα και να γνωριζωμεν τον σκοπον του λεγοντος, και την αιτιαν και την περιστάσιν και, οσοι τα συγκεντρωσωμεν δλα αυτα τα στοιχεια και τα επεξεργασθωμεν, τότε να ανιχνεωσωμεν το θαυτοτερον νόημα που

1. Ηοβλ. Ηρακ. 7, 26 Η.
2. Πρωτ. Λουκ. 9, 5
3. Ματθ. 26, 39.

ενυπαρχει. Η απόρρητος λοιπον σοφια, αυτος που εγνωριζε τωσον καλωσ τον Πατερα, οπως ο Πατηρ γνωριζει τον Υιον, πως θα το ηγνώσει; Διοτι η γνωσις αυτη δια το πάθος του δεν είναι μεγαλυτερα απο την γνωσιν της οουσις, την οποιαν μονον αυτος γνωριζει με ακριβειαν.

«Καθως», λεγει, με γνωριζει: ο Πατηρ, γνωριζω και εγω τον Πατερα». Κα τι λεγω δια τον μονογενη Υιον του Θεου; Διοτι D αποδεικνυεται οτι δεν το ηγνώσεν ουτε αι προφηται, αλλά και το εγνωριζον σαφως και το προειπον κατα παλλουσ τρόπους οτι πρεπει να γινη αυτο και οτι οπωσδηποτε θα γινη. Ακουσε λοιπον με πωσον διαφορετικους τρόπους αναγγελλουσ δλοι την σταυρωσιν. Πρωτος ο πατριάρχης Ιακωβ. Διοτι απευθύνων τον λογον προς αυτον λεγει: «Εκ θλαστου, υέ μου, εδλάστησες». Βλαστον εννοει την παρθενον και υποδηλώνει την αγνάτητα της Μαρίας. Επειτα υπαιτισσόμενος τον σταυρον ελεγει: «Εκοιμήθη ως λέων και ως σκύμος λέοντος, ποιος θα τον εξυπνήση;». Καίμησι και θνητον απεκάλεσε τον θάνατον αυτου και με τον θάνατον συνεδύσε την αναστασιν λεγων: «Ποιος θα τον ευπνήση;». Κανεις άλλος βεβαιως, αλλά ο ιδιος τον εαυτον του. Ε Δια ταυτο ελεγει και ο Χριστος: «Εχω εξουσιαν να αποθωω την ψυχην μου, και επίσης έχω εξουσιαν να αναλάω αυτην». Και πάλιν: «Κρημισατε τον ναον αυτον και εις τρεις ημέρας θα τον ανεγειρω πάλιν». Τι εννοει πάλιν εκεινο το άλλο: «Επεισες και εκοιμήθης ως λέων;». Οπως δηλ. ο λέων δεχι μόνον κατά την εγρηγορσιν αλλά και όταν κοιμάται είναι φοβερός, έτσι και ο Χριστος δεχι μόνον προ του σταυρου, αλλά και εις αυτον τον σταυρον, και εις αυτον τον θάνατον ήτο φοβερός και εκάμε τότε τα μεγάλα θαύματα, οπως π.χ. εστρεψε οπίσω την τροχιαν του ήλιου,¹⁷ Α εσχισε θράχους, εδόνισε την γην, εσχισε το καταπέτασμα, επρόκάλεσε τρωμον εις την γυναικα του Πιλάτου, προκαλών κρσιν συνειδήσεως ες τον Ιουδαιον. Διοτι τότε ελεγει: «Ημώθησα που παρέδωσα αιμα δάδων». Καί η γυναικα του Πιλάτου ελεγει: «Μη σου συμβη κανένα κακόν με αυτον τον

4. Ίουδν 10, 18
5. Γουατ. 49, 9.
6. Ίουδ' άνωτ.
7. Ίουδν. 10, 18
8. Ίουδν. 2, 19.
9. Ματθ. 27, 4

δικαιον. Διότι είδα άσχημα άνερα έξ αίτίας του». ¹⁰ Τότε τό σκότος έτύλιξε τήν οικουμενήν και έφάνετο νύξ κατά τήν μεσημβρίαν. Τότε ό θάνατος έττήκετο και κατελύετο ή τυραννίς του. Και πολλά σώματα νεκρών άγιών άνεστήθησαν. ¹¹

Αύτά τά προείπε παλαιόθεν ό Πατριάρχης και έδεικνυε, ότι και κατά τήν σταύρωσιν θά είναι φοβερός. «Έπεσε», λέγει, «και έκοιμήθης ώς λέων». Και δέν είπε «θά κοιμήθης», αλλά «έκοιμήθης», διότι τό πράγμα θά έγινετο άπωδότης. Συνήθισον B πολλάκις οι προφήται νά προλέγουν τά μέλλοντα και ώ όμιλούν δι' αυτά ώς συμβάντα ήδη πρό πολλού. Όπως δηλ. αυτά πού έχουν ήδη συμβή δέν είναι δυνατόν νά μήν συνέβησαν, κατά τόν ίδιον τρόπον και τούτο, καιτοι μέλλει νά συμβή, είναι αδύνατον νά μή συμβή. Με αυτόν λοιπόν τόν τρόπον προλέγουν τά μέλλοντα χρησιμοποιούντες παρωχημένον χρόνον, διότι ήθελαν νά έκφράσουν τήν κατηγορηματικήν των διαθεδαίωσιν διά τό άναπότρεπτον του πράγματος.

Καθ' όμοιον τρόπον και ό Δαυιδ ύποδηλών τόν σταυρόν έλεγεν: «Έσοκίψαν τās χείρας μου και τούς πόδας μου». ¹² Δέν είπε «θά σκάσουν». Έμέτρησαν με άκρίθειαν όλα τά όσατά μου». ¹³ Και δέν λέγει μόνον τούτο, αλλά και όσα έπραξαν οι C στρατιώται». «Έμοίρασαν μεταξύ των τά ίμάτιά μου και εις τόν ίματισμόν μου έρριψαν κλήρον». ¹⁴ Και δέν λέγει μόνον τούτο, αλλά και ότι του έδωσαν νά φάγη χολήν και τόν έπότισαν δξος. «Έδωσαν», λέγει, «διά τροφήν μου χολήν και εις τήν δίψαν μου με έπότισαν δξος». ¹⁵ Άλλος πάλιν λέγει, ότι τόν έκτύπησαν με τήν λόγχην. «Θά ίδου ποίον έκέντησαν με τήν λόγχην». ¹⁶ Και ό Ήσαϊας πάλιν προαγγέλλων κατ' άλλον τρόπον τόν σταυρόν λέγει: «Όδηγήθη ώς πρόστατον εις τήν σφαγήν και όπως ό άμνός είναι άρνος πρόστα είς τόν σφαγέα, έτσι και αυτός δέν άνοίγει τό στόμα του. Είς τήν ταπεινώσιν του ύψώθη ή κρίσις αυτού». ¹⁷

Δ Και σύ τώρα πρόσχε, σέ παρακαλώ, πώς καθένας

10. Ματθ. 27, 19.
11. Πρωτ. Ματθ. 27, 61—63.
12. Ψαλμ. 81, 17.
13. Ψαλμ. 21, 18.
14. Ψαλμ. 21, 19.
15. Ψαλμ. 68, 22.
16. Ζαχαρ. 13, 10.
17. Ησαϊ. 69, 7—8.

από αυτούς άμειλει ώσάν νά πρόκειται διά γεγονότα του παρελθόντος χρησιμοποιών παρωχημένον χρόνον, και τούτο διά νά δείξη ότι τούτα άναποτρέπτως θά συμβούη. Κατά τόν ίδιον τρόπον και ό Δαυιδ περιγράφων τό δικαστήριον τούτο έλεγεν: «Διατί έφρούσαν τά έβη και οι λαοί έέκαέφθησαν άνόπως; Παρίστηνον οι βασιλείς τής γής και οι άρχοντες συνεκεντρώθησαν εις τό ίδιον μέρος εναντίον του Κυρίου και εναντίον του Χριστου αυτού». ¹⁸ Και δέν άναφέρει μόνον τό δικαστήριον, και τόν σταυρόν και όσα συνέβησαν επάνω εις τόν σταυρόν, αλλά λέγει και δι' εκείνον πού τόν έπροδωσαν, ότι έζη μαζί του και έτρωγεν εις τήν ίδιαν τράπεζαν. «Αυτός πού έτρωγεν», λέγει, «τούς άρτους μου, μου κατέφερε μέγα λάκτισμα». ¹⁹ Έπίσης προλέγει και τήν φωνήν τήν οποίαν έμελλε νά εκβάλη εις τόν σταυρόν, λέγων «Ό Θεέ μου, ώ Θεέ μου, διατί με έγκατέλειψες;». ²⁰ Επίσης προλέγει και τόν τάφον. «Μέ έθεσαν εις λάκκον θαθόν, εις τά σκετεϊνά και εις τήν σκιάν του θανάτου». ²¹ Προλέγει ακόμη και τήν άνάστασιν: «Διότι δέν είδ άφήση τήν ψυχήν μου εις τόν άδην ούτε θά έπιτρέψης εις τόν δούδν σου νά ίση τήν άποούυθεσιν». ²² Επίσης και τήν άνάληψιν: «Ανέθη ό Θεός μέσα εις άλαλαγμούς, ό Κύριος με τόν ήχον τής σάλπιγγος». ²³ Προλέγει ακόμη και τήν τοποθέτησιν του εις τά δεξιά του Πατρός: «Είπεν ό Κύριος εις τόν Κύριόν μου, κάθισε εις τά δεξιά μου, έως στου θέσω τούς έχθρούς σου εις ύποπόδιον των ποδών σου». ²⁴ Α Ό Ήσαϊας άναφέρει ακόμη και τήν αίτίαν και λέγει, ότι κώδηγηθη εις τόν θάνατον από τās άμαρτίας του λαού μου και ότι «σφαγιάζεται, επειδή όλοι έπλανήθησαν ώς πρόσταται». Μετά προυθέτει και τό αγαθόν πού προήλθεν έξ αυτού λέγων: «Με τήν πληγήν του έθεραπεύθημεν ήμεϊς δλοι», και ότι «εσήκωσε τās άμαρτίας πολλών». ²⁵

Παστε λοιπόν οι προφήται τά ενυώριζαν όλα, και τόν σταυρόν, και τήν αίτίαν του σταυρού και τά αγαθά πού προέρχονται από τόν σταυρόν, και τόν τάφον, και τήν άνάστασιν, και τήν άνάληψιν, και τήν προδοσίαν, και τό δικαστήριον, και όλα τά περιέγραψαν με άκρίθειαν. Και

18. Ψαλμ. 2, 1—2.
19. Ψαλμ. 40, 10.
20. Ψαλμ. 21, 2.
21. Ψαλμ. 87, 6.
22. Ψαλμ. 18, 10.
23. Ψαλμ. 46, 6.
24. Ψαλμ. 109, 1.
25. Ησαϊ. 69, 5. 6. 8. 12.

ὁ Θεὸς ποῦ ἀπέστειλε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ εἰ-
που ἅλ' αὐτὰ, αὐτὸς λοιπὸν τὰ ἀγνοεῖ: **Β** Καὶ ποῖος νουνε-
χῆς ἄνθρωπος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ σοβαρῶς αὐτὰ;
βλέπεις, ὅτι δὲν πρέπει ἐπιπολαιῶς νὰ προσέχωμεν τὰς λέ-
ξεις. Διότι δὲν προκύπτει μεγαλύτεραν ἀπορία, ἀλλὰ αὐτὸ
ποῦ ἀκολουθεῖ δημιουργεῖ μεγαλύτεραν ἀπορία. Τί λέγει
δηλ.; «Πάτερ, ἂν εἶναι δυνατόν, ἄς παρέλθῃ ἀπὸ ἐμὲ τὸ
ποτήριον αὐτό». Διότι ἐδῶ δὲν θὰ εὐρεθῆ μόνον νὰ ἀγνοῆ,
ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκρούῃ τὸν σταυρὸν. Διότι ἡ ἔννοια τῶν
λέξεων αὐτῶν εἶναι: «Ἄν ἐπιτρέπεται, ἄς μὴ ὑποστῶ τὴν
σταύρωσιν καὶ ἄς μὴ φουεθῶ». Καὶ ὁμοίως εἰς τὸν Πέτρον,
τὸν κορυφαῖον ἐκ τῶν Ἀποστόλων, ὅταν εἶπε πρὸς αὐτὸν
τὸ ἴδιον. «Λιπήσου τὸν ἑαυτὸν σου, ἄς μὴ σοῦ συμῆ αὐ-
τό»,²⁶ τὸν ἐπέτιμωσε μὲ τόσῃν σφοδρότητι, ὥστε τοῦ εἶ-
πε: «Πήγαινε ὀπίσω μου, σατανᾶ, μὴ εἶσαι σκάνδαλον». **Γ**
Καὶ ὁμοίως πρὸ ὀλίγου ἐμακάρισεν αὐτόν. **Δ** Ἀλλὰ τοῦ ἐ-
φαίνετο ὅτι ἦτο τόσον ἀποκρινὸν νὰ μὴ σταυρωθῆ, ὥστε ἐ-
κείνον ποῦ ἐδέχθη τὴν ἀποκάλυψιν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ποῦ
ἐμακαρίσθη, αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὰς κλεῖδας τοῦ οὐρα-
νοῦ, τὸν ἀπεκάλεσε σατανᾶν καὶ σκάνδαλον καὶ τὸν κατη-
γόρησεν, ὅτι δὲν φρονεῖ τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώ-
πων, ἐπειδὴ εἶπεν εἰς αὐτὸν «Λιπήσου τὸν ἑαυτὸν σου, ἄς
μὴ σοῦ συμῆ αὐτό», δηλ. ἡ σταύρωσις.

Αὐτὸς λοιπὸν ποῦ ἐμάλωσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
τὸν μαθητῆν καὶ τοῦ ἐπέτιθέ μὲ τόσῃν σφοδρότη-
τι, ὥστε νὰ τὸν ἀποκαλέσῃ σατανᾶν, ὕστερα ἀπὸ τό-
σα ἐγκώμια, ἐπειδὴ τοῦ εἶπε, νὰ μὴ σταυρωθῆ, πῶς λοι-
πὸν ὁ ἴδιος ἦτο δυνατὸν νὰ ἠθελε νὰ μὴ σταυρωθῆ; Καὶ
πῶς ὕστερον, σκιαγραφῶν τὴν εἰκόνα τοῦ καλοῦ ποιμένου,
εἶπε τοῦτο ποῦ ἀποτελεῖ κατ' ἐξοχὴν δείγμα τῆς ἀρετῆς
του, τὸ ὅτι πρέπει νὰ θυσιάζεται διὰ τὰ πρόβατά του; **Δ**
Εἶπε δηλ. τὰ ἐξῆς: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ καλὸς ποιμὴν. Καὶ ὁ κα-
λὸς ποιμὴν θυσιάζει τὴν ζωὴν του διὰ τὰ πρόβατά του». **Ε**
Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ συνέχισε: Ὁ μισθω-
τός, ποῦ δὲν εἶναι ποιμὴν, βλέπει τὸν λύκον νὰ ἐρχεται καὶ
ἀφίνει τὰ πρόβατα καὶ φεύγει.²⁷

²⁷ Ἐάν λοιπὸν γνῶρισμα τοῦ καλοῦ ποιμένου εἶναι νὰ θυ-

26. Ματθ. 16, 29.
27. Ματθ. 16, 28.
28. Ἰωάν. 10, 11.
29. Ἰωάν. 10, 12.

σιάζεται, καὶ τοῦ μισθωτοῦ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ὑποστῆ αὐτὴν
τὴν εὐσίαν, πῶς λοιπὸν αὐτὸς ποῦ λέγει, ὅτι εἶναι καλὸς
ποιμὴν, παρακαλεῖ νὰ μὴ θυσιάσῃ; Καὶ πῶς ἔλεγεν ἐγὼ
θυσιάζω τὴν ζωὴν μου ἀπὸ μόνος μου;»³⁰ Ἐάν ἀπὸ μόνος
σου τὴν θυσιάσεις, πῶς τότε παρακαλεῖς ἄλλον, νὰ μὴ τὴν
θυσιάσῃ; Καὶ πῶς τότε ὁ Παῦλος τὸν θαυμάζει ἀπὸ αὐτὴν
τὴν ἀφορμὴν, λέγων τὰ ἐξῆς: **Ε** «Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε
μὲ τὴν μορφήν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐθεώρησε ἀρπαγὴν τὸ νὰ εἶναι
ἴσος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐκένωσε τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἔ-
λαβε μορφήν δούλου, ὁμοιώθη μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐ-
ρεθεῖς ἐνεδουμένους ὡς ἀνθρώπος ἐταπεινώσε τὸν ἑαυτὸν
του καὶ ὑπήκουσε μέχρι τοῦ θανάτου του, τοῦ σταυρικοῦ
θανάτου». **Σ** Ὁ ἴδιος πάλιν λέγει τὰ ἐξῆς: «Διὰ τοῦτο μὲ
ἀγαπᾷ ὁ Πατήρ, θεοῦ ἐγὼ θυσιάζω τὴν ζωὴν μου, διὰ τὴν
ἀγάπην τοῦ Πατρός. Ἐάν δὲν θέλῃ καὶ ἀρνεῖται καὶ παρα-
καλεῖ τὸν Πατέρα, τότε πῶς θ' αὐτὸ ἀγαπᾶται; Διότι ἡ
ἀγάπη πηγάζει ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ταυτότητα. **Ρ** Ἄ πῶς λέ-
γει πάλιν ὁ Παῦλος ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὅπως καὶ
ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν του
ἡμῶν χάριν ἡμῶν». **Σ** Ὁ ἴδιος πάλιν, ὁ Χριστὸς, ὅταν ἐπρόκειτο
νὰ σταυρωθῆ, ἔλεγε: «Πάτερ, ἐφθασε πλεον ἡ ὥρα, δόξασε
τὸν Υἱόν σου»³¹ ἀποκαλῶν τὸν σταυρὸν δόξαν. Καὶ πῶς
ἐδῶ μὲν ἀποκρούει τὸν σταυρὸν, ἐνῶ ἐκεῖ σπεύδει:

Τ Ὅτι δὲ ὁ σταυρὸς εἶναι δόξα, ἄκουσε τί λέγει ὁ Εὐαγ-
γελιστῆς: «Δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη Πνεῦμα ἅγιον, διότι ὁ Ἰη-
σοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ». **Κ** Καὶ ἔννοεῖ τὸ ἐξῆς: Δὲν
εἶχε ἀκόμη δοθῆ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. **Β** ἐπειδὴ δὲν εἶχε ὁ-
κόμη καταλιθῆ ἡ ἔχθρα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' ὅσων
δὲν εἶχε ἀκόμη προχωρήσει εἰς τὸν σταυρὸν ὁ Χριστὸς.
Διότι ὁ σταυρὸς κατέλυσε τὴν ἔχθραν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς
ἀνθρώπους, ἔφερε τὴν συμφιλίωσιν, ἔκαμε τὴν γῆν οὐρα-
νόν, ἀνέμιξε τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ἀγγέλους, κατέρριψε
τὴν ἀκρόπολιν τοῦ θανάτου, ἀπενευρίσκει τὴν δύναμιν τοῦ
διαβόλου, ἠράνισε τὴν δύναμιν τῆς ἡμαρτίας, ἀπέλλαξε
τὴν γῆν ἀπὸ τὴν πλάνην, ἐπανάφερε τὴν ἀληθειαν, ἀπεκά-
κρυνε τοὺς δαίμονας, ἐγκράμησε ναοὺς, ἀνέτρεψε ὀμοῦς,
ἠράνισε τὴν κτίσασιν τῶν θυσιῶν, κατεφύτευσε τὴν ἀρετὴν.

30. Ἰωάν. 10, 18.
31. Φιλιπ. 2, 8-9.
32. Ἰωάν. 10, 17.
33. Ἰερεμ. 5, 9.
34. Ἰωάν. 17, 1.
35. Ἰωάν. 7, 39.

εργίζωσθε τὰς ἐκκλησίας.

Ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, ἡ δόξα τοῦ Υἱοῦ, ἡ ἀγαλλίασις τοῦ Πνεύματος, τὸ καύχημα τοῦ Παύλου. «Εἶθε νὰ μὴ καυχηθῶ ἄλλως», λέγει, «παρὰ εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.»³⁶ Ὁ σταυρὸς, ὁ φωτεινότερος ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὁ λαμπρότερος ἀπὸ τὴν ἀκτίνα. Διότι θταν ἐκεῖνος σκοτίζεται, τότε οὗτος λάμπει. Καὶ ὁ ἥλιος σκοτίζεται τότε ὅχι διότι ἀφανίζεται, ἀλλὰ διότι ὑπερνικᾶται ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ σταυροῦ.

Ὁ σταυρὸς ἔλαχσε τὸ χειρόγραφο ἡμῶν, ἀχρήστευσε τὸ δεσμοκτήριον τοῦ θανάτου, ὁ σταυρὸς εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. «Διότι τόσον, ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ, διὰ νὰ μὴ χαθῆ καθένας πού πιστεῦσε εἰς αὐτόν.»³⁷ Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος λέγει: «Ἐγὼ εἰμὲθα ἔχθροι, συνεφιλιώθημεν μὲ τὸν Θεόν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ.»³⁸ Ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ ἀρραγὲς τείχος, τὸ ὄπλον τὸ ἀκατόλητον, ἡ ἀσφάλεια τῶν πλουσίων, ἡ εὐπορία τῶν πτωχῶν, τὸ τείχος τῶν ἐπιδουλευομένων, τὸ ὄπλον ἐκείνων πού καταπολεμοῦνται, ἡ κατάλυσις τῶν παθῶν, ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀρετῆς, τὸ σημεῖον τὸ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον. «Διότι ἡ γενεὰ αὐτῆ ἐπιζητεῖ σημεῖον, καὶ δὲν θὰ δοθῆ εἰς αὐτὴν σημεῖον, παρὰ μόνον τὸ σημεῖον τοῦ Ἰανῶ.»³⁹ Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος: «Ἐπειδὴ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦν σημεῖον καὶ οἱ εἰδωλολάτραι ζητοῦν σοφίαν. Ἡμεῖς ὅμως κηρύσσομεν τὸν Χριστὸν τὸν ἐσταυρωμένον.»⁴⁰ Ὁ σταυρὸς ἀνοίξε τὸν παράδεισον, εἰσέγαγε τὸν ληστήν, τὸ ἀνθρώπινον γένος πού ἐπρόκειτο νὰ κατασραφῆ καὶ δὲν ἦτο ἀξίον τῆς γῆς, τὸ ὠδήγησε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Τόσα πολλὰ ἀγαθὰ προήλθαν καὶ προέρχονται ἀπὸ τὸν σταυρὸν καὶ δὲν θέλει νὰ σταυρωθῆ, εἰπέ μου; Ἐ ποῖος δύναται νὰ τὸ ἰσχυρισθῆ αὐτό; Ἐάν δὲ δὲν ἤθελεν, ποῖος θὰ τὸν ἠνάγκαζε, ποῖος θὰ τὸν ὑπεχρέωνε μὲ τὴν βίαν; Τότε διὰ ποῖον λόγον προέταμνε προφήτας, οἱ ὅποιοι προσηγγέλλαν, ὅτι θὰ σταυρωθῆ ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῆ καὶ δὲν ἤθελε νὰ υπομεινῆ τὸ μαρτύριον αὐτό; Διὰ ποῖον λόγον ἀποκαλεῖ καὶ ποτήριον τὸν σταυρὸν, ἔάν δὲν ἤθελε νὰ σταυρωθῆ; Διότι τοῦτο ὑποβλέπωνε καὶ τὴν ἐπι-

36. Ἐκλ. 9, 14.

37. Ἰωάν. 3, 16.

38. Ρωμ. 5, 10.

39. Ματθ. 12, 39.

40. Α' Κορινθ. 1, 22.

θυμίας, τὴν ὁποῖαν ἔχει διὰ τὸ πρᾶγμα. Ὅπως δηλ. εἰς τοὺς διψασμένους τὸ ποτήριον εἶναι γλυκὴ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ εἰς αὐτὸν ἡ σταυρώσις. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν: «Ἔιχα τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ φάγω αὐτὸ τὸ Πάσχα μαζι σας.»⁴¹ 20 Α Αὐτὸ δὲν τὸ ἔλεγεν ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀκριδῶς διὰ τὸν λόγον ὅτι μετὰ τὴν ἐσπέραν τὸν ἀνέμενον ὁ σταυρὸς.

Αὐτὸς λοιπὸν πού ὀνομάζει καὶ δόξαν τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐπιτιμὰ τὸν μαθητὴν, διότι προσεπάθει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, καὶ ἀποδεικνύει τὸν καλὸν ποιμένα ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι θυσιάζεται ὑπὲρ τῶν προβάτων του καὶ λέγει ὅτι ἔχει μεγάλην ἐπιθυμίαν διὰ τὸ πρᾶγμα, καὶ βαδίζει εἰς αὐτὸ μὲ τὴν θέλησίν του, πῶς παρακαλεῖ νὰ μὴ γίνῃ αὐτό; Ἐάν δὲ δὲν ἤθελε, ποῖον δυσκολίαν εἶχε νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς πού ἤρχοντο νὰ τὸν συλλάβουν; Τώρα ὅμως βλέπεις ὅτι αὐτὸς καὶ σπεύδει πρὸς τὸ μαρτύριον. Ὅταν δηλ. ἔτρεξαν ἐναντίον του, τοὺς λέγει: «Ποῖον ζητεῖτε;» Καὶ ἐκεῖνοι ἀπήντησαν: «Τὸν Ἰησοῦ.» 21 Καὶ λέγει πρὸς αὐτούς: «Ἰσοῦ, ἐγὼ εἰμαι. Καὶ ὑπεχώρησαν καὶ ἔπεσαν κάτω εἰς τὴν γῆν.»⁴² Ἐτσι, ἀφοῦ πρῶτα τοὺς ἐτύφλωσε καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι ἠδύνατο νὰ διαφυγῆ, τότε παρεδόθη, διὰ νὰ μῆθῃ, ὅτι ὅχι ἐξ ἀνάγκης οὔτε ἀπὸ τὴν βίαν καὶ τὴν τυραννίαν τῶν ἐπιτεθέντων, παρὰ τὴν θέλησίν του, ὑπέμενε αὐτό, ἀλλὰ μὲ τὴν θέλησίν του, διότι τὸ ἐπέθυμι καὶ τὸ ἤθελε καὶ ἦτο πρὸ πολλοῦ ἑτοιμὸς δι' αὐτό. Διὰ τοῦτο καὶ προφηταί εἶχον σταλῆ ὡς πρόδρομοι, καὶ πατριάρχαι τὸ πρᾶγμα καὶ ὁ σταυρὸς ἐσκιαγραφεῖτο ἐκ τῶν προτέρων καὶ μὲ λέξεις καὶ μὲ πράγματα.

Καὶ πράγματι, ἡ σφαγὴ τοῦ Ἰσαὰκ ἐφανερώσεν εἰς ἡμᾶς τὸν σταυρὸν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν: Ὁ Ἄβραάμ, ὁ πατήρ σας, ἦτο ἄλλος ἀγαλλίσαισι βιά νὰ ἴδῃ τὴν ἰδικὴν μου δόξαν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη.»⁴³ Ὁ πατριάρχης ἐχάρη πού εἶδε τὴν εἰκόνα τοῦ σταυροῦ, καὶ αὐτὸς ἀποκροσε τὸ πρᾶγμα; Καὶ ὁ Μωϋσῆς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνίκησε τὸ Ἄμιαλκ;⁴⁴ ἐπιδεικνύων δηλ. τὸ σῆμα τοῦ σταυροῦ. Καὶ δύναται νὰ ἴδῃ τις ἄπειρα γεγονότα εἰς τὴν Παλαιάν Γραφήν, τὰ ὅποια προδιαγράφουν τὸν σταυρὸν. Διὰ ποῖου λόγου λοιπὸν ἔγιναν δι' αὐτὰ, ἔάν αὐτὸς πού ἐμελλε νὰ σταυρωθῆ δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ αὐτό;

41. Ἰωάν. 29, 16.

42. Ἰωάν. 18, 6.

43. Ἰωάν. 9, 56.

44. Ἠρβλ. ἔξ. 17, 8-10.

Ἄλλα ἡ συνέχεια τοῦτου δημιουργεῖ μεγαλυτέρας ἀπαρίας. Ἄφου δηλ. εἶπε «Πάτερ, ὅς παρέλθῃ ἀπὸ ἐμὲ τὸ ποτήριον τοῦτον, προσέθεσε: «Πλὴν ὄχι καθὼς θέλω ἐγώ, ἀλλὰ καθὼς θέλεις σὺ».⁴⁵ Ἐδῶ λοιπὸν ἐρμηνεύοντες κατὰ λέξιν τὴν φράσιν εὐρίσκουμεν δύο θελήματα ἀντίθετα μετὰ τοῦτων. Ἄφου ὁ μὲν Πατὴρ θέλει νὰ σταυρωθῇ, ὁ δὲ ὁ ἴδιος δὲν θέλει. Καὶ ὁμοῦ τὸν βλέπομεν παντοῦ νὰ θέλῃ τὰ ἴδια μὲ τὸν Ποτέρα, τὰ ἴδια νὰ προτιμᾷ. Καὶ πράγματι, ὅταν λέγει: «Δώσε εἰς αὐτούς, καθὼς ἐγώ καὶ σὺ εἴμεθα ἓνα, νὰ γίνουσι καὶ αὐτοὶ ἓνα κοινουόντες μεθ' ἡμῶν».⁴⁶ Δὲν λέγει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι ἡ θέλησις τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ εἶναι μία. Καὶ ὅταν λέγει: «Τὰ λόγια τὰ ὁποῖα λέγω, δὲν τὰ λέγω ἐγώ, ἀλλὰ ὁ Πατὴρ, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ μέσα μου, αὐτὸς κάμνει τὰ ἔργα αὐτὰ»⁴⁷ ἀποδεικνύει πάλιν τὸ ἴδιο. Ἐπίσης καὶ ὅταν λέγει: «Δὲν ἤλθα μόνος μου» καὶ «δὲν δύναμαι νὰ κάμω μόνος μου τίποτε».⁴⁸ Δὲν ἐννοεῖ ὅτι ἀπιστερήθη ἀπὸ τὴν ἔξουσίαν νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ πράττῃ (μακρὰν μίαν τοιαύτην σκέψιν), ἀλλὰ θέλει νὰ δείξῃ μὲ ἀκρίθειαν ὅτι ἡ γνώμη του, Ἐ καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰ ἔργα καὶ εἰς ὅλην γενικὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν κόσμον, εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν Πατέρα, διότι εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, καθὼς πολλὰκις ἔδη τὸ ἀπεδείξαμεν. Διότι τὸ «ἐπὶ μόνος μου δὲν ὁμιλῶ» δὲν ἀποτελεῖ ἀναίρεσιν ἐξουσίας, ἀλλὰ εἶναι μίαν ἀπάδειξιν συμφωνίας. Πῶς λοιπὸν λέγει ἐδῶ «πλὴν ὄχι ὅπως ἐγώ θέλω, ἀλλὰ ὅπως σὺ»;

Ἴσως σὰς ἔχομεν ρίψει εἰς μεγάλην ἀγωνίαν, ἀλλὰ συγκεντρώσατε τὴν προσοχὴν σας. Ἄν καὶ εἶναι πολλὰ αὐτὰ πού σας εἶπα, εἶμαι ὁμοῦ βέβαιος ὅτι ἡ προθυμία σας εἶναι ἀκμαία. ⁴¹ Ἄ Ἄλλωστε ὁ λόγος μου σπεύδει τῶρα πρὸς αὐτὴν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

Διὰ ποῖον λόγον τὸ πᾶγμα διετυπώθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Δώσατε μεγάλην προσοχὴν. Ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἐνανθρωπίσεως ἐγένετο παραδεκτὴ μὲ μεγάλην δυσκολίαν. Διότι ἡ υπερβολικὴ του φιλανθρωπία καὶ τὰ μέγεθος τῆς συγκοταθάσεως ἦτο μίαν ἰδέαν πού ἐπροκάλει φοβερὸν θαυμασμὸν καὶ ἐγεραίωτο μίαν προπαρασκευὴν διὰ νὰ γίνῃ παραδεκτὴ. Σκέψου ὀλίγον τί πᾶγμα εἶναι νὰ ἀκούσῃς καὶ νὰ μάθῃς, ὅτι ὁ Θεός, ὁ ἀνεκφραστός, ὁ

45. Ματθ. 26, 39.

46. Ἰωάν. 17, 11.

47. Ἰωάν. 14, 10.

48. Ἰωάν. 7, 8 καὶ 5, 30.

ἀφθαρτός, ὁ ἀσύλληπτος ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀκατάληπτος, «εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ὁποῖου εἶναι τὰ πέρατα τῆς γῆς», «αὐτὸς πού ρίπτει τὸ βλέμμα του εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν κάνει νὰ τρέμῃ, αὐτὸς πού ὕψινει τὰ ὄρη καὶ τὰ κάμνει νὰ καπνίζουσι».⁴⁹ Ἐ τοῦ ὁποῖου τὴν στιγμήν τῆς συγκοταθάσεως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπομεινοῦσι οὔτε τὰ Χερουβὶμ, ἀλλὰ ἀπέκρυπτον τὸ πρόσωπόν των μὲ τὰς πτέρυγας. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ὑπερβαίνει κάθε νοῦν καὶ νικᾷ κάθε σκέψιν, ἀφου προσέπρασε ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους, ὅλας τὰς νεεράς δυνάμεις, κατεδέχθη νὰ γίνῃ ἄνθρωπος καὶ νὰ λάβῃ σάρκα, πού ἐπλάσθη ἀπὸ χῶμα καὶ πηλόν, νὰ ἐλθῇ εἰς παρθενικὴν μήτραν καὶ νὰ κυοφορηθῇ ἐπὶ ἐννέα μῆνας καὶ νὰ τραφῇ μὲ γάλα καὶ νὰ ὑποστῇ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο τόσοι παραδόξου αὐτὸ πού ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ, ὥστε καὶ ὅταν συνέθη νὰ μὴ γίνετο πιστευτὸν ἀπὸ πολλούς, πρῶτα προέμπει τοὺς προφήτας, διὰ νὰ τὸ ἀναγγείλουν. Ἐ Πράγματι καὶ ὁ πατριάρχης αὐτὸ προσηγγέλλει, ὅταν ἔλεγεν: «ἀπὸ τὸν θλαστόν ἀνέστης, υἱὲ μου. Ἐπεισεὶ καὶ ἐκοιμήθης ὡς λέων».⁵⁰ Καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν λέγει: «Ἰδοὺ, ἡ παρθένος θὰ συλλάβῃ εἰς τὴν κοιλίαν της καὶ θὰ γεννήσῃ υἱόν, καὶ θὰ τὸν ὀνομάσῃ Ἐμμανουήλ».⁵¹ Καὶ ἄλλος πάλιν λέγει: «Ἐἶδομεν αὐτὸν ὡς παιδίον, ὡς ρίζαν εἰς διψασμένην γῆν».⁵² Διψασμένην γῆν ἐννοεῖ τὴν παρθενικὴν μήτραν, διότι δὲν ἐδέχθη σπέρμα ἀνθρώπου, δὲν ἐδοκίμασε συνουσίαν, ἀλλὰ χωρὶς γάμου τὸν ἐγέννησεν. Καὶ πάλιν λέγει: «Παῖδιον ἐγεννήθη δι' ἡμᾶς, υἱὸς καὶ ἐδόθη εἰς ἡμᾶς»⁵³ καὶ «θὰ ἐξελεθῇ ράβδος ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ Ἰεσοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ρίζαν θὰ ἀνέλθῃ ἄνθος».⁵⁴ Καὶ ὁ Βαρούχ, εἰς τὸν Ἱερεμίαν, λέγει: Ὁ «Οὗτος εἶναι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δὲν θὰ λογαριασώμεν ἄλλου ἐκτός ἀπὸ αὐτὸν. Ἐπενόησε ὅλους τοὺς δρόμους τῆς γνώσεως καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν Ἰακώβ, τὸν υἱόν του, καὶ εἰς τὸν Ἰσραὴλ τὸν ἡγαπημένον του. Κατόπιν ἐεφανίσθη εἰς τὴν γῆν καὶ συναναστράφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους».⁵⁵ Καὶ ὁ Δαυὶδ προλέγων τὴν σάρκωσιν καὶ τὴν παρουσίαν του ἔλεγεν:

49. Ἰωάν. 84, 1 καὶ 103, 32.

50. Γενεθ. 49, 9.

51. Ἰωάν. 7, 14.

52. Ἰωάν. 58, 2.

53. Ἰωάν. 9, 6.

54. Ἰωάν. 11, 1.

55. Ἰωάν. 3, 36-38.

«Θά κατεβῆ ὡς βροχὴ ἐπάνω εἰς τὸ ἔριον καὶ ὅπως ἡ σταγὼν ποῦ στάζει ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, διότι ἀθαυρῶς καὶ ἀταράχως εἰσῆλθεν εἰς τὴν παρθενικὴν μήτραν».⁵⁸

Ὅμως δὲν ἤρκεσαν αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἦλθε, Ἐ διὰ τὴν μὴ θεωρηθῆ αὐτὸ ποῦ ἔγινε ὅτι ἦτο φαντασία, δὲν ἐπιθεδαιώνεται μόνον μετὰ τὴν ὄρασιν τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν μεγάλην χρονικὴν διάρκειαν, διότι ἐπέρασε ἀπὸ ὄλας τὰς καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ δὲν εἰσέρχεται ἀπλῶς εἰς τέλειον καὶ ὁλοκληρωμένον ἄνθρωπον, ἀλλὰ εἰσέρχεται εἰς παρθενικὴν μήτραν, ὥστε νὰ ὑπομείνῃ καὶ τὴν κυοφορίαν καὶ τὸν τοκετόν, καὶ τὸν θηλασμόν γάλακτος καὶ τὴν αὔξησιν, ὥστε καὶ μετὰ τὸ μήκος τοῦ χρόνου καὶ μετὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἡλικιῶν ὄλων νὰ ἐπιθεδαιωθῆ τὸ γεγονός. Καὶ δὲν περιορίζονται ἐδῶ μόνον τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ περιφέρουν τὴν σάρκα, ἀφίνει αὐτὴν νὰ ὑπομείνῃ ὄλας τὰς ἐλλείψεις τῆς φύσεως, καὶ νὰ πεινώσῃ καὶ νὰ διψᾷ καὶ νὰ κοιμηθῆ καὶ νὰ κοιπιάσῃ.⁵⁹ Ἀ Τέλος ἐρχόμενος καὶ εἰς τὸν σταυρόν τὴν ἀφίνει νὰ ὑποστῇ τὸ μαρτύριον τῆς σαρκὸς. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνέβλυζον ἐξ αὐτῆς κρουνοὶ ἀπὸ ἱερῶτα καὶ εὐρίσκειτο ἀγγελὸς νὰ τὴν ἐνισχυθῇ, καὶ αὐτεῖται καὶ ἀδύνηται. Διότι πρὶν νὰ εἴπῃ αὐτὰ, λέγει: «Ἡ ψυχὴ μου εἶναι ἀνασταταμένη καὶ περιλυτος εἶμι θανάτου».⁶⁰ Ἐνῶ λοιπὸν ἔγινον ὄλα αὐτὰ, τὸ πονηρὸν στόμα τοῦ διαβόλου διὰ τοῦ Μαρκίου⁶¹ τοῦ ἐκ Πόντου καὶ τοῦ βαλεντινοῦ⁶² καὶ τοῦ Μανικίου τοῦ Πέρσου⁶³ καὶ πολλῶν ἄλλων αἰρέσεων, Ἐ ἐπιχείρησε νὰ ἀνατρέψῃ τὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν θείαν οικονομίαν καὶ ἐξεβαλε τὴν σατανικὴν κρουγὴν, ὅτι οὕτως ἐσαρκώθη, οὕτως περιεβλήθη σάρκα, ἀλλὰ ὄλον τοῦτο ἦτο μία ψευδοπίστις καὶ ἓνα φάντασμα, σκηνοθεσία καὶ ἡθοποία, καίτοι δοῦν

58. Φαλκ. 11, 8.

59. Ματθ. 26, 38.

60. Μαρκίον Ἀλεξανδρῶν ἐκ Σινώπης τοῦ Πόντου, ἱερεὺς τοῦ Πόντου κληρὸς καὶ ἀρχιερεὺς τῆς θεοσεβείας τοῦ Πόντου.

61. Μελιτινός· αἰρεσιάρχης ἐξ Αἰγυπτου, ἱερεὺς τοῦ Γνωστικισμοῦ.

62. Μανικίος· ἡ Μάνης ἢ Πέρσης· ἱερεὺς δημοφιλῶς θεοσεβειῶν διαρχίας κατὰ τὸν γ' αἰῶνα, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ βασίλειον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶ ἀντιπαρατίθενται πρὸς ἑαυτὰς ἐν τῇ κτίσει, ἐν ἧ τὸ ἄνθρωπος ἀνασπάζεται ἢ ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ ἢ κατὰ τὸ καλόν.

63. Ὅταν ἀπόρῃ τῶν Γνωστικιστῶν, οὕτως ἐπέβη φιλοσοφικο-θηρησιακὸν (αἰρετικὸν) κίνημα τὸν πρῶτον μ. Χ. αἰῶνα, κατὰ τὸ ὅποιον ἐπεχειρήθη ἡ συνδοχὴ τῶν ἰδίων εἰρημίων ἐκ τῆς ἐλληνικῆς καὶ ἰνδοτικῆς φιλοσοφίας μετὰ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἀναστροφὴ τῆς πίστεως εἰς γνῶσιν.

τὰ πάθη, ὁ θάνατος, ὁ τάφος, ἡ πείνα. Ἐάν δὲν εἶχε γίνῃ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, πῶς δὲν θὰ εἶχε διασπείρῃ πολὺ εὐρύτερον ὁ διάβολος αὐτὰ τὰ πονηρὰ δόγματα τῆς ἀσεβείας; Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο, ὅπως ἐπέινασε, ὅπως ἐκοιμήθη, ὅπως ἐκοιπιάσεν, ὅπως ἔφαγεν, ὅπως ἔπιεν, ἔτσι καὶ ἀποκρούει τὸν θάνατον, δεικνύων τὴν ἀνθρώπινην εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως, ἡ ὅποια δὲν ἀνιχνεῖται ἀπαθῶς ν' ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἐ Διότι ἔάν δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, ὅτι, ἔάν ἦτο ἄνθρωπος, ἔπρεπε νὰ ὑπομείνῃ ὄλα τὰ ἀνθρώπινα. Ποία δὲ εἶναι αὐτὰ; Ὅτι πράγματι ἓνας ποῦ πρόκειται νὰ σταυρωθῆ, καὶ δειλιάζει καὶ ἀγωνιᾷ καὶ δὲν ἀποκόπτεται ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν χωρὶς ἀντιδράσεις. Διότι ἡ ἀγάπη διὰ τὰ παρόντα ὑπάρχει εἰς τὴν ἴδιαν τὴν φύσιν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ δεῖξῃ μὲ ἀκρίβειαν τὴν περιβολὴν τῆς σαρκὸς καὶ νὰ καταστήσῃ πιστευτὴν τὴν θείαν οικονομίαν, ἐμφανίζει τὰ πάθη γυμνὰ καὶ ὡς μίαν ἰσχυρὰν ἀπόδειξιν. Ἐνας εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος. Ὑπάρχει ὄμως καὶ ἄλλος ὄχι ὀλιγώτερον σημαντικὸς.

Ποίος εἶναι αὐτός; Ὅταν ἦλθε ὁ Χριστὸς, ἠθέλε νὰ μορφώσῃ τοὺς ἀνθρώπους μὲ ὄλας τὰς ἀρετὰς. Ὅποιοι μορφῶναι δὲν διδάσκει μόνον μὲ λόγους, Ὁ ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρίστη μέθοδος διδασκαλίας ἐνὸς διδασκάλου. Διότι καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου τοποθετεῖ πλησίον τοῦ τὸν μαθητὴν καὶ δεικνύει εἰς αὐτὸν πῶς κρατεῖ τὸ τιμόνι, καὶ μετὰ τὸ παράδειγμά του μαζί προσθέτει καὶ λόγους, καὶ οὕτως λέγει μόνον οὐτε πράττει μόνον. Καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ὁ οἰκοδόμος, ἀφοῦ τοποθετήσῃ πλησίον τοῦ τὸν μαθητευόμενόν του εἰς τὴν οἰκοδομικὴν, δεικνύει μὲν εἰς αὐτὸν πῶς κτίσεται ὁ τοίχος ἐμπράκτως, τὸν διδάσκει ὄμως καὶ μετὰ τοὺς λόγους. Τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ὁ ὀφθαλμολόγος καὶ ὁ κεντήτης καὶ ὁ χρυσοκόμος καὶ ὁ σιδηρουργός, καὶ καθὲς τέχνη διδάσκειται καὶ μὲ λόγους καὶ μὲ ἔργα.

Ἐ Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ Χριστὸς ἦλθε διὰ νὰ μᾶς μορφώσῃ εἰς κάθε ἀρετὴν, διὰ τοῦτο καὶ μᾶς διδάσκει τί πρέπει νὰ πράττωμεν καὶ πράττει ὁ ἴδιος. Διότι «ἐκείνος», λέγει, «ποῦ ἔπραξε καὶ εἰδίδας, αὐτὸς θὰ δομοσθῆ μέγας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».⁶⁴ Σκέψου τώρα. Μᾶς παρηγγεῖλε νὰ εἰμεθα ταπεινόφρονες καὶ πρᾶοι καὶ μᾶς εἰδίδας τὰς ἀρετὰς αὐτὰς μὲ λόγους. Πρόσεξε τώρα νὰ ἴδῃς

64. Ματθ. 5, 19.

πώς μᾶς διδάσκει τὰς ἀρετὰς αὐτὰς καὶ μὲ πράξεις. Ὅταν εἶπε μακάριοι οἱ πτωχοὶ εἰς τὸ πνεῦμα, μακάριοι οἱ πράσοι,⁶³ μᾶς δακνύει πὼς πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμεν αὐτὰς τὰς ἀρετὰς. Πὼς ὁμῶς τὰς ἐδίδαξε; ²³ Α. Ἐξῆσε μίαν παιδίον καὶ ἐπλυνε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν.⁶⁴ Τί δύναται νὰ συγκριθῆ με αὐτὴν τὴν ταπεινοφροσύνην; Δὲν διαπαιδαγωγεῖ εἰς αὐτὴν μόνον με λόγους, ἀλλὰ καὶ με τὸ παράδειγμά του. Ἐπίσης ἐμπράκτως διδάσκει καὶ τὴν ἀνεγκλικίαν καὶ τὴν πραότητα. Πὼς; Ἐρραπίσθη ἀπὸ τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ λέγει: «Ἐὰν μὲν ὠμίλησα κακῶς, ἀπέδειξέ το. Ἐὰν ὁμῶς ὠμίλησα καλῶς, τότε διατί με δέρνεις;»⁶⁵ Ἐπίσης μᾶς παρήγγειλε νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν μας. Καὶ εἰς τοῦτο πάλι μᾶς διαπαιδαγωγεῖ με πράξεις. Διότι ὅταν ἀνέθη ἑπάνω εἰς τὸν σταυρὸν, εἶπε: «Πάτερ, συγχώρησε αὐτούς. Διότι δὲν γνωρίζουν τί κάνουν.»⁶⁶ Ὅπως λοιπὸν μᾶς παρήγγειλε νὰ εὐχώμεθα, ἔτσι εὐχεται καὶ αὐτὸς καὶ διδάσκει καὶ σὲ νὰ εὐχῆσαι, διότι καὶ ὁ ἴδιος δὲν παύει νὰ συγχωρῆ. Μᾶς παρήγγειλεν ἐπίσης Β νὰ εὐεργετοῦμεν αὐτοὺς ποὺ μᾶς μισοῦν καὶ νὰ ὠφελοῦμεν αὐτοὺς ποὺ μᾶς βλάπτουν. Καὶ τοῦτο τὸ ἐδίδαξε με ἔργα. Διότι ἐξεβίαζε τοὺς δαίμονας ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἀπεκάλουν αὐτὸν δαιμονικόν. Ἐνῶ ἐκείνοι τὸν κατεβίωκαν, αὐτὸς τοὺς ἔτρεφε, καὶ ἐνῶ ἤθελαν νὰ τὸν σταυρώσουν, αὐτὸς τοὺς ὠδήγει εἰς τὴν βασιλείαν. Ἐλεγε πάλιν εἰς τοὺς μαθητὰς του: «Μὴν ἔχετε χρυσὸν οὔτε ἀργυρὸν οὔτε χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας σας»⁶⁷ παρακινῶν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀκτημοσύνην. Εἰς τοῦτο πάλι τοὺς διαπαιδαγωγεῖ καὶ με ἔργα καὶ τοὺς ἔλεγε: «Αἱ δαλώτηκες ἔχουν ὄπας καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν φωλεὰς. Καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν νὰ κλιθῆ.»⁶⁸ Καὶ δὲν εἶχε τράπεζαν, ὅστε οἰκίαν οὔτε ἄλλο τίποτε σχετικόν. Ὅχι διότι ἦτο ἄπορος, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀκολουθοῦν αὐτὴν τὴν ὁδὸν τοῦ θείου. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐδίδασκεν αὐτοὺς καὶ νὰ προσεύχωνται. Ἐλεγον λοιπὸν εἰς αὐτὸν: «Μάθε μας νὰ προσευχώμεθα.»⁶⁹ Καὶ διὰ τοῦτο

63. Ματθ. 5, 2.
64. Πρῶτ. Ἰωάν. 13, 4—5.
65. Ἰωάν. 18, 23.
66. Λουκ. 23, 34.
67. Ματθ. 10, 9.
68. Ματθ. 8, 30.
69. Λουκ. 11, 1.

προσεύχεται, διὰ νὰ μάθουν ἐκεῖνοι νὰ προσεύχωνται. Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς μᾶθῃ ὄχι μόνον νὰ προσεύχωνται, ἀλλὰ καὶ πὼς πρέπει νὰ προσεύχωνται. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς παρέδωκε προσευχὴν ἢ ὅποια ἔχει ὡς ἐξῆς: «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Δ Τὸν ὄρον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σημερον καὶ ἄφεσι ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίμερον τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», ἔηλ. εἰς κίνδυνον, εἰς ἐπιβουλὰς. Ἐπειδὴ λοιπὸν παρήγγειλε νὰ προσευχώμεθα «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν» αὐτὸ τὸ ἴδιον διδάσκει εἰς αὐτοὺς λέγων «Πάτερ, ἂν εἶναι δυνατόν ἄς παρέλθῃ ἀπὸ ἐμὲ τὸ ποτήριον τοῦτο» διαπαιδαγωγῶν ἄλλως τοὺς ἁγίους νὰ μὴ ὁμοῖον πρῶτοι καὶ νὰ ρίπτωνται εἰς τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ νὰ ἀναμένουν τοὺς ἐπερχομένους κινδύνους καὶ νὰ ἐπιδεικνύουν εἰς τὴν ἀντιμετώπιον των ὀλων των τὴν ἀνδρείαν. Νὰ μὴ σπευδουν αὐτοὶ πρῶτοι καὶ νὰ θαβίζουν ὁμοῦ εἰς τὰ δεινὰ. Καὶ μόνον αὐτὰ: Ἐ Τοὺς ἐδίδασκε καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ τοὺς ἀπηλλάσσε ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῆς κενοδοξίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ, ὅταν ἔλεγεν αὐτὰ «ἀπῆλθε», λέγει, «καὶ προσηκῆθη».⁷⁰ Καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν λέγει εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ ἐξῆς: «Δὲν ἠδυνήθητε νὰ ἀγρυπνήσετε οὔτε μίαν ὥραν μαζί μου; Ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε διὰ νὰ μὴ εἰσέλθετε εἰς πειρασμόν.»⁷¹ Βλέπεις ὅτι δὲν προσεύχεται μόνον, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει: «Τὸ πνεῦμα πρόθυμον», λέγει, «ἀλλὰ ἡ σὰρξ ἀσθενής».⁷² Αὐτὸ τὸ ἔλεγε διὰ νὰ ἀποδιώξῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν των τὴν ἔπαρσιν, νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν, νὰ τοὺς καταστήσῃ ταπεινοὺς καὶ μετριόφρονες.⁷³ Αὐτὸ ποὺ ἠθέλε νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ εὐχωνται, τὸ ἴδιον πῶς ἦτο καὶ ὁ ἴδιος ἀνθρωπίνως, ὄχι κατὰ τὴν θεϊαν αὐτοῦ φύσιν (διότι τὸ θεῖον εἶναι ἀπαθές), ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην. Προσηκῆθη δὲ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ καὶ ἡμᾶς νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ ζητοῦμεν πάντοτε τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ δεινὰ. Καὶ ἂν αὐτὸ δὲν καθίσταται δυνατὸν, τότε νὰ ἀποδεχώμεθα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο ἔλεγε «πλὴν ὄχι, ὅπως θέλω ἐγὼ ἀλλὰ ὅπως θέλετε σὺ», ὄχι διότι ἄλλο εἶναι τὸ θέλημά το. καὶ ἄλ-

69. Ματθ. 11, 9—13.
70. Ματθ. 26, 39.
71. Ματθ. 16, 40—41.
72. Ματθ. 26, 42.

λο τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ διὰ τὸ μᾶθη τοὺς ἀνθρώπους νὰ προτιμοῦν ἀπὸ τὸ ἰδικόν των θέλημα τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, καὶ ἂν ἀγωνιοῦν, καὶ ἂν τρέμουν, καὶ ἂν ἐπέρχεται κίνδυνος, καὶ ἂν δὲν θέλουν ν' ἀποκοποῦν ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Β. Εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα διαπαιδαγωγήθη καὶ ὁ Παῦλος καὶ ἀπέδειξε μὲ ἔργα καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἀρχάς. Ἐξήγησε δηλ. καὶ ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ αὐτῶν οἱ κίνδυνοι λέγων τὰ ἑξῆς: «Τρεῖς φορές δι' αὐτὸ παρακάλεσα τὸν Κύριον». Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεός, λέγει, «διὰ τοῦτο ἀποδέχομαι τὴν ἀδυναμίαν μου, τὰς ὄψεις, τοὺς διωγμούς».⁷³ Ἴσως εἶναι ἀσαφές τὸ χαρίων αὐτῶν, δι' αὐτὸ τὸ κάμνω σαφέστερον. Διέτρεξε πολλοὺς κινδύνους ὁ Παῦλος καὶ ἠύχθη νὰ μὴ κινδυνεύῃ. Ἦκουσε λοιπὸν τὸν Χριστὸν ποῦ ἔλεγε, ὅτι «σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις μου. Διότι ἡ δύναμίς μου ἐμφανίζεται ὀλοκληρωμένη εἰς τὴν ἀδυναμίαν σου».⁷⁴ Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶδε, ὅτι ἦτο θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὑποτάσσει πλέον τὸ ἰδικόν του θέλημα εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ δύο λοιπὸν αὐτὰ μᾶς τὰ ἐδίδαξε μὲ τὴν εὐχὴν αὐτὴν, μήτε νὰ σπεύδωμεν, δηλ. καὶ νὰ ριπώμεθα εἰς τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐχώμεθα νὰ μὴν περιέλθωμεν εἰς αὐτούς. Ἐὰν ὁμως ἐπέλθουν οἱ κίνδυνοι, νὰ τοὺς ἀντιμετωπίζωμεν γενναίως, καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδικοῦ μας θελήματος νὰ προτιμῶμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἐ Τώρα λοιπὸν ποῦ γνωρίζομεν δὴ αὐτὰ, ὡς εὐχόμεθα νὰ μὴ εὐρεθῶμεν ποτέ εἰς κινδύνους. Ἀλλὰ, καὶ ἂν εὐρεθῶμεν, νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς χάριση ὑπομονὴν καὶ ἀνδρείαν καὶ νὰ προτιμῶμεν τὸ θέλημά του ἀπὸ κάθε ἰδικόν μας θέλημα. Διότι εἶναι καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν θὰ διέλθωμεν μὲ ἀσφάλειαν καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Τὰ ὅποια εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ ὁδὸς καὶ δύναμις καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα μαζί καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

73. 1^ο Κορινθ. 12, 5-10.
74. 2^ο Κορινθ. 12, 6.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 29

7 ΛΟΓΟΙ

Κελενον: B. Monfalcon

SANCTI J. CHRYSOSTOMI OPERA OMNIA,
II, Parisiis 1834, 306 - 314, 776 - 785, 883 - 895—
III, Parisiis 1835, 19 - 30, 40 - 58, 506 - 507, 509 - 514